

MURRAY BOOKCHIN

ΑΚΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

MURRAY BOOKCHIN: ΑΚΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ

MURRAY BOOKCHIN

ΑΚΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ

Μετάφραση:
«Όμιλος Βανθάλων
της Θεσσαλονίκης»

ΔΙΕΘΝΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΚΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ!

«Όλες οι μαλακίες της δεκαετίας του '30 στην ήμερήσια διάταξη — οι μαλακίες για την «ταξική γραμμή», το «ρόλο της εργατικής τάξης», τα «εκπαιδευμένα στελέχη», το «κόμμα της πρωτοπορίας» και την «προλεταριακή δικτατορία». Έπανεμφανίζονται και μάλιστα με πιο εκχυδαϊσμένη μορφή παρά ποτέ. Το Προοδευτικό Έργατικό Κόμμα (Progressive Labor Party) δεν είναι το μοναδικό παράδειγμα, απλώς το χειρότερο. Η ίδια μαλακία στάζει απ' τα διάφορα παρακλάδια της S.D.S.* κι απ' τις μαρξιστικές και σοσιαλιστι-

* (Σ.π.Μ.). S.D.S. (Students for a Democratic Society) Φοιτητές για μια Δημοκρατική Κοινωνία): κέρμα οργάνωση του ριζοσπαστισμού φοιτητικού κινήματος των Η.Π.Α., που το συνένωσε κατά κάποιον τρόπο. Στά 1969 διασπόστηκε σε ήλιθιο φερόφωνο του μαλσεβίτσκιανου Προοδ. Έργατ. Κόμματος (Μαο-τροισκο-τάδε) και στους θνητογενείς Weathermen (καιροσκόπους), οργανωμένους σε τρομοκρατικές ομάδες. Τελευταία γνωστή σε μας δράση τους, η συντονισμένη τοποθέτηση βομβών σε τράπεζες πόλεων των Η.Π.Α. πριν ενάμιση χρόνο. 'Η S.D.S. — P.L.P., που έχει πάρει τελείως μεταρρυθμιστικό χαρακτήρα, άσκει σήμερα μηδαμινή επίδραση στους άμεγιστους φοιτητές. Φυσικά αυτό δεν όφείλεται σε ριζοσπαστικοποίηση των τελευταίων. Από θεωρητική άποψη οι Weathermen δέσκοταν σε άρκετη σύγχυση, κι αν συνέλαβαν κάτι το ενδιαφέρον, η έλλοπιση και η παραπέρα έλεξεργασία των Ιριαν κατά έντελώς άμεσοπρόσωπο τρόπο. Τελευταία, οι Weathermen τοποθέτησαν βόμβες στις τουαλέτες γυναικών του Πενταγώνου. 'Απ' τοις σιλήντες νεκροί που έλασαν προξενήθηκαν σοβαρές καταστροφές στο κέντρο ήλε-

«Η μικροσκόπια του Murray Bookchin «'Ακου Μαρξιστή!!!», εκδόθηκε από την «Διεθνή Βιβλιοθήκη», 'Ακαδημίας 63, 59. 7ος — γραφ. 10, τηλ. 608.635, τον Νοέμβριο του 1974. 'Η μετάφραση έγινε από τον «Όμιλο Βανδάλων της Θεσσαλονίκης». 'Υπεύθυνος τυπογραφείου: Λουκάς Γιουδάνης, Θεμιστοκλέους 80 — τηλ. 615.079 — 'Αθήνα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Βιβλιοπωλείο «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ», Δελφών 2 (και Διότου γωνία) τηλ. 36.08.635, 'Αθήνα.

κός λέσχης στά πανεπιστήμια, γιά νά μή μιλήσουμε γιά τίς Τροτσκιτικές ομάδες, τίς Διεθνείς Σοσιαλιστικές Λέσχες καί τή Νεολαία ενάντια στόν Πόλεμο καί τόν Φασισμό.

Στή δεκαετία τοῦ '30 τοῦλάχιστον, αὐτό ἦταν κατανοητό. Οἱ ἠνωμένες Πολιτεῖες εἶχαν παραλύσει ἀπό μιὰ χρόνια οικονομική κρίση, τή βαρύτερη καί διαρκέστερη στήν ἱστορία τους. Οἱ μόνες ζωντανές δυνάμεις πού φαίνονταν νά συντρίβουν τά τεῖχη τοῦ καπιταλισμοῦ ἦταν οἱ μεγάλες ὀργανωτικές κινητοποιήσεις τῆς C.I.O. Σύνδεσμος Βιομηχανικῶν Ὀργανώσεων (Congress of Industrial Organizations), μέ τίς δραματικές τους ἀπεργίες sitdown**, τή ριζοσπαστική τους μαχητικότητα καί τίς αἱματηρές τους συγκρούσεις μέ τήν ἀστυνομία. Ἡ πολιτική ἀτιμώφαιρα σ' ὅλο τόν κόσμο ἦταν φορτισμένη μέ τόν ἡλεκτρισμό τοῦ ἰσπανικοῦ ἐμφύλιου πολέμου, τῆς τελευταίας ἀπό τίς κλασικές ἐπαναστάσεις ἐργατῶν, ὅταν κάθε ριζοσπαστικό τμήμα τῆς ἀμερικάνικης ἀριστερᾶς μπορούσε νά ταυτιστεῖ μέ τά στρατιωτικά του τάγματα στή Μαδρίτη καί τή Μπαρθελόνα. Αὐτό γινόταν τριάντα χρόνια πρίν. Ἦταν μιὰ ἐποχή πού ὅποιοσδήποτε θά φώναζε «κάντε ἔρωτα, ἔχει πόλεμο» θά θεωροῦνταν παλαβός· ἡ κραυγή τότε ἦταν «κάντε δουλειές, ἔχει πόλεμο» — ἡ κραυγή μιᾶς ἐποχῆς ἐπιδαρμένης ἀπό τή στέψη, ὅταν ἡ ἐπίτευξη τοῦ σοσιαλισμοῦ συνεπαγόταν «θυσίες» καί μιὰ «μεταβατική περίοδο» πρὸς μιὰ οἰκονομία ὀλικῆς ἀφθονίας.

Γιά ἓνα δεκαοχτάχρονο παιδί στά 1937, ἡ ἔννοια ἀπλῶς τῆς κυβερνητικῆς θά 'χε φανεῖ παρατραδηγημένη ἐπιστημονική φαντασία, φαντασία πού θά μπορούσε νά συγκριθεῖ μόνο μέ τά

πνευματικῶν ἐπολοριστῶν τοῦ κάτω πατάματος. Τό Πεντάγωνο ὁλοκατέστη νά δηλώσει ὅτι ἡ λειτουργία του ὄχι ἐξαλείφεται ἀπ' αὐτοῦς τοῦς ἡλεκτρονικοῦς ἐπολοριστές.

* Σ.τ.Μ. Οἱ μαχητικές ἀπεργίες ὅπου οἱ ἐργάτες πᾶνε στόν τόπο τῆς δουλειᾶς ἀλλ' ἀρνοῦνται νά δουλέψουν.

δράματα τῶν διαστημικῶν ταξιδιῶν. Ἐκίνο τὸ δεκαοχτάχρονο παιδί ἔχει φτάσει τώρα τὰ πενήντα καί οἱ ρίζες του βρίσκονται σέ μιὰ ἐποχή τόσο ἀπομακρυσμένη πῶ νά διαφέρει π ο τ ι ο τ ι κ ἂ π' τίς πραγματικότητες τῆς παρούσας περιόδου στίς Η.Π.Α. Ὁ ἴδιος ὁ καπιταλισμός ἔχει ἀλλάξει ἀπό τότε, παίρνοντας ὁλόκληρα καί πῶς κρατικιστικές μορφές πού θά μπορούσαν νά προβλεφτοῦν μόνο ἀμυδρά τριάντα χρόνια πρίν. Καί τώρα μᾶς ζητᾶνε νά ἐπιστρέψουμε στήν «ταξική γραμμή», τίς «στρατηγικές», τὰ «στελέχη» καί τίς ὀργανωτικές μορφές ἐκείνης τῆς μακρινῆς περιόδου, μέ σχεδόν κραυγαλέα ἀμέλεια γιά τὰ ζητήματα καί τίς δυνατότητες πού ἔχουν ἐμφανιστεῖ.

Πότε διάολο θά δημιουργήσουμε ταίρια ἓνα κίνημα πού νά κοιτάζει: στό μέλλον ἀντί γιά τὸ παρελθόν; Πότε θ' ἀρχίσουμε νά μαθαίνουμε ἀπ' αὐτό πού γεννιέται ἀντί ἀπ' αὐτό πού πεθαίνει; Ὁ Μάρξ, κι αὐτό εἶναι πρὸς τιμὴ του, ἐπιχείρησε νά τὸ κάνει αὐτό στίς μέρες του· ἐπιχείρησε νά προβάλλει ἓνα «μελλοντιστικό» πνεῦμα στό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν δεκαετιῶν τοῦ 1840 καί 1850. «Ἡ π α ρ ἄ θ ο σ η δ λ ω ν τ ὶ ν ν ε κ ρ ὶ ν β α ρ α ῖ ν ε ι σ ῶ ν ἐ φ ι ἄ λ τ η ς σ τ ῆ σ υ ν ε ῖ δ η σ η τ ὶ ν ζ ω ν τ α ν ὶ ν», ἔγραψε στή Δέκατη Ὀγδοῇ Μπρμερ τοῦ Λουδοῖκου Βοναπάρτη.

«Κι ἀκριβῶς ὅταν φαίνονται ν' ἀσχολοῦνται μέ τήν ἐπαναστατικοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ τους καί τῶν πραγμάτων μέ τή δημιουργία κάτι ἐντελῶς καινούργιου, ἀκριβῶς σέ τέτοιες ἐποχές ἐπαναστατικῆς κρίσης μέ ἀγωνία ἐπικαίονται τὰ πνεύματα τοῦ παρελθόντος νά τοὺς βοηθήσουν καί δανειζοῦνται ἀπ' αὐτὰ ἰδέματα, συνθήματα τοῦ ἀγώνα καί κοστοῦμα, ὥστε νά παρουσιάσουν τὴ νέα σκηνὴ τῆς παγκόσμιας ἱστορίας μ' αὐτὴ τὴν τιμημένη ἀπ' τὸ χρόνο μεταμφίεση καί δανεισμένη γλώσσα. Ἔτσι ὁ Λούθηρος φόρεσε τὴ μάσκα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789 μέ 1814 ντύθηκε βαβυλωνία τῆς Ρωμαϊκῆς Δημοκρατίας καί τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας, κι ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 τὸ μόνο πού ἤξερε ἦταν νά

παρωδήσει με τη σειρά της το 1789 και την παράδοση του 1793 με 1795... Η κοινωνική επανάσταση του δεκάτου ένατου αιώνα δεν μπορεί ν' ανέλθει: τηνποίησή της απ' το παρελθόν, αλλά μόνο απ' το μέλλον. Δεν μπορεί ν' άρχισει πριν πετάξει όλες τις προλήψεις σχετικές με το παρελθόν... Για να φτάσει το περιεχόμενό της ή επανάσταση του δεκάτου ένατου αιώνα πρέπει ν' αφήσει τους νεκρούς νά θάψουν τους νεκρούς τους. Έκει, ή φράση πηγαινε πέρα απ' το περιεχόμενο έδω, το περιεχόμενο πάει πέρα απ' τη φράση...»

Είναι το πρόβλημα καθόλου διαφορετικό σήμερα, καθώς προσεγγίζουμε τον εικοστό πρώτο αιώνα; Για μιá ακόμα φορά οι πεσμένοι περπατάνε ανάμεσά μας — κατά ειρωνικό τρόπο, τυλιγμένοι με το όνομα του Μάρξ, του ανθρώπου που προσπάθησε νά θάψει τους νεκρούς του δεκάτου ένατου αιώνα. Έτσι, ή επανάσταση της εποχής μας δεν κάνει τίποτε άλλο απ' το νά παρωδεί με τη σειρά της την Όκτωβριανή επανάσταση του 1917 και τον εμφύλιο πόλεμο του 1918 - 1920 με την «ταξική γραμμή» της, το Μπολσεβίκικο Κόμμα της, την «προλεταριακή δικτατορία» της, την πουριτανική της ήθική, κι ακόμη το σύνθημά της «έξουσία στα σοβιέτ». Η πλήρης, ολοκληρωμένη επανάσταση της εποχής μας που μπορεί τελικά νά επιλύσει το ιστορικό «κοινωνικό ζήτημα» το γέννημένο απ' τη σπάνη, την κυριαρχία και την ιεραρχία, ακολουθεί την παράδοση των μερικών, ατελών, μονόπλευρων επαναστάσεων του παρελθόντος που άπλωσε άλλαξαν τη μορφή του «κοινωνικού ζητήματος», αντικαθιστώντας ένα σύστημα κυριαρχίας κι ιεραρχίας μ' ένα άλλο. Σε μιá εποχή που ή ίδια ή άστική κοινωνία έχει άρχισει ν' άποσυνθέτει όλες τις κοινωνικές τάξεις που της έδιναν σταθερότητα κάποτε, άκοιμε τα κούφια αιτήματα για μιá «ταξική γραμμή». Σε μιá εποχή που όλοι οι θεσμοί της ιεραρχικής κοινωνίας μπαίνουν σε μιá περίοδο βαθείας σήψης, άκοιμε τα κούφια αιτήματα για ένα «πολιτικό κόμμα» κι ένα «εργατικό κράτος». Σε μιá εποχή που ή ιεραρχία καθωυτή άμφισβητείται,

άκοιμε τα κούφια αιτήματα για «σταέχη», «πρωτοπορίες» κι «άρχηγούς». Σε μιá εποχή που ό συγκρατωσιμός και το κράτος έχουν φτάσει στο έκρηκτικότερο σημείο ιστορικής άρνητικότητας, άκοιμε τα κούφια αιτήματα για ένα «συγκρατωτικό κίνημα» και μιá «προλεταριακή δικτατορία».

Η έπιδείνωση της άσφάλειας στο παρελθόν, αυτή ή προσπάθεια νά βρεθεί ένα καταφύγιο σ' ένα σταθερό δόγμα και μιá οργανωτική ιεραρχία που νά υποκαταστήσουν τη δημιουργική σκέψη και Πράξι,* είναι πικρή ένδειξη του πόσο λίγο, πολλοί επαναστάτες είναι ίκανοί νά «επαναστατικοποιήσουν» τον έαυτό τους και τα πράγματα, πόσο μάλλον νά επαναστατικοποιήσουν την κοινωνία στο σύνολό της. Ό δαθεία ριζωμένος συντηρητισμός των «επαναστατών» του Ρ.Ι.Ρ.** είναι σχεδόν άδυνάτη ένδεικτικός ό έξουσιαστικός άρχηγός και ή ιεραρχία αντικαθιστούν την πατριαρχική μορφή και τη γραφειοκρατία του σχολείου ή πειθαρχία του Κινήματος αντικαθιστά την πειθαρχία της άστικής κοινωνίας, ό έξουσιαστικός κώδικας πολιτικής ύπακοης αντικαθιστά το κράτος, το πιστεύω της «προλεταριακής ήθικής» αντικαθιστά ή ήθη του πουριτανισμού και την ήθική της δουλειάς. Η πυλία ούσια της έκμεταλλευτικής κοινωνίας επανεμφανίζεται με νέες μορφές τυλιγμένη σε μιá κόκκινη σημαία, διακοσμημένη με πορτραίτα του Μάο (ή του Κάστρο ή του Τσέ) και στολισμένη με το «κόκκινο διδελιράκι» κι άλλα ιερά σύμβολα.

* Σ.τ.Μ. — Έλληνικά στο κείμενο.

* Ατέες οι γραμμές γράφονταν όταν το Προοδευτικό Έργατικό Κόμμα (Ρ.Ι.Ρ.) εξαουχόσε μεγάλη έπικροή στην Σ.Δ.Σ. Άν και τότε έχει χάσει την περισσότερη έπικροή του άδω στο φοιτητικό κίνημα ή όργάνωση αυτή χρησιμοποιεί άκίνη σαν καλό παράδειγμα της νοτιοποίας και των άξιών που έκινωσούν στην πύλιν άριστητά. Ό παραπάνω χαρακτηρισμός είναι έξισου έγκυρος για τις περισσότερες Μαρξιστικές - Λενινιστικές όμάδες και γι' αυτό το κομμάτι αυτό κι άλλες άναφορές στο Ρ.Ι.Ρ. δεν έχουν ούσιαστικά άλλαχτεί.

Οι περισσότεροι απ' αυτούς που παραμένουν στο P.L.P. σήμερα, τὸ ἀξίζουν. "Αν μπορούν νὰ κάνουν μ' ἓνα κίνημα πού κυνικά προσθέτει τὰ δικά του συνθήματα σὲ φωτογραφίες τῶν ἀπεργησυχάκων τοῦ D.R.U.M. (Ἐπαναστατικὸ Συνδικαλιστικὸ Κίνημα τῆς Ντότζ, τμήμα τοῦ Συνδέσμου Ἐπαναστατῶν Μαύρων Ἐργατῶν τοῦ Νιτρρίτ), ἂν μπορούν νὰ διαβάσουν ἕνα περιοδικὸ πού ρωτάει: ἂν ὁ Μαρκοῦζε εἶναι «ἀποστάτης ἢ συνεργάτης» (τῆς C.I.A.-σ.τ.μ.)· ἂν μπορούν καὶ δέχονται μιά «πειθαρχία» πού τοὺς ὑποβιβάζει σὲ ἀνέκφραστα, προγραμματισμένα αὐτόματα· ἂν μπορούν νὰ χρησιμοποιοῦν τὶς πιὸ ἀγδιαστικές τεχνικές (τεχνικές δανεισμένες απ' τὸ βόθρο τῶν ἀστικών ἐπιχειρηματικῶν δραστηριοτήτων καὶ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ) γιὰ νὰ χειραγωγήσουν ἄλλες ὁργανώσεις· ἂν μπορούν νὰ λειτουργοῦν σὰν παράσιτα σὲ κάθε δράση καὶ κατάσταση ὁπλῶς γιὰ νὰ προκαλέσουν τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κόμματός τους — ἀκόμα κι ἂν αὐτὸ σημαίνει ἥττα τῆς ἴδιας τῆς δράσης — τότε δὲν ἀξίζουν οὔτε περιφρόνηση. Τὸ νὰ ὀνομάζουν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι τὸν ἑαυτὸ τους κομμουνιστὴ καὶ νὰ περιγράφουν τὶς ἐναντίον τους ἐπιθέσεις σὰν ἀντικομμουνισμό, εἶναι μιά ἀντίστροφη μορφή Μακαρθισμού. Γιὰ νὰ παραφράσουμε τὴ χυμώδη περιγραφή τοῦ Σταλινισμοῦ απ' τὸν Τρότσκι, εἶναι ἡ σύφιλη τοῦ ριζοσπαστικοῦ κινήματος τῆς νεολαίας σήμερα. Καὶ γιὰ τὴ σύφιλη μιά θεραπεία ὑπάρχει — ἓνα ἀντιδοτικὸ, ἔχει ἓνα ἐπιχείρημα.

Ἐνδιαφερόμαστε γιὰ κείνους τοὺς τίμιους ἐπαναστάτες πού ἔχουν στραφῆ πρὸς τὸ Μαρξισμό, Λενινισμό ἢ Τροτσισμό ἐπειδὴ σὰν σοβαρὰ φάχουν γιὰ μιά συνεπῆ κοσμοθεωρία καὶ μὴν ἀποτελεσματικὴ στρατηγικὴ ἐπανάστασης. Ἐνδιαφερόμαστε ἐπίσης γιὰ κείνους πού τοὺς ἔχει προξενήσει δόος τὸ θεωρητικὸ ρεπερτόριο τοῦ Μαρξισμοῦ καὶ ἔχουν διάθεση νὰ ἐρωτοτροπήσουν μαζί του ἑλλείψει συστηματικότερων ἐναλλακτικῶν λύσεων. Σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἀπευθυνόμαστε σὰν ἀδέρφια καὶ ζητοῦμε μιά σοβαρὴ συζήτηση καὶ μιά οὐσιαστικὴ

ἐπανεκτίμηση. Πιστεύουμε ὅτι ὁ Μαρξισμὸς ἔχει πάψει νὰ εἶναι ἐφαρμοσμένος στὴν ἐποχὴ μας, ὅχι γιατί εἶναι πολὺ ἐνοραματικὸς ἢ ἐπαναστατικὸς, ἀλλὰ γιατί δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἐνοραματικὸς κι ἐπαναστατικὸς. Πιστεύουμε πὺς γεννήθηκε σὲ μιά ἐποχὴ σπάνης καὶ παρουσίας μιά ἔρχη κριτικῆ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς ἰδιαίτερα τοῦ βιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλὰ ὅτι τώρα μιά καινούργια ἐποχὴ γεννιέται πού ὁ Μαρξισμὸς δὲν τὴν περικλείει ἐπαρκῶς καὶ τῆς ὁποῖος τὸ διάγραμμα **μονάχα** ἐν μέρει καὶ μονόπλευρα τὸ πρόβλεψε. Ἰσχυρίζομαστε ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι νὰ «παρατήσουμε» τὸ Μαρξισμό ἢ νὰ τὸν θεωρήσουμε μὴ «ἐγκυρο», ἀλλὰ νὰ τὸν ὑπερβούμε διαλεκτικά, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Μάρξ ξεπέρασε τὴ Χεγκελιανὴ φιλοσοφία, τὰ οικονομικὰ τοῦ Ρικάρδο καὶ τὶς Μπλανκιστικὲς τακτικὲς καὶ τρόπους ὁργάνωσης. Θὰ ἰσχυριστοῦμε ἐπὶ σ' ἓνα πιὸ προηγμένο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ απ' αὐτὸ μὲ τὸ ὁποῖο ἀσχολήθηκε ὁ Μάρξ ἔναν αὐτὸν πρὶν καὶ σ' ἓνα πιὸ προηγμένο στάδιο τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης απ' αὐτὸ πού θὰ μπορούσε νὰ προβλέψει καθαρὰ ὁ Μάρξ, μιά νέα κριτικὴ εἶναι ἀναγκαία, πού μὲ τὴ σειρά της νὰ δίνει νέους τρόπους ἀγώνα, ὁργάνωσης, προπαγάνδας καὶ ζωῆς. Ὀνομάστε αὐτοὺς τοὺς νέους τρόπους ὅπως θέλετε, ἀκόμα καὶ «Μαρξισμό» ἂν ἔτσι τὴ θρίσκετε. Ἐμεῖς προτιμήσαμε νὰ ὀνομάσουμε αὐτὴ τὴ νέα προσέγγιση «ἀναρχισμὸς μετὰ τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης», γιὰ πολλοὺς ἐπιτακτικὸς λόγους πού θὰ γίνουν φανεροὶ στὶς σελίδες πού ἀκολουθοῦν.

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ

Ἡ ἰδέα ὅτι ἔνας ἄνθρωπος... ὅποιοι οἱ μεγαλύτερες θεωρητικὲς προσφορὲς γίνανε μετὰ 1840 καὶ 1880, θὰ μπορούσε νὰ «προβλέψει» δόκλιση τὴ διαλεκτικὴ τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ἐξαρχῆς ἀπόλυτα παράλογη. Ἄν μπορούμε ἀκόμα νὰ μάθουμε πολλὰ απ' τὶς ἐμβαθύνσεις τοῦ Μάρξ, ἀκόμη πὺς

πολλά μπορούμε να μάθουμε απ' τ' αναπόφευκτα λάθη ενός ανθρώπου που περιοριζόταν από μία εποχή όλικης σπάνης και μία τεχνολογία που μόλις άρχιζε να χρησιμοποιεί την ηλεκτρική ενέργεια. Μπορούμε να μάθουμε πόσο διαφορετική είναι η εποχή μας απ' όλη την περασμένη Ιστορία, πόσο ποιοτικά νέες είναι οι δυνατότητες που αντιμετώπιζουμε, πόσο μοναδικά είναι τα ζητήματα, οι αναλύσεις και η Πράξις που στέκονται μπροστά μας αν πρόκειται να κάνουμε επανάσταση, κι όχι άλλη μία Ιστορική Έκτρωση.

Τò πρόβλημα δέν είναι ότι ό Μαρξισμός είναι μία «μέθοδος» που πρέπει να επαναφαιμιστεί σέ «καινούργιες καταστάσεις» ή ότι ό «νεο-Μαρξισμός» πρέπει ν' αναπτυχτεί γιά νά υπερπηδήσει τούς περιορισμούς τού «κλασικού» Μαρξισμού. Ή προσπάθεια νά διασωθούν οι Μαρξιστικές «περγαμηνές» μέ την έμφαση στή μέθοδο κι όχι στό σύστημα ή προσθέτοντας «νεο-» σέ μία έρρή λέξη, είναι καθάρως μυστικισμός, αν όλα τά π ρ α κ τ ι κ ά συμπεράσματα τού συστήματος ανοιχτά αντιφάσκουν σ' αυτές τίς προσπάθειες.*

Παρ' όλ' αυτά, άκριβώς αυτή είναι ή κατάσταση πραγμάτων στή Μαρξιστική εξέγηση σήμερα. Οι Μαρξιστές στηρίζονται στό γεγονός ότι τό σύστημα προμηθεύει μιάν έξοχη ά-

* *Ο Μαρξισμός πάνω άπ' όλα είναι μία θεωρία της Πράξης ή γιά νά θέσουμε ατέη τή σχέση στή ουσία της προοπτική, μία Πράξις της θεωρίας. Αυτό είναι τό άκριβές νόημα της μεταμόρφωσης της διαλεκτικής άπ' τό Μάξ, που τήν πήρε από τήν άποκειμενική διάσταση (στην όποια οι Νεαροί Χρυσελιανοί προσπαθοσαν άκόμη νά περιορίσουν τή θεωρία τού Χένκελ) στήν αντικειμενική, από τή φιλοσοφική κριτική στήν κοινωνική δράση. Άν ή θεωρία και ή Πράξις διαχωριστούν έντελώς, ό Μαρξισμός δέν σπαιώνεται, αυτοκαταρρέει. Αυτό είναι τό πιο θανασιμό κι άγριό του χαρακτηριστικό. Οι προσπάθειες τών κρείνουν που ξενοχάνε τό λείψανο τού Μάξ νά διατηρήσουν τό σύστημα ζωντανό μέ μαλωμένα εξηγήσεων και ήμι-λογισήτας αλα Μόρις Ντόμπ και Τζόζεφ Νόβαν, είναι όδυσιακές προσπάθειες τού όνόματος τού Μάξ και άπιδιαστικό κηλίωμα όλων ατέων που αντιπροσώπευε.*

νάλυση τού παρελθόντος, ενώ θεληματικά άγνοούν τά τελείως παραπλανητικά χαρακτηριστικά του στηνέντιμετώπιση τού παρόντος και τού μέλλοντος. Προβάλλουν τή συνοχή που δίνει ό Ιστορικός όλισμός και ή ταξική ανάλυση στήν έρμηνεία της Ιστορίας, τίς οικονομικές έμβαθύνσεις τού Κ ε φ α λ α ί ο υ σχετικά μέ τήν ανάπτυξη τού βιομηχανικού καπιταλισμού και τήν έξοχη ανάλυση τών προηγούμενων έπαναστάσεων άπ' τόν Μάξ και τά συμπεράσματα τακτικής ποί έβγαλε, χωρίς ν' αντιλαμβάνονται ούτε μία φορά ότι ποιοτικά νέα προβλήματα έχουν παρουσιαστεί που καθόλου δέν ύπηρχαν στήν εποχή του. Μπορεί κανείς νά φανταστεί ότι τά Ιστορικά προβλήματα και μέθοδο ταξικής ανάλυσης βασισμένες άποκλειστικά στήν αναπόφευκτη σπάνη είναι δυνατόν νά μεταφτευθούν σέ μία καινούργια εποχή δυνατικής άφθονίας; Μπορεί κανείς νά φανταστεί ότι μία οικονομική ανάλυση που είχε ως κέντρο της ένα «έλευθέρως ανταγωνιστικό» σύστημα βιομηχανικού καπιταλισμού μπορεί νά μεταφτευτεί σ' ένα διεθινόμενο σύστημα όπου τό κράτος και τά μονοπώλια συνδυάζονται γιά νά χειραγωγήσουν τήν οικονομική ζωή; Μπορεί κανείς νά φανταστεί ότι ένα ρεπερτόριο στρατηγικής και τακτικής που διατυπώθηκε σέ μία περίοδο που τό κάρβουνο κι ό χάλυδας αποτελούσαν τή βάση της βιομηχανικής τεχνολογίας μπορούν νά μεταφτευτούν σέ μία εποχή βασισμένη σέ ριζικά νέες πηγές ενέργειας, στήν ηλεκτρονική, στήν κυβερνητική;

Σάν αποτέλεσμα αυτής της μεταφύτωσης, ένα θεωρητικό σώμα που ήταν άπελευθερωτικό έναν αιώνα πρίν, γίνεται άπόλυτα περιοριστικό σήμερα. Μας ζητάνε νά θεωρήσουμε τήν εργατική τάξη «φορέα» της επανάστατικής; άλλαγής σέ μία εποχή που ό καπιταλισμός ξεκάθαρα είναι έχθρος ουσιαστικά όλων τών στρωμάτων της; κοινωνίας και παράγει επαναστάτες άπ' όλα τά στρώματα, ιδιαίτερα τούς νέους; Μας ζητάνε νά κατευθύνουμε τήν τακτική μας σύμφωνα μέ τό δρομιά μιας «χρόνιας οικονομικής κρίσης» παρά τό γεγονός ότι καμιά τέτοια

κρίση δὲν ἔχει ἐμφανιστεῖ, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια.* Μᾶς ζητᾶνε νὰ δεχτοῦμε μιὰ «προλεταριακὴ δικτατορία» — μιὰ μακρὰ «μεταβατικὴ περίοδος» σκοπὸς τῆς ὁποίας δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ καταστολὴ τῶν ἀντεπαναστατῶν, ἀλλὰ πᾶνω ἀπ' ὅλα ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς τεχνολογίας τῆς ἀφθονίας — σὲ μιὰ ἐποχὴ πού μιὰ τεχνολογία τῆς ἀφθονίας θρίσκειται μπροστὰ μας. Μᾶς ζητᾶνε νὰ προσανατολίσουμε τίς «στρατηγικὲς» καὶ τίς «τακτικὲς» μας γύρω ἀπ' τὴ φτώχεια καὶ τὴν ὀλιγὴ ἐξαθλίωση σὲ μιὰ ἐποχὴ πού τὸ ἐπαναστατικὸ αἶσθημα γεννιέται ἀπ' τὴν ἀφόρητη κοινοτυπία τῆς ζωῆς κάτω ἀπὸ συνθήκες ὀλιγῆς ἀφθονίας. Μᾶς ζητᾶνε νὰ ἰδρῶσουμε πολιτικὰ κόμματα, συγκεντρωτικὲς ὁργανώσεις, «ἐπαναστατικὲς» ἱεραρχίες καὶ ἔλλειψις ἑνα νέο κράτος σὲ μιὰ ἐποχὴ πού οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ καθαυτοὶ ἀποσυντίθενται καὶ ὁ συγκεντρωτισμὸς, ὁ ἐλιτισμὸς καὶ τὸ κράτος ἀμφισβητοῦνται σὲ μιὰ κλίμακα πού δὲν ἔχει ἐμφανιστεῖ ποτὲ πρὶν στὴν ἱστορία τῆς ἱεραρχικῆς κοινωνίας.

Μᾶς ζητᾶνε, κοντολογίς, νὰ ἐπιστρέψουμε στὸ παρελθόν, νὰ ἐλαττωθῶμε ἀντὶ τ' ἀναπτυχθῶμε, νὰ προσαρμόσουμε μὲ τὸ ζόρι τὴν παλλόμενὴ πραγματικότητά τοῦ καιροῦ μας, μ' ὅλες τίς ἐλπίδες καὶ τίς ὑποσχέσεις τῆς, σὲ ἀπονεκρωτικὲς προκαταλήψεις μιᾶς περασμένης ἐποχῆς. Μᾶς ζητᾶνε νὰ λειτουργήσουμε μὲ ἀρχὲς πού ἔχουν ξεπεραστεῖ ὅχι μόνον θεωρητικά, ἀλλὰ ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας. Ἡ ἱστορία δὲν ἔμεινε ἀκίνητη ἀπὸ τότε πού πέθανε ὁ Μάρξ, ὁ Ἑνγκελς, ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκι, οὔτε ἀκολούθησε τὴν ἄπλοκὴν κατεύθυνσιν πού διαγράφηκε ἀπὸ διανοητὲς — ὁσοδήποτε ἔξυπνους — τῶν ὁποίων τὰ μυαλὰ ἦσαν ριζωμένα στὸ δέκατο ἑνάτο αἰῶνα ἢ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ εἰκοστοῦ: ἔχουμε δεῖ τὸν καπιταλισμὸ νὰ ἐκτελεῖ πολλὰ ἀπ' τὰ «καθήκοντα» (μαζὶ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν

μιᾶς τεχνολογίας τῆς ἀφθονίας) πού θεωροῦνταν σοσιαλιστικά. Τὸν ἔχουμε δεῖ νὰ «ἐθνικοποιεῖ» ἰδιοκτησία, συγχωνεύοντας τὴν οἰκονομίαν μὲ τὸ κράτος ὅπου ἦταν ἀναγκαῖο. ἔχουμε δεῖ τὴν ἐργατικὴ τάξιν νὰ οὐδετεροποιεῖται ὡς «φορέας τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς», μολοντὶ ἀκόμη ἀγωνίζεται σ' ἕνα ἀστικὸ πλαίσιο γιὰ μεγαλύτερους μισθοὺς, λιγότερες ὥρες καὶ «πρόσθετα ἐργετήματα».* Ὁ ταξικὸς ἀγῶνας μὲ τὴν κλασσικὴ ἔννοια δὲν ἔχει ἐξφανιστεῖ: ἔχει ὅποστὲ μιὰ πιδὶ ἀπονεκρωτικὴ μοίρα μὲ τὴν ἀφομοίωσίν του ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ. Ὁ ἐπαναστατικὸς ἀγῶνας μέσα στὶς προηγημένες καπιταλιστικὲς χώρες ἔχει μετατοπιστεῖ σ' ἕναν ἱστορικὰ νέο χώρο: ἔχει γίνεαι ἀγῶνας μεταξὺ μιᾶς γενιᾶς νεολαίας πού δὲν ἔχει γνωρίσει καμιά χρόνιαν οἰκονομικὴ κρίσιν καὶ τῆς κουλτούρας ἀξιών καὶ θεσμῶν μιᾶς γεροντώτερης, συντηρητικῆς γενιᾶς τῆς ὁποίας ἡ ὁψὲς τῆς ζωῆς ἔχει διαμορφωθεῖ ἀπ' τὴ σπάνη, τὴν ἐνοχλῆ, τὴν παραίτησιν, τὴν ἡθικὴ τῆς δουλειᾶς καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ὀλιγῆς ἀσφάλειας. Οἱ ἔχθροί μας δὲν εἶναι μόνον ἡ φανερή, ἐχυρωμένη ἀστικὴ τάξιν καὶ ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς, ἀλλὰ ἐπίσης μιὰ νοοτροπία πού θρίσκει ὀπιστὴν ἀπὸ φιλελεύθερους, σοσιαλδημοκράτες, τοὺς εὐνοούμενους τῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας, τὰ «ἐπαναστατικὰ» κόμματα τοῦ παρελθόντος καί, ὅσο κι ἂν αὐτὸ εἶναι ὀδυνηρὸ γιὰ τοὺς ἀκόλουθους τοῦ Μαρξισμοῦ, τὸν ἐργάτην πού κυριαρχεῖται ἀπ' τὴν ἐργοστασιακὴ ἱεραρχία, τὴ βιομηχανικὴ ρουτίνα καὶ τὴν ἡθικὴ τῆς δουλειᾶς. Αὐτὸ πού θέλουμε νὰ ποῦμε εἶναι ὅτι οἱ διαίρεσεις τῆς σημερινῆς κοινωνίας διασποῦν ἕλες οὐσιαστικὰ τίς παραδοσιακὰς ταξικὰς γραμμὰς καὶ δημιουργοῦν ἕνα φάσμα προβλημάτων πού κανεὶς ἀπ' τοὺς Μαρξιστὰς, πού στηρίζονταν σὲ ἀναλογίες μὲ τίς κοινωνίας τῆς σπάνης δὲν μποροῦσε νὰ προβλέψει.

* Σ.τ.Μ. Τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ ποὺ παρῆται κατὰ κάποιον τρόπο σὲ εἶδος, ὅπως πληρωμένους ἀπ' τὴν ἐπιχείρησιν διακοπῆς καὶ ρωγμῆς, εἰδικὰ ὅδρα, λατρικὴ περίθαλψιν, πρόσθετα ἐπιδόματα ἀνεργίας, συντάξεις, κλπ.

“Ας απορρίψουμε όλα τα ιδεολογικά συντερίμματα του παρελθόντος κι ας πάμε στις θεωρητικές ρίζες του προβλήματος. Για την εποχή μας, η μεγαλύτερη συνεισφορά του Μάρξ στην επαναστατική σκέψη είναι η διαλεκτική του της κοινωνικής εξέλιξης. Ο Μάρξ είδε καθαρά τη μεγάλη κίνηση απ’ τον πρωτόγονο κομμουνισμό, μέσω της ατομικής ιδιοκτησίας, στον κομμουνισμό στην ύψηλότερή του μορφή — μία κοινωνιακή κοινωνία που θα βασίζεται σε μιάν απελευθερωτική τεχνολογία. Σ’ αυτή την κίνηση, σύμφωνα με το Μάρξ, ο άνθρωπος περνάει απ’ την κυριαρχία της φύσης πάνω στον άνθρωπο, στην κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στον άνθρωπο, και τελικά, από την κοινωνική κυριαρχία καθαυτή, στην κυριαρχία της φύσης από τον άνθρωπο.* Μέσα σ’ αυτή την πλατύτερη διαλεκτική, ο Μάρξ εξετάζει τη διαλεκτική του ίδιου του καπιταλισμού — ενός κοινωνικού συστήματος που αποτελεί το τελευταίο ιστορικό «στάδιο» της κυριαρχίας του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Έδώ ο Μάρξ, όχι μόνο προσφέρει οδοιπορικά στη σύγχρονη επαναστατική σκέψη (ιδιαίτερα με τη θαυμάσια ανάλυση των εμπορευματικών σχέσεων), αλλά επίσης φανερώνει τους περιορισμούς του, περιορισμούς χώρου και χρόνου, που παίζουν τόσο ανασταλτικό ρόλο στη δική μας εποχή.

“Ο πιο σοβαρός απ’ αυτούς τους περιορισμούς οφείλεται στην προσπάθεια του Μάρξ να εξηγήσει τη μετάβαση απ’ τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, από μία ταξική σε μία αταξική κοινωνία. Είναι πολύ σπουδαίο να τονιστεί ότι αυτή η εξήγηση διατυπώθηκε σχεδόν έντελως, με δρους της μετάβασης απ’ το φεουδαλισμό στον καπιταλισμό — δηλαδή, α π ο μ ι α

* Για οικολογικούς λόγους, δεν δεχόμαστε την έννοια της «καταστροφής της φύσης απ’ τον άνθρωπο» με την απόλυτη έννοια που επινοήθηκε απ’ το Μάρξ έναν αιώνα πριν.

ταξική κοινωνία σε μία άλλη ταξική κοινωνία, από ένα σύστημα ιδιοκτησίας σ’ ένα άλλο. Συνεπώς ο Μάρξ ένοιε ότι ακριβώς όπως η άστική τάξη αναπτύχθηκε μέσα στο φεουδαλισμό ως αποτέλεσμα της διάσπασης μεταξύ πόλης και ύπαιθρου (ακριβέστερα, μεταξύ βιοτεχνίας και γεωργίας), έτσι και το σύγχρονο προλεταριάτο αναπτύχθηκε μέσα στον καπιταλισμό ως αποτέλεσμα της πρόόδου της βιομηχανικής τεχνολογίας. Και οι δυο τάξεις, μάζες λένε, αναπτύσσουν τα δικά τους κοινωνικά συμφέροντα — επαναστατικά, μάλιστα, κοινωνικά συμφέροντα που τις ρίχνουν ενάντια στην παλιά κοινωνία που τις γέννησε. “Αν η άστική τάξη απέκτησε έλεγχο πάνω στην οικονομική ζωή πολύ πριν ανατρέψει τη φεουδαλική κοινωνία, το προλεταριάτο με τη σειρά του αποκτάει τη δική του επαναστατική δύναμη απ’ το γεγονός ότι είναι «πειθαρχημένο, ενωμένο, οργανωμένο» από το έργοστασιακό σύστημα.* Και στις δυο περιπτώσεις, η ανάπτυ-

* Είναι ελπίδα το ότι οι Μαρξιστές που μιλούσαν για την «οικονομική λοχή» του προλεταριάτου στην πραγματικότητα πληροούν τη θέση των αναρχοσυνδικαλιστών, με θέση στην όποια ο Μάρξ αντιμετώπιζε σφοδρά. Ο Μάρξ δεν ενδιαφερόταν για την «οικονομική λοχή» του προλεταριάτου αλλά για την πολιτική του λοχή συγκεκριμένα, το γεγονός ότι θα γινόταν η πλειοψηφία του πληθυσμού. Ήταν παλαιός ομολογία ότι οι βιομηχανικοί εργάτες θα οδηγούσαν σ’ επανάσταση βασικά απ’ την ελπίδα εξάλειψης του συνεπαγόμενου ή τάσης της καπιταλιστικής ανισότητας, ότι, όργανωμένοι απ’ το έργοστασιακό σύστημα και πειθαρχημένοι απ’ τη βιομηχανική ρουτίνα, θα ήταν σε θέση να συστήσουν εργατικές ενώσεις και, πάνω απ’ όλα, πολιτικά κόμματα, που σε όρισμένες χώρες θα ήταν αναγκασμένα να χρησιμοποιήσουν αντίστροφες μεθόδους και σ’ άλλες (Αγγλία, Ηνωμένες Πολιτείες κι αργότερα ο “Ενγκελς πρόσθεσε τη Γαλλία) θα μπορούσαν κάλλιστα να έρθουν στην εξουσία μ’ ένοπλες και να δημοσιονομούν το σοσιαλισμό με νομοθεσία. Χαρακτηριστικά, πολλοί Μαρξιστές είναι τόσο απροετοίματοι προς τον Μάρξ και τον “Ενγκελς, όσο και το Προδοτικό “Εργατικό Κόμμα προς τους αναγνώστες της Challenge, αφήνοντας σπουδαίες παρατηρήσεις αμετάφραστες ή χοντροκομμένα διαστρεβλώνοντας το νόημα του Μάρξ.

ξη των παραγωγικών δυνάμεων καθίσταται ασυμβίβαστη με το παραδοσιακό σύστημα κοινωνικών σχέσεων. «Ο υμένας σπάει στα δύο». Η παλιά κοινωνία αντικαθίσταται από την καινούργια.

Το κρίσιμο ερώτημα που αντιμετωπίζουμε είναι αυτό: μπορούμε να ξεγγήσουμε τη μετάβαση από μια ταξική κοινωνία σε μίαν αταξική κοινωνία χρησιμοποιώντας την ίδια διαλεκτική που ισχύει για τη μετάβαση από μια ταξική κοινωνία σε μια άλλη; Αυτό δεν είναι πρόβλημα πανεπιστημιακού συγγραμματος που περιλαμβάνει την ταχυδακτυλουργία λογικών αφαιρέσεων, αλλά ένα πολύ αληθινό και συγκεκριμένο ζήτημα της εποχής μας. Υπάρχουν διαθέσιμες διαφορές ανάμεσα στην ανάπτυξη της άστικής τάξης κάτω απ' το φεουδαλισμό και στην ανάπτυξη του προλεταριάτου κάτω απ' τον καπιταλισμό, τις οποίες ο Μάρξ είχε δεν πρόβλεψε, είτε ποτέ δεν αντιμετώπισε καθαρά. Η άστική τάξη έλεγχε την οικονομική ζωή πολύ πριν καταλάβει την κρατική εξουσία· είχε καταστεί η κυρίαρχη τάξη υλικά, πολιτιστικά και ιδεολογικά πριν επιθεωραώσει την κυριαρχία της πολιτικά. Το προλεταριάτο δεν έλεγχε την οικονομική ζωή. Παρά τον απαραίτητο ρόλο της στη βιομηχανική διαδικασία, η βιομηχανική εργατική τάξη δεν είναι ούτε καν η πλειοψηφία του πληθυσμού και η στρατηγική οικονομική της θέση διαδρώνεται απ' την κυβερνητική κι άλλες τεχνολογικές επιτεύξεις.* Άρα, απαιτείται μια πράξη ύψλης συ-

* Μας παρουσιάζεται εδώ μια καλή ευκαιρία για ν' απορρίψουμε την αντίληψη ότι οποιοσδήποτε δεν έχει να πειρήσει παρά την εργατική του δύναμη είναι «προλετάριος». Είναι αλήθεια ότι ο Μάρξ προσδιόρισε το προλεταριάτο μ' αυτούς τους όρους, αλλά παράλληλα ανέπτυξε μια ιστορική διαλεκτική σχετικά με την εξέλιξη του. Το προλεταριάτο ξεκίνησε από μια δίχως ιδιοκτησία, εκμεταλλεζόμενη τάξη, κι έφτασε στην πιο προηγμένη του μορφή ως *δ ι ο μ χ α ρ ι κ ό* προλεταριάτο, που αντιστοιχούσε στην πιο προηγμένη μορφή κεφαλαίου. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του, ο Μάρξ, έφτασε στο σημείο να περιφρονεί τους Παριζιάνους έργατες, που άσχοι-λοϋσαν κυρίως στην παραγωγή πολιτικών αγαθών, θέτοντας τους

νειδής για το προλεταριάτο ώστε να χρησιμοποιήσει την ισχύ του για να πετύχει μια κοινωνική επανάσταση. «Ως τώρα, η επίτευξη αυτής της συνειδήσης έχει εμποδιστεί απ' το γεγονός ότι το έργοστασιο περδύλλον είναι ένας απ' τους καλύτερα όχυρωμένους στίβους της ήθικης της δουλειάς, των ιεραρχικών συστημάτων διεύθυνσης, ύπακοης σ' άρχηγούς και, πρόσφατα, παραγωγής αφιερωμένης σε περιττά εμπορεύματα κι εξοπλισμούς. Το έργοστάσιο δεν χρησιμεύει μόνο για να «πειθαρχεί», να «ενώνει» και να «οργανώνει» τους εργάτες, αλλά επίσης να το κάνει αυτό μ' έναν έντελως άστικό τρόπο. Στο έργοστάσιο ή καπιταλιστική παραγωγή δεν αναγεννεί μόνο τις κοινωνικές σχέσεις του καπιταλισμού με κάθε εργάσιμη μέρα, όπως παρατήρησε ο Μάρξ, ανακάνει επίσης την *φ υ χ ή*, τις αξίες και την ιδεολογία του καπιταλισμού.

Ο Μάρξ αισθάνθηκε αυτό το γεγονός άρκετά ώστε να φάει για αιτίες πιο επιτακτικές απ' το άπλο γεγονός της εκμε-

«Γερμανός μας έργατης» — τα καλύτερα ρομπότ της Ερώπης — ως το «ρότσο» προλεταριάτο του κόσμου.

Εξάλλου, αν πρόκειται να περιγράψουμε κάθε κοινωνικό στρώμα ως «προλεταριακό» (όπως κάνουν οι Γάλλοι Situationnistes) απλώς γιατί δεν έλεγχε τις συνθήκες ζωής του, θα μπορούσαμε να έπονομάσουμε «προλεταριους» τους σκλάβους, τους δουλοπάροικους, τους άρχοντες και μερτά τμήματα της μεσαιας τάξης. Η δημοκρατία, πάντως, τέτοιων σαρωτικών αντιθέσεων μεταξύ του «προλεταρίου» και του άστου, εξαλείφει όλους τους προσδιορισμούς που χαρακτηρίζουν αυτές τις τάξεις ως συγκεκριμένα, ιστορικά περιορισμένα στρώματα. Αέτη η συγχυσμένη προσέγγιση στην κοινωνική ανάλυση άφαιρεί από το βιομηχανικό προλεταριάτο και την άστική τάξη όλα τα ιστορικά μοναδικά χαρακτηριστικά που πιστεσε πως ανακάλυψε ο Μάρξ (μια θεωρητική προσπάθεια που αποδείχτηκε ανεπαρκής, αν και κατά κείνα τρέπα λαυραστήμην)· άπορρέρει την εθέτην μιάς σοβαρής κριτικής του Μαρξισμού και της εξέλιξης του «laissez-faire» (άνταρμιστικού) καπιταλισμού σε κρατικό καπιταλισμό, ενώ παράλληλα προσαγγίζει ότι συνεχίζει τη Μαρξιστική προσπάθεια και διαίξεται σ' αυτή.

* Σ.τ.Μ. Έλληνικά στο κείμενο.

τάλλευσής ή τών συγκρούσεων πάνω σέ μισθούς και ώρες εργασίας, αίτιες πού νά προωθήσουν τò προλεταριάτο σ' επαναστατική δράση. Στή γενική του θεωρία της καπιταλιστικής συσσώρευσης επιχείρησε νά διαγράψει τούς τραχείς, αντικειμενικούς νόμους πού εξαναγκάζουν τò προλεταριάτο ν' αναλάβει έναν επαναστατικό ρόλο. Συνεπώς, ανέπτυξε τήν περίφημη θεωρία του της εξαθλίωσης: ο ανταγωνισμός μεταξύ τών κεφαλαιοκρατών τούς αναγκάζει νά περιέλθουν σέ πόλεμο τιμών, πράγμα πού μέ τή σειρά του οδηγεί σέ μιá συνεχή μείωση τών μισθών και στήν απόλυτη εξαθλίωση τών εργατών. Τò προλεταριάτο αναγκάζεται νά επαναστατήσει γιατί μέ τή διαδικασία τού ανταγωνισμού και της συγκέντρωσης τού κεφαλαίου «αυξάνει ή έκταση της μιζέριας, καταπίεσης, σκλητιάς, εξευτελισμού».*

Αλλά ο καπιταλισμός δέν έχει παραμείνει άκίνητος από τις μέρες τού Μάρξ και θώθε. Μιά κι ο Μάρξ έγραφε στά μέσα τού δέκατου ένατου αιώνα, δέν μπορούμε νά περιμένουμε νά είχε αντιληφτεί τις πλήρεις συνέπειες τών εμβραθύνσεών του

* *Η προσπάθεια νά περιγραφεί ή θεωρία της εξαθλίωσης τού Μάρξ μέ διεθνείς όρους αντί έθνικώς (όπως έκανε ο Μάρξ) είναι ξεκάθαρη άπαικρη. Καταρχήν, αήτή ή θεωρητική ταχδοακτολογία επιχειρεί άλλάξ νά παρακάμψει τò έρώτημα γιατί ή εξαθλίωση δέν έχει σφίξει μέσ στά διομηχανικά όχημά τού καπιταλισμού, τις μδνες άεριοχές ποδ άποτελοδν ένα τεχνολογικά έπαρκές σημείο έκκίνησης για μέδαν άταξική κίνηση. Αν πρόκειται νά άποδοθούμε τις έλπίδες μας στόν άποικιοκρατοδμένο κόσμο ως «τò προλεταριάτο», ή όδση αήτή άποκρίπτεται έναν πολδ άληθινό κίνδυνο: τή γενοκτορία. Η Άμερική και ή πρόσφατη σύμμαχός της Ρωσία έχουν όλα τά τεχνικά μέσα νά δομπαρδίσουν τόν έπαναστατικό κόσμο ως τήν άποιαρή. Μιά άπειρή παραμονέςι στόν ίστορικό όρίζοντα — ή εξέλιξη τών Ήνωμένων Πολιτειών σέ μιάν άληθινά φασιστική άντοκρατορία ναζιστικού τύπου. Είναι ξεκάθαρη άνοησία νά πείς ότι αήτή ή χώρα είναι μιá «χάριτη τίγρη». Είναι μιá θερμοπληρική τίγρη και ή Άμερικήνική άρχουσα τάξη, μή έχοντας κανένα πολιτιστικό περιορισμό, είναι ικανή νά καταστεί άόμνη πιό διαστραμμένη άπ' τή Γερμανική.*

σχετικά μέ τή συγκέντρωση τού κεφαλαίου και τήν ανάπτυξη της τεχνολογίας. Δέν μπορούμε νά περιμένουμε νά είχε προβλέψει ότι ο καπιταλισμός θ' αναπτυσσόταν όχι μόνο άπ' τò μερκαντιλισμό στήν κυρίαρχη διομηχανική μορφή τών ήμερών του — άπό δοηθόμενα άπ' τò κράτος έμπορικά μονοπώλια, σ' εξαιρετικά ανταγωνιστικές διομηχανικές μονάδες — αλλά, παραπέρα, ότι μέ τή συγκέντρωση τού κεφαλαίου, ο καπιταλισμός θα έπέστρεφε στίς μερκαντιλιστικές άρχές του σ' ένα όψηλότερο έπίπεδο ανάπτυξης και θα επανακτούσε τή δοηθόμενη άπ' τò κράτος μονπωλιακή μορφή. Η οικονομία τείνει νά συγχωνεύεται μέ τò κράτος κι ο καπιταλισμός άρχίζει νά «σχεδιάζει» τήν ανάπτυξη του αντί νά τήν άρπίζει άποκλειστικά στήν άλληλοσυσχέτιση τού ανταγωνισμού και τών δυνάμεων της άγοράς. Σίγουρα, τò σύστημα δέν καταργεί τόν παραδοσιακό ταξικό άγώνα, αλλά κατορθώνει νά τόν βάζει μέσ στά πλαίσια, χρησιμοποιοώντας τά τεράστια τεχνολογικά του άποθέματα για ν' άφομοιώνει τά πιό στρατηγικά τμήματα της εργατικής τάξης.

Έτσι, ή θεωρία της εξαθλίωσης χάνει κάθε έγκυρότητα και στίς Ήνωμένες Πολιτείες ο παραδοσιακός ταξικός άγώνας δέν εξέλλισεται σέ ταξικό πόλεμο. Παρμένει όλότελα μέσα σέ άστικές διαστάσεις. Ο Μαρξισμός, στήν πραγματικότητα, γίνεται ίδεολογία. Άφομοιώνεται άπ' τις πιό προσηγμένες μορφές της κρατικοκαπιταλιστικής κίνησης — ιδιαίτερα άπ' τή Ρωσία. Μέ μιάν άπίστευτη ειρωνεία της Ιστορίας, ο Μαρξισμός «σοσιαλισμός» καταντάει νά είναι σέ μεγάλο βαθμό ο ίδιος ο κρατικός καπιταλισμός πού ο Μάρξ δέν πρόβλεψε στή διαλεκτική τού καπιταλισμού.* Τò προλεταριάτο, αντί νά εξέλιχτεί

* *Ο Άλέν τò αισθάνθηκε αυτό και περιέγραφε τò «σοσιαλισμό» σάν «τίποτε άλλο παρδ κρατικο-καπιταλιστικό μονοπώλιο» κα μ ε μ έ σ ο ρ ι ά ν ά έπηρετεί όλο τò λαό». (Β. Ι. Άλέν. Η άπειλοδσα καταστροφή και πώς νά τή ν πολεμήσομε. Μικρή Βιβλιοθήκη τού Άλέν,*

σέ μιὰ επανάστατική τάξη μέσ στη μήτρα του καπιταλισμού, καταντάει νά γίνεται ένα ὄργανο μέσ στο σῶμα τῆς ἀστικής κοινωνίας.

Τὸ ἐρώτημα πού πρέπει νά θέσουμε σ' αὐτὴ τὴν ὑστερή περὶοδο τῆς ἱστορίας, εἶναι: ἂν μιὰ κοινωνική επανάσταση πού ἐπιζητεῖ νά πετύχει μιὰν ἀταξική κοινωνία μπορεῖ νά ἐμφανιστεῖ ἀπὸ μιὰ σύγκρουση ἀνάμεσα σὲ παραδοσιακὲς τάξεις σὲ μιὰ ταξική κοινωνία ἢ ἂν μιὰ τέτοια κοινωνική επανάσταση μπορεῖ νά ἐμφανιστεῖ μόνο ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεση τῶν παραδοσιακῶν τάξεων καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση μιᾶς ἐντελῶς νέας «τάξης» ἢ Ἰδία ἢ οὐσία τῆς οποίας εἶναι ὅτι εἶναι μιὰ μὴ τᾶξη, ἓνα αὐξανόμενο στρώμα επαναστατῶν. Ἐπιχειρώντας ν' ἀπαντήσουμε σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, μπορούμε νὰ μάθουμε περισσότερα σφερόμενοι στὴν εὐρύτερη διαλεκτική πού ἀνέπτυξε ὁ Μάρξ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία ὡς σύνολο, παρὰ ἀπ' τὸ πρότυπο πού θανέστηκε ἀπ' τὴ μετάδοση τῆς φεουδαλικῆς στὴν καπιταλιστική κοινωνία. Ἀκριβῶς ὅπως τὰ πρωτόγονα συγγενικά γέννη ἄρχισαν νά διαφοροποιούνται σὲ τάξεις, ἔτσι καὶ στὲς μέρες μας ὑπάρχει μιὰ τάση ν' ἀποσυντίθενται οἱ τάξεις σὲ τελείως νέες ὑποκοινοτήτες πού ἔχουν ὁμοιογενεῖς μὴ μὴ καπιταλιστικὲς μορφές σχέσεων. Αὐτὲς δὲν εἶναι πιά τυπικὲς οικονομικὲς ὁμάδες· στὴν πραγματικότητα, ἀντανάκλουν τὴν τάση τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης νά ὑπερβεῖ τὲς οικονομικὲς κατηγορίες τῆς κοινωνίας τῆς σπάνης. Ἀποτελοῦν στὴν οὐσία ἓνα χοντροκομμένο, ἀμύβηλο π ο λ ι τ ι κ ὸ προσχηματισμὸ τῆς κίνησης ἀπὸ τὴ σπάνη πρὸς μιὰ κοινωνία πού θὰ ξεπεράσει τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης.

Ἡ διαδικασία τῆς ταξικῆς ἀποσύνθεσης πρέπει νά κατανοηθεῖ σ' ὅλες τῆς τὲς διαστάσεις. Ἡ λέξη «διαδικασία» πρέ-

τόμος II) (International Publishers, Νέα Ἰόρκη, 1932), σελ. 37). Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἐκλεκτική δήλωση ἂν σφετρεῖ κατεῖς τὲς συνέπειες τῆς καί, παρὰ ὅλη τὴν ἀντιφάση.

22

πει νά τονιστεῖ ὅθ' οἱ παραδοσιακὲς τάξεις δὲν ἐξαφανίζονται, οὔτε καὶ ὁ ταξικὸς ἀγῶνας. Μόνο μιὰ κοινωνική επανάσταση θὰ μπορούσε ν' ἀπομακρύνει τὴν ἐπικρατοῦσα ταξική δομὴ καὶ τὲς συγκρούσεις πού γεννᾷ. Τὸ θέμα εἶναι ὅτι ὁ παραδοσιακὸς ταξικὸς ἀγῶνας παύει νά ἔχει επαναστατικὲς ἐπιπτώσεις· ἐμφανίζεται σὰν ἡ φυσιολογία τῆς ἐπικρατοῦσας κοινωνίας, καὶ ὅχι: οἱ πόνοι τῆς γέννας. Στὴν πραγματικότητα, ὁ παραδοσιακὸς ταξικὸς ἀγῶνας ἐξισορροπεῖ τὴν καπιταλιστική κοινωνία «ἐπαγορθώνοντας» τὲς κατχρήσεις τῆς (στοὺς μισθοὺς, ὥρες ἐργασίας, πληθυσμισμό, ἀπαχρόληση, κλπ.). Οἱ ἐργατικὲς ἐνώσεις στὴν καπιταλιστική κοινωνία ἀποτελοῦν ἓνα ἀντι-εμποῦλο· ἀπέναντι στοὺς βιομηχανικοὺς μονοπώλια καὶ εἶναι συσσωματωμένες στὴ νεο-μερκαντική κρατικιστική οἰκονομία ὡς ὀργανικὸ τμήμα τῆς. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ τμήμα ὑπάρχουν μικρότερες ἢ μεγαλύτερες συγκρούσεις ἀλλὰ, παρμένες σὰν σύνολο, οἱ ἐργατικὲς ἐνώσεις ἐνδυναμώνουν τὸ σύστημα καὶ χρησιμεύουν στὴ διατήρησή του.

Τὸ νά ἐνισχύουμε αὐτὴ τὴν ταξική δομὴ παύει νὰ εἶναι «ὁ ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης», νά ἐνισχύουμε τὸν παραδοσιακὸ ταξικὸ ἀγῶνα προσδίδοντάς του ἓνα «επαναστατικὸ» περιεχόμενο, νά μολύνουμε τὸ νέο επαναστατικὸ κίνημα τῆς ἐποχῆς μας μὲ «ἐργατίδα», εἶναι ἄ ν τ ι ὀ ρ α σ τ ι κ ὸ ὡ ς τ ᾶ μ π ο ὕ ν ι α. Πόσο συχνὰ πρέπει νά ὑπενθυμίζουμε στοὺς δογματιστὲς Μαρξιστὲς ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ ταξικοῦ ἀγῶνα εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀρρώστειας, τῶν τραυμάτων, πού ἀνοίξε τὸ περίφημο «κοινωνικὸ ζήτημα», τῆς μονόπλευρης ἀνάπτυξης τοῦ ἀνθρώπου στὴν προσπάθειά του νά ἐλέγξει τὴ φύση κυριαρχώντας στοὺς συνάνθρωπό του; Ἄν τὸ ὑποπρίν αὐτῆς τῆς ἀρρώστειας, εἶναι ἡ τεχνολογική πρόοδος, τὰ κύρια προϊόντα τῆς εἶναι ἡ κακία, ἡ ἀπόθηση, ἓνα φρικτὸ χύσιμο ἀνθρώπινου αἵματος καὶ μιὰ τρομερὴ διαστροφή τῆς ἀνθρώπινης φύξης.*

* Σ.τ.Μ. Ἑλληνικά στοὺς κείμενο.

Καθώς η ἀρρώστεια προσεγγίζει τὸ τέλος της, καθὼς τὰ τραύματα ἀρχίζουν νὰ κλείνουν, ἡ διαδικασία τώρα ἐκτυλίσσεται πρὸς τὴν ὁλότητα· οἱ ἐπαναστατικὲς ἐπιπτώσεις τοῦ παραδοσιακοῦ ταξικοῦ ἀγῶνα χάνουν τὸ νόημά τους ὡς θεωρητικὲς κατασκευὲς καὶ ὡς κοινωνικὴ πραγματικότητα. Ἡ διαδικασία τῆς ἀποσύνθεσης ἀγκαλιάζει ὄχι μόνον τὴν παραδοσιακὴν ταξικὴν δομὴν, ἀλλὰ ἐπίσης τὴν πατριαρχικὴν οἰκογένεια, τοὺς ἐξουσιαστικοὺς τρόπους ἀνατροφῆς, τὴν ἐπίδραση τῆς θρησκείας, τοὺς θεσμοὺς τοῦ κράτους καὶ τὰ ἥθη ποὺ δημιουργήθηκαν γύρω ἀπ' τὸ μύθο, τὴν παραίτηση, τὴν ἐνοχή καὶ τὴν ἀπωθημένη καὶ καταπιεσμένη σεξουαλικότητα. Ἡ διαδικασία τῆς ἀποσύνθεσης, κοντολογίς, γενικεύεται· τὴν ὥρα καὶ διασπᾶ οὐσιαστικὰ ὅλες τίς παραδοσιακὰς τάξεις, ἀξίες καὶ θεσμοὺς. Δημιουργεῖ δολότεια νέα θέματα, τρόπους ἀγῶνα καὶ μορφὰς ὀργάνωσης καὶ ἀπατεῖ μὲν δολότεια καινούργια προσέγγιση στὴ θεωρία καὶ τὴν Πράξι.

Τὴ σημαίνει αὐτὸ συγκεκριμένα; Ἀς ἀντιπαράθεσουμε δυὸ προσεγγίσεις, τὴ Μαρξιστικὴ καὶ τὴν ἐπαναστατικὴ. Ὁ δογματιστὴς Μαρξιστὴς θὰ προσέγγιζε τὸν ἐργάτη — ἢ, καλύτερὰ, θὰ «ἐμπαινε» στὸ ἐργοστάσιο — καὶ θὰ τὸν προσηλύτιζε «προτιμῶντας» τὸν ἀπ' ὅποιονδήποτε ἄλλο. Ποίος ὁ σκοπός; Νὰ δημιουργήσει στὸν ἐργάτη «ταξικὴ συνείδηση». Γιὰ νὰ παραθέσουμε τὰ πρὸς παλαιοντολογικὰ παραδείγματα ἀπ' τὴν παλιὰ ἀριστερά, κόβει κανεὶς τὰ μαλλιά του, συγυρίζει τὸν ἑαυτὸ του μὲ συμβατικά σπῆρ ῥοῦχα, ἐγκαταλείπει τὴ μαριχουάνα γιὰ τσιγάρα καὶ μύρα, χορεύει συμβατικά, ὑποκρίνεται «μάγκικους» τρόπους, κι ἀναπτύσσει ἕνα δίχως χιούμορ, ἀνέκφραστο καὶ πομπώδες ὄφρος.*

* Σὲ σχέση μ' αὐτό, ἡ Παλιὰ Ἀριστερά προβάλλει τὴ δική της πα-

Γίνεται κανεὶς, κοντολογίς, αὐτὸ ποὺ εἶναι ὁ ἐργάτης στὴ χειρότερη καρικατοῦρα του: ὄχι βέβαια, ἔνας «ἐκφυλισμένος μικροαστός», ἀλλὰ ἕνας ἐκφυλισμένος ἄστος. Γίνεται κανεὶς μίμηση τοῦ ἐργάτη στὸ βαθμὸ ποὺ ὁ ἐργάτης εἶναι μίμηση τῶν κυρίων του. Πίσω ἀπ' αὐτὴ τὴ μεταμόρφωση τοῦ φοιτητῆ σ' ἐργάτη βρίσκεται ἕνας διεστραμμένος κυνισμός. Ἐπιχειρεῖ κανεὶς νὰ χρησιμοποιοῦ τὴν πειθαρχία ποὺ ἐμφυσᾷ τὸ ἐργοστασιακὸ περιβάλλον γιὰ νὰ πειθαρχήσει τὸν ἐργάτη στὸ κομματικὸ περιβάλλον. Ἐπιχειρεῖ κανεὶς νὰ χρησιμοποιοῦ τὸ σεξισμὸ τοῦ ἐργάτη πρὸς τὴ βιομηχανικὴ ἱεραρχία, γιὰ νὰ τὸν παντρεύει μὲ τὴν κομματικὴν ἱεραρχία. Αὐτὴ ἡ ἀηδιαστικὴ διαδικασία, ποὺ ἂν εἶναι ἐπιτυχὴς μπορεῖ μόνον νὰ ὀδηγήσει στὴν ὑποκατάσταση τῆς μίας ἱεραρχίας ἀπὸ μιὰ ἄλλη, πετυχαίνεται μὲ τὴν προποίηση ὅτι ἐνδιαιφερόσοι γιὰ τὰ καθημερινὰ οἰκονομικὰ αἰτήματα τοῦ ἐργάτη. Ἀκόμη καὶ ἡ Μαρξικὴ Θεωρία ξευτελλεῖται ὥστε νὰ συμφωνεῖ μ' αὐτὴ τὴν ὑποβιβασμένη εἰκόνα τοῦ ἐργάτη. (Δεῖς ὅποιοδήποτε φύλλο τῆς Challenge — ὁ National Enquirer* τῆς ἀριστερᾶς. Τίποτα δὲν διαφέρει: ὁ ἐργάτης πρὸς πολὺ ἀπ' αὐτὸ τὸ εἶδος φυλλάδας). Στὸ τέλος, ὁ ἐργάτης εἶναι ἄρκετὰ θεωρητικὸς ὥστε ν' ἀντιληφθεῖ ὅτι θὰ ἔχει καλύτερα ἀποτελέσματα στὸν καθημερινὸ ταξικὸ ἀγῶνα μέσῃ τῆς γραφειοκρατίας τοῦ συνδικάτου του, παρὰ μέσῃ μίας Μαρξιστικῆς καμματικῆς γραφειοκρατίας. Ἡ δεκαετία τοῦ '40 τὸ ἀποκάλυψε αὐτὸ τόσο δραματικὰ ποὺ μέσα σ' ἕνα - δυὸ χρόνια, μὲ μηχανικὴ διαμαρτυρία ἀπ' τοὺς ἀπλούς ἐργάτες, τὰ συνδικάτα πέτυχαν νὰ πετάξουν ἔξω μὲ τίς χιλιάδες τοὺς «Μαρξιστὲς» ποὺ εἶχαν παίξει ρόλο σκαπανεῖα στὸ ἐργατικὸ κίνημα γιὰ περισσότερο ἀπὸ μιὰ δεκαετία,

λαοτολογικὴ εἰκόνα πάνω στὸν Ἀμερικανὸ ἐργάτη. Στὴν πραγματικότητα αὐτὴ ἡ εἰκόνα πρὸς πολὺ προσεγγίζει τὸ χαρακτηριστὶκὸ τοῦ γραφειοκρατικῆ τοῦ συνδικάτου ἢ τοῦ Σταλινικοῦ κομματιῶν.

* Σ.τ.μ. Σκανδαλοθηρικὴ ἀμερικανικὴ φυλλάδα. Ἡ Challenge εἶναι ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα τοῦ P.L.P.

φτάνοντας ακόμη και στην κορυφή της ήγερσης των καλών δεσφικών συνδικάτων της C.I.O.

Ο εργάτης γίνεται επαναστάτης όχι όταν γίνεται περισσότερο εργάτης, αλλά όταν καταστρέφει την «εργατοσύνη» του. Και σ' αυτό δεν είναι μόνος του το ίδιο ισχύει για το γεωργό, το φοιτητή, τον υπάλληλο, το στρατιώτη, το γραφειοκράτη, τον επαγγελματία — και το Μαρξιστή. Ο εργάτης δεν είναι λιγότερο «άστος» απ' το γεωργό, το φοιτητή, τον υπάλληλο, το στρατιώτη, το γραφειοκράτη, τον επαγγελματία — και το Μαρξιστή. Η «εργατοσύνη» του είναι η άρρωστη απ' την οποία υποφέρει, η κοινωνική επιδημία σμηκρμένη σε άσπυκτες διαστάσεις. Ο Λένιν το αναίτηφρεψε αυτό στο Τί να κάνουμε, αλλά πέφισε λαθραία την παλιά Ιεραρχία κάτω από μία κόκκινη σημαία και λίγη επαναστατική πολυλογία. Ο εργάτης αρχίζει να γίνεται επαναστάτης όταν καταστρέφει την «εργατοσύνη» του, όταν φτάσει στο σημείο ν' απεχθάνεται την ταξική του θέση τώρα άμείως, όταν αρχίζει να πετάει εκείνα ακριβώς τα χαρακτηριστικά για τα οποία οι Μαρξιστές τον εξιμούν περισσότερο — την ήθική της δουλειάς, τη δομή του χαρακτήρα του ή οποία προέρχεται από τη βιομηχανική πειθαρχία, το σεβασμό για την Ιεραρχία, την ύπακοή σ' αρχηγούς, τον καταναλωτισμό, τα στοιχεία πουριτανισμού. Μ' αυτή την έννοια, ο εργάτης γίνεται επαναστάτης στο βαθμό που αρνείται την ταξική του θέση και πετυχαίνει μιά άταξική συνειδηση. Εκφυλίζεται — κι εκφυλίζεται ύπερτα. Αυτό που άρνείται είναι ακριβώς εκείνες οι τάξεις δεσμεύσεις που τον δένουν σ' όλα τα συστήματα κυριαρχίας. Παρατάει εκείνα τα τάξεις και συμφέροντα που τον σκλαβώνουν στον καταναλωτισμό, την τάση να ζήσει σε πρόστατα και μιά μπακάλικη αντίληψη της ζωής.*

* Ο εργάτης, μ' αυτή την έννοια, αρχίζει να προσεγγίζει τους κοινωνικά μεταβατικούς ανθρώπινους τύπους που έχουν προηγηθεί στην ιστορία τα πιο επαναστατικά της στοιχεία. Γενικά, το σπρωγμα-

Η πιο ένθαρρυντική εξέλιξη στα εργοστάσια σήμερα είναι η εμφάνιση νέων εργατών που καπιτούν μαριχουάνα, χαλαροδιαίνουν στις δουλειές τους, αλλάζουν συχνά δουλειές, αφήνουν μακριά ή άρκετά μακριά μάλλι, απαιτούν περισσότερο ελεύθερο χρόνο αντί μεγαλύτερο μισθό, κλέβουν, παρενοχλούν άλλες τις μαρφές εξουσίας, άπαρτουν βίχως την έγκριση του σωματείου και δογθουν στη συνειδητοποίηση των συνεδελφών τους. Ακόμα πιο ένθαρρυντική είναι η εμφάνιση εύτου του ανθρώπινου τύπου σ' έμπορικές σχολές και γυμνάσια, τη δεξιαμένη της έρχόμενης βιομηχανικής εργατικής τάξης. Στο βαθμό που οι εργάτες, οι σπουδαστές τεχνικών σχολών και οι μαθητές γυμνασίου συνδέουν τους τρόπους ζωής τους με τις διάφορες όψεις της άναρχικής κουλτούρας της νεολαίας σ' αυτόν το βαθμό θα μεταμορφωθεί το προλεταριάτο από θύναμη για τη συντήρηση της κατεστημένης τάξης πραγμάτων σε δύναμη για επανάσταση.

Μιά ποιοτικά νέα κατάσταση εμφανίζεται όταν ο άνθρωπος άναστατωρίζει μια μεταμόρφωση από μια καταπιεστική ταξική κοινωνία, βασισμένη στην έλικη σπάνη, σε μια άπελευθε-

ρωμένο ήταν μεσοχρήν επαναστατικό σε μεταβατικές περιόδους, όταν ήταν λιγότερο εκπροσωποποιημένο φυσικά απ' το βιομηχανικό σόσια. Οι μεγαλύτερες όστιες των κλασικών επαναστάσεων των εργατών ήταν η Πετρούπολη κι η Μπαρβελόνα, άπου οι εργάτες είχαν άμεσα ξεριζωθεί από έναν άρροτικό χώρο, και το Παρίσι, άπου συνδύονταν ακόμη με τη διοτεχνία ή έχονταν άμεσα από ένα διοτεχνικό χώρο. Αίτοί οι εργάτες είχαν τη μεγαλύτερη άσκολία να εγκατασταθούν στη βιομηχανική περιουσία κι έγιναν μια συνεχής πηγή κοινωνικού κι επαναστατικού άναδρασμού. Σε αντίδωσολή, η σταθερή κληρονομική έρατική τάξη είχε την τάση να είναι περιέδωτος μί επαναστατική. Ακόμη και στην περίπτωση των Γερμανών εργατών, που είχαν τειθεί απ' τον Μάρξ και τον Ένγκελς ως πρότυπα για το Εύρωπαϊκό προλεταριάτο, η πλειονότητα δεν άποστήριξε τους Σααρτωκιστές στα 1919. Άνέδειξαν μεγάλες πλειοψηφίες έπισήμων Σοσιαλδημοκρατών στο Σύνθετο των Έργατικών Συμβουλίων και, ως κοινοτικά χρέδια, στο Ράιχσταγκ και συνεδίαζαν με συνέλεια στις γραμμές του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος ως το 1933.

ρωτική άταξική κοινωνία βασισμένη στην ύλική άφθονία. Από την άποσυντιθέμενη παραδοσιακή ταξική δομή ένας καινούργιος ανθρώπινος τύπος δημιουργείται σε όλοένα και αυξανόμενους αριθμούς: $\delta \epsilon \pi \alpha \sigma \tau \alpha \tau \eta \varsigma$. Αυτός δ επανάστατης αρχίζει ν' άμφισβητεί όχι μόνο τις οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις της ιεραρχικής κοινωνίας, αλλά την ιεραρχία καθαυτή. Έγείρει όχι μόνο την ανάγκη για κοινωνική επανάσταση, αλλά επίσης προσπαθεί νά $\zeta \eta \sigma \epsilon \iota$ μ' έναν επαναστατικό τρόπο στ' άδαιμό που αυτό είναι έφικτό στην υπάρχουσα κοινωνία.* Όχι μόνο επιτίθεται ένάντια στις μορφές που δημιουργήσε το κληροδότημα της κυριαρχίας, αλλά επίσης αυτοσχεδιάζει νέες μορφές άπελευθέρωσης που εμπνέονται την ποίησή τους άπ' το μέλλον.

Αυτή ή προετοιμασία για το μέλλον, αυτός δ πειραματι-

* Αυτός δ επαναστατικός τρόπος ζωής μπορεί ν' αναπτυχτεί τόσο στα έργοστάσια όσο και στους δρόμους, στα σχολεία και στα κοινά, στα προάστια και στην περιοχή του Σάν Φρανσίσκο. Οδούς του είναι ή άφήριση και μιá προσωπική επροαγάνη της πράξης» που διαθρόνι όλα τά ήθη, τοις θεσμοις και τα ιερά σύμβολα της κυριαρχίας. Καθώς ή κοινωνία αρχίζει νά προσεγγίζει το κατώφλι της επαναστατικής περιόδου, τα έργοστάσια, τα σχολεία και οι γειτονίες γίνονται δ πραγματικός στίθος του επαναστατικού «παιχνιδιού» — ένα «παιχνίδι» που έχει έναν πολύ σοβαρό πενήτα. Οι άπεργίες γίνονται μιá χρόνια κατάσταση ή οργανώνονται για χάρη της άπεργίας, ώστε νά διασπάσουν το έλκισμα της ρουτίνας, ν' άφήρουν την κοινωνία πάνω σε μιá άωρια σχεδόν βάση, νά θεμελιώσουν τη διάθεση της άστικής κοινωνικότητας. Αιτή ή νέα διάθεση των εργατών, φοιτητών ή ανθρώπων της γειτονιάς είναι ένας βασικός πρόδρομος της πραγματικής σιγμής της επαναστατικής μεταμόρφωσης. Η πιο συνειδητή της έκφραση είναι το αίτημα για «αυτοδιεύθυνση» δ εργατής άρνείται νά είναι ένα «διεσπινόμενος» $\delta \nu$, ένα $\tau \alpha \xi \iota \kappa \delta$ $\delta \nu$. Αιτή ή διαδικασία έγινε άλοφάτη στην Ίσπανία, στις παραμονές της επανάστασης του 1936, όταν δ εργατής σε κάθε σχεδόν πόλη και χωμάτιο καλούσαν σ' άπεργία «για πλάνα» — για νά έσφραγίσουν την ανεξαρτησία τους, την αίσθησή τους του ξεπήματος, τη διάσπασή τους από την κοινωνική τάξη πραγμάτων και από τις άστικές συνθήκες ζωής. Ήταν επίσης δ ασιαντικό χαρακτηριστικό της γενικής άπεργίας του 1968 στη Γαλλία.

αίος με άπελευθερωτικές μορφές κοινωνικών σχέσεων που ξεπερνούν την εποχή της σπάνης, μπορεί νά είναι άπατηλός αν το μέλλον συνεπάγεται την ύποκατάσταση της μιáς ταξικής κοινωνίας από μιάν άλλη' είναι άπαραίτητος, πάντως, αν το μέλλον συνεπάγεται μιάν άταξική κοινωνία χτισμένη πάνω στο $\epsilon \rho \epsilon \iota \pi \iota \alpha$ μιáς ταξικής κοινωνίας. Πούθι θά είναι, τότε, δ «φορέας» της επαναστατικής αλλαγής; Θά είναι κυριολεκτικά ή μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας, που άντλείται άπ' όλες τις διαφορετικές παραδοσιακές τάξεις και συγχωνεύεται για νά γίνει μιá κοινή επαναστατική δύναμη άπ' την άποσύνθεση των θεσμών, των κοινωνικών μορφών, των αξιών και των τρόπων ζωής της επικρατούσας ταξικής δομής. Συνήθως, τα πιο προσηγμένα στοιχεία της είναι οι νέοι και νέες — μιá γενιά που δεν έχει γνωρίσει καμιά χρόνια οικονομική κρίση και προσανατολίζεται όλο και λιγότερο προς την προκατάληψη της ύλικής ασφάλειας που είναι τόσο πλατιά διαδεδομένη άνάμεσα στη γενιά της δεκαετίας του '30.

Αν είναι αλήθεια $\delta \tau \iota$ μιá κοινωνική επανάσταση δεν είναι δυνατόν νά επιτευχτεί χωρίς την ενεργητική ή παθητική ύποστήριξη των εργατών, δεν είναι λιγότερο αλήθεια $\delta \tau \iota$ δεν είναι δυνατόν νά επιτευχτεί χωρίς την ενεργητική ή παθητική ύποστήριξη των γεωργών, των τεχνικών και των επαγγελματιών. Πάνω άπ' όλα, ή κοινωνική επανάσταση δεν είναι δυνατόν νά επιτευχτεί χωρίς την ύποστήριξη της νεολαίας, άπ' την όποια ή άρχουσα τάξη στρατολογεί τις ένοπλές της δυνάμεις. "Αν ή άρχουσα τάξη διατηρεί την ένοπλή της ισχύ, ή επανάσταση είναι χαμένη $\delta \sigma \circ \iota \theta \eta \nu \sigma \tau \epsilon \varsigma \kappa \epsilon \acute{\alpha} \nu \tau \eta \nu \acute{\upsilon} \rho \sigma \sigma \tau \eta \rho \acute{\iota} \xi \sigma \upsilon \nu$. Αυτό έχει ζωηρά καταδεχτεί όχι μόνο στην Ίσπανία τη δεκαετία του '30, αλλά και στην Ούγγαρία τη δεκαετία του '50 και στην Τσεχοσλοβακία τη δεκαετία του '60. Η σημερινή επανάσταση — από την ίδρυή της τή φύση, μάλιστα από την ίδια της την $\epsilon \pi \epsilon \acute{\iota} \omega \xi \eta$ $\tau \eta \varsigma \epsilon \lambda \acute{\omicron} \tau \eta \tau \alpha \varsigma$ — κερδίζει όχι μόνο το στρατιωτικό

και τον εργάτη, αλλά την ίδια τη γενιά απ' την οποία στρατολογούνται οι στρατιώτες, οι εργάτες, οι τεχνικοί, οι γεωργοί, οι επιστήμονες, οι επαγγελματίες κι ακόμη οι γραφειοκράτες. Απορρίπτοντας τα εγχειρίδια τακτικής του παρελθόντος ή επανάσταση του μέλλοντος ακολουθεί το μονοπάτι της λιγότερης αντίστασης, διαδρώνοντας τις πιο επιδεκτικές περιοχές του πληθυσμού, δίχως να λογαριάζεται ή «ταξική τους θέση». Τρέφεται απ' όλες τις αντιφάσεις της άσπικης κοινωνίας κι όχι απλώς απ' τις αντιφάσεις της δεκαετίας του 1860 και του 1917. Άρα, έλικες όλως έκαινους που αισθάνονται τὰ δόκη της εκμετάλλευσης, της φτώχειας, του ρατσισμού, του ημιπαραλισμού και, και, εκείνους των όποιων ή ζωή σχηματοτάρεται απ' τον καταναλωτισμό, την τάση να ζής σε προάστιο, τὰ μέσα μαζικής επικοινωνίας, την οικογένεια, τὸ σχολείο, τὸ σουπερ-μάρκετ και τὸ επικρατούν σύστημα άπωθημένης και καταπιεσμένης σεξουαλικότητας. Έδώ ή μορφή της επανάστασης γίνεται τόσο καθολική, όσο και τὸ περιεχόμενό της — άταξική, δίχως ιδιοκτησίες, ανεράρχηση και ὁ λ ὅ τ ε λ α άπελευθερωτική.

Τὸ νὰ ἐπιμεδαινόμε σ' αὐτή την επαναστατική ανάπτυξη με τις τετριμμένες συνταγές του Μαρξισμού, νὰ πιπιλίζουμε για μιὰ «ταξική γραμμή» και τὸ «ρόλο της εργατικής τάξης», ίσχυοναίμε με ύπονόμευση του παρόντος και του μέλλοντος απ' τὸ παρελθόν. Τὸ νὰ ἐπιεξεργάζομαστε αὐτή την άπονεκρωτική ιδεολογία πιπιλίζοντας για «στελέχη», ἔνα «κόμμα της πρωτοπορίας», ἔνα «νέο επαναστατικό κόμμα», «δημοκρατικό συγκυβερνητικό» και την «προλεταριακή δικτατορία» είναι ξεκάθαρη άναπανάσταση. Σ' αὐτὸ τὸ θέμα του «όργανωτικού ζητήματος» — αὐτή τη ζωτική συνεισφορά του Λενινισμού στὸ Μαρξισμό — πρέπει τώρα νὰ στρέψουμε την προσοχή μας.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Οι κοινωνικές επανάστασεις δὲν γίνονται από κόμματα, ομάδες ή στελέχη, συμβάλλουν ὡς άποτέλεσμα βαθιὰ ριζωμένων ιστορικών δυνάμεων και αντιφάσεων που ενεργοποιούν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού. Συμβάλλουν όχι γιατί άπλως εἰ «μάζες» βρίσκουν την υπάρχουσα κανονία άνυπόφορη (ἔπως ίσχυρίστηκε ὁ Τρότσκι) αλλά επίσης λόγω της διάστασης μεταξύ του πραγματικού και του ἔγκυτου, μεταξύ αὐτοῦ που υπάρχει κι αὐτοῦ που θὰ μπορούσε νὰ υπάρξει. Ἡ ἄβυσσος μιζέρια μόνη της δὲν παράγει επαναστάσεις' πὸ συχνὰ παράγει μὲν άσκητη αποθάρρυνση ή χειρότερα, ἔνα ἔθιμο, προσωπικό άγώνα επιβίωσης.

Ἡ Ρωσική Ἐπανάσταση του 1917 θαράνει τὸ γού των ζωντανών σὰν ἐπιλόγη γιατί ήταν σὲ μεγάλο βαθμό, προϊόν «άνυπόφορων συνθηκών», ἔως καταστροφικοί ημπεριαλιστικοί πολέμου. Ὅποιαδήποτε δύειρα κι ἂν εἴγς, οὐσιαστικά καταστράφηκαν από ἔνα ακόμη πὸ αἰματηρὸ ἑμφύλιο πόλεμο, από λιμό, κι από προδοσία. Αὐτὸ που ἀναδόθηκε απ' την επανάσταση ήταν τὰ εἰρήνια όχι μιὰς παλιᾶς κοινωνίας, αλλά ὁποιονδήποτε ἔλπιδων ὑπῆρχαν νὰ ἐπιβιώχει μιὰ κοινωνία. Ἡ Ρωσική Ἐπανάσταση απέτυχε εἰκρά' άντικατέστησε τὸν τσαρισμό με τὸν κρατικό καπιταλισμό.* Ο Μπολσεβίκοι ὑπῆρξαν τὰ τραγι-

* Ένα γεγονός που ποὺ δὲν κατάλαβε ὁ Τρότσκι. Ποιὲ δὲν ἀκολούθησε τις συνέπειες της ίδιας τῆς ἀνέλιξης της «συνταραχμένης ἀνάπτυξης» ὡς τὰ λογικά της συμπεράσματα. Εἶδε (και πολὺ σωστά) ὅτι ή τσαρική Ρωσία, ὁ ἀγροπονημένος στὴν Ἑθνοπαλική άστική ἀνάπτυξη, ἀναγκαστικά ἀπέκρινε τις πιο προηγμένες διωμχατικές και ταξικές μορφές χωρίς νὰ περᾶσει απ' ὅλη την άστική ἀνάπτυξη. Ἀμύλησε, ὅμως, νὰ δει ὅτι ή Ρωσία, ξεκινημένη απ' την τρομακτική ἰσοπερωτική ἀνασάτωση, θὰ ξεπερνοῦσε ἀκόμη και την καπιταλιστική ἀνάπτυξη άποσπῶντο στὴν Ἑθράση. Ὑπνωτισμένος απ' τὸν τέλο «έθνοπονημένη ιδιοκτησία ἰσων σοσιαλισμός», δὲν ἀναγνώρισε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ μονοπωλιακὸς καπιταλισμός τείνει νὰ συρ-

κά θήματα της ίδιας τους της ιδεολογίας και πάρα πολλοί απ' αυτούς πλήρωσαν με τη ζωή τους κατὰ τὴ διάρκειά των ἐγκαταλείψαν της δεκαετίας τοῦ '30. Τὸ νὰ προσπαθοῦμε ν' ἀποκρίσουμε ἐποικειδῆποτε μονοδική σοφία ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπανάσταση ποὺ ἔγινε σ' ἐποχὴ σπάνης, εἶναι γελοίο. Αὐτὸ ποὺ μπορούμε νὰ μάθουμε ἀπ' τὴς ἐπανάστασεις τοῦ παρελθόντος εἶναι τί κοινὸ ἔχουν ἕλες οἱ ἐπανάστασεις καὶ τοὺς θαθεῖς περιορισμούς τους, συγκρινόμενες μετὰ τὴς τεράστιες δυνατότητες ποὺ ἀνοίγονται τώρα σὲ μᾶς.

Τὸ πὺρ χτυπητὸ χαρακτηριστικὸ τῶν παρακείμενων ἐπανάστασεων εἶναι ὅτι ἀρχισαν αὐθόρμητα. Ἐίτε ἐπιλέξει κανεὶς νὰ ἐξετάσει τὴς πρῶτες φάσεις τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1789, τὴς ἐπανάστασεις τοῦ 1848, τὴν Καμμούνα τοῦ Παρισιῦ, τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 στὴ Ρωσία, τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσάρου στὰ 1917, τὴν Οὐγγαρίτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1956, εἴτε τὴ Γαλλικὴ γενικὴ ἀπεργίαν τοῦ 1968, τὰ πρῶτα στάδια εἶναι γενικὰ τὰ ἴδια: μὴ περίοδος ἀναβρασμοῦ αὐθόρμητα ξεσπᾶ σὲ μαζικὴ ἐξέγερση. Τὸ ἂν ἡ ἐξέγερση εἶναι ἐπιτυχὴς ἢ οὐκ

χοιρεῖται μὲ τὸ κρᾶτος ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ διαλεκτικῆς. Οἱ Μπολσεβίκοι, ἔχοντας παραμερίσει τὴς παραδοσιακὰς μορφὰς ἀντικεινῶν κοινωνικῆς ὁργάνωσης (ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ λειτουργοῦν σὰν χαλινὰ στὴν κρατικοκαπιταλιστικὴ ἀνάπτυξιν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς) ἀπερρέχοντα προοτιμοῦσαν τὸ ἔδαφος γιὰ μὴ ἐκβαρῆς κρατικοκαπιταλιστικὴ ἀνάπτυξιν, στὴν ἀποία τελικὰ τὸ κρᾶτος καθίσταται ἡ ἀρχοντα τάξη. Μὴ ἔχοντας ἐπιστήριξιν ἀπ' τὴν τεχνολογικὴν προηγμένην Εὐρώπην, ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάστασις ἔγινε μὴ ἐσωτερικὴ ἀνεπανάστασις ἢ Σοβιετικὴ Ρωσία ἔγινε μὴ μορφὴ κρατικῶν καπιταλισμῶν ποὺ δὲν εἴχησαν ὅλο τὸ λαὸν. Ἡ ἀναλογία τοῦ Λένιν μεταξὺ «σοσιαλισμοῦ» καὶ κρατικῶν καπιταλισμῶν ἔγινε μὴ τρομακτικὴν πραγματικότητά στίς μέρες τοῦ Στάλιν. Παρὰ τὸν ἀνθρωπιστικὸν του πνεῦμα, ὁ Μαρξισμὸς δὲν ἀντιλήφθηκε πόσο πολλὴ προεγγίζει ἡ ἀντιλήψις του περὶ «σοσιαλισμοῦ» ἕνα καπιταλιστικὸν στάδιον τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλισμοῦ — τὴν ἐπιστροφὴν σὲ μαρκαντιλικὰς μορφὰς σ' ἕνα ἐμφυλιώτερον διοργανωτικὸ ἐπίπεδο. Ἡ ἀποτυχία ν' ἀντιληφτοῦμε ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν οὕτως σὲ καταστrophικὴ θεωρητικὴ σύγχυσι στὸ σφύζοντο ἐπαναστατικὸν κίνημα, ὅπως τὸ μαρτυροῦν οἱ διαστάσεις μεταξὺ τῶν Τροτσκιστῶν πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν ἀποφασιστικότητά της καὶ ἀπ' τὸ ἂν ὁ στρατὸς θὰ πάει στὸ πλευρὸ τοῦ λαοῦ.

Τὸ «ἔνδοξο κόμμα», ὅταν ὑπάρχει σχεδὸν πάντοτε μένει πίσω ἀπ' τὰ γεγονότα. Τὸ Φλεβάρη τοῦ 1917, ἡ ὁργάνωσις τῆς Πετρούπολης τῶν Μπολσεβίκων ἀντιτάχθηκε στὴ διοργάνωσι ἀπεργιῶν ἀκριβοῦς τὴν παρεχόμενη τῆς ἐπανάστασης ποὺ ἦταν προσωρινὴ ν' ἀνατρέψει τὸν τσάρο. Εὐτυχῶς οἱ ἐργάτες ἀγνόησαν τὴς Μπολσεβίκους «νιτρεχτίτες» (ἐγκυκλίους) καὶ ἀπέργησαν παρ' ὅλ' αὐτά. Στὰ γεγονότα ποὺ ἀκολούθησαν, κανένας δὲν ἐξέπληξε περισσότερο ἢ ἐπανάστασις ἀπ' ὅ,τι τὰ «παναστασιακὰ» κόμματα τῶν Μπολσεβίκων, συμπεριλαμβανομένων. Ὅπως εἶπε ὁ Μπολσεβίκος ἀρχηγὸς Καγκούροφ: «Καμμία ἀπολύτως καθοδηγητικὴ πρωτοβουλία τοῦ κόμματος δὲν ἀκολουθήθηκε... ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Πετρούπολης εἶχε συλλεγθεῖ καὶ ὁ εκπρόσωπος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, σύντροφος Σλιάπνικοφ, δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ δώσει ὅποιονδήποτε νιτρεχτίδες γιὰ τὴν ἐρχόμενη μέρα».* Αὐτὸ ἐγῆκε σὲ καλὸ. Προτοῦ συλληφθεῖ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Πετρούπολης οἱ ἐκτιμήσεις της τῆς κατάστασης καὶ ὁ ἴδιος της ὁ ρόλος ὑπῆρξε τόσο γαμψιστικός, ποὺ ἂν οἱ ἐργάτες ἀκολουθοῦσαν τὴν καθοδηγήσιν της, εἶναι ἀμφίβολο ἂν ἡ ἐπανάστασις θὰ εἶχε συμθεῖ ὅταν συνέβη.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἐπαναλάβουμε τὴν ἴδια ἱστορία γιὰ τὴς ἐξεγέρσεις ποὺ προηγήθηκαν τοῦ 1917, καθὼς καὶ γιὰ κείνες ποὺ ἦρθαν μετὰ — γιὰ νὰ θέσουμε μόνο τὴν πρῶτη πρόσφατη, τὴ φοιτητικὴ ἐξέγερση καὶ τὴ γενικὴ ἀπεργίαν στὴ Γαλλίαν κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ Μᾶη - Ἰουνίου 1968. Ὑπάρχει μὴ βολικὴ τάση νὰ δεχθῶμε ὅτι σχεδὸν μὴ ντουζίνα «αὐστηρὰ συγκεντρωτικῶν» ὁργανώσεων Μπολσεβίκικου τύπου ὑπῆρχαν στὸ Παρίσι ἐκεῖνο τὸν καιρὸ. Σπάνια ἀναφέρεται ὅτι οὐσιαστικὰ κάθε μὴ ἀπ' αὐτὰς τὴς «πρωτοπαριακῆς» ὁμάδας περιφρονουσαν τὸ φοιτη-

* Παρατίθεται ἀπ' τὸν Λέον Τρότσκι στὴν *Ἱστορίαν τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης* (Simon and Schuster, Νέα Ὑόρκη, 1932), τόμος Ιος, σελ. 144.

πικό ξεσήκωμα ως τις 7 του Μάη, όταν οι έδραρχίες ξέσπασαν γιά τὰ καλά. Ἡ Τροτσκιστική Jeunesse Communiste Révolutionnaire (Κομμουνιστική Ἐπαναστατική Νεολαία) ἦταν μιὰ ἀξιοσημείωτη ἐξάρση — κι αὐτή ἀπλῶς τὸ δέχτηκε, ἀκολουθώντας τίς πρωτοβουλίες τοῦ Κινήματος τῆς 22 τοῦ Μάρτη.* Μέχρι τις 7 τοῦ Μάη, ὅλες οἱ Μασοϊκές ὁμάδες ἐπέκριναν τὸ φοιτητικό ξεσήκωμα ὡς περιφερειακό καὶ μὴ σπουδαίο· ἡ Τροτσκιστική Fédération des Etudiants Revolutionnaires (Ὁμοσπονδία Ἐπαναστατικῶν Φοιτητῶν) τὸ θεώρησε «τυχοδιωκτικό» κι ἐπιχείρησε νὰ πείσει τοὺς φοιτητὲς νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ διαδηλώματα στὶς 10 τοῦ Μάη· τὸ Κομμουνιστικό Κόμμα, φυσικά, ἐπαίξε ἕναν τελείως προδοτικό ρόλο. Ὅχι μόνο δὲν ὀδηγήσαν οἱ Μασοϊκοὶ κι οἱ Τροτσκιστὲς τὸ λαϊκὸ κίνημα, ἀλλὰ ὑπῆρξαν δέσμοι τοῦ ὡς τὸ τέλος. Εἶναι εἰρωνεῖα ὅτι οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς τίς Μπολσεβίκικες ὁμάδες ἀδιάντροπα χρησιμοποίησαν τεχνικὲς χειραγώγησης στὴ φοιτητικὴ συνέλευση τῆς Σορβόνης σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ τὴν ἐλέγξουν*, εἰσάγοντας μιὰν ἀμύσφαιρα συνεχῶν διακοπῶν ποὺ ἀποθάρρυνε ὁλόκληρο τὸ σῶμα. Τελικά, γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ ἡ εἰρωνεῖα, ὅλες αὐτὲς οἱ Μπολσεβίκικες ὁμάδες ἐπρόκειτο νὰ τιππλίσουν τὴν ἀνάγκη γιὰ «συγκεντρωτικὴ ἡγεσία» όταν τὸ λαϊκὸ κίνημα κατέρρεε — ἕνα κίνημα ποὺ συνέδη παρὰ τίς «ντιρεχτίδες» τους καὶ συχνὰ σ' ἀντίθεση πρὸς αὐτὲς.

Οἱ ἑπαναστάσεις κι οἱ ἐξεγέρσεις ποὺ ἀξίζουν κάποια προσοχὴ ὄχι μόνο ἔχουν μιὰν ἀρχικὴ φάση ποὺ εἶναι ὑπέρτοχα ἀναρχική, ἀλλὰ ἐπίσης τείνουν αὐθόρμητα νὰ δημιουργοῦν τίς δικές τους

* Τὸ «Κίνημα τῆς 22 τοῦ Μάρτη» λειτουργοῦσε ὡς καταλύτης στὰ γεγονότα, ὅχι σὰν μιὰ ἡγεσία. Δὲν διέταξε· παρακινούσε, ἀφήνοντας ἕνα ἐλεύθερο παιχνίδι στὰ γεγονότα. Αὐτὸ τὸ ἐλεύθερο παιχνίδι ποὺ ἐπέτρεπε στοὺς φοιτητὲς νὰ ὀδηθοῦν μὲ τὴ δική τους ἐνέργειαν, ἦταν ἀπαράτητο στὴ διαλεκτικὴ τῆς ἐξέγερσης, γιατί χωρὶς αὐτὸ δὲν δὲ ἀπῆλθαν ὁδοφάρμακα στὶς 10 τοῦ Μάη, ποὺ μὲ τὴ σειρά τους ἐβάλλαν τὴ φωτιά τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῶν ἑργατῶν.

μορφὲς ἐπαναστατικῆς αὐτοδιεύθυνσης. Τὰ Παριζιάνικα «τμήματα» τοῦ 1793—94 ἦταν οἱ σπουδαιότερες μορφὲς αὐτοδιεύθυνσης ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπ' ὅποιονδήποτε κοινωνικὴ ἐπανάσταση στὴν ἱστορία.* Πιὸ αἰκία στὴ μορφὴ ἦταν τὰ σημιόλια ἢ «σοδιέ» ποὺ ἐγχοιμήθηκαν οἱ ἑργάτες τῆς Παριζιανῆς στὰ 1905. Ἄν καὶ ἦταν λιγότερο δημοκρατικά ἀπ' τὰ «τμήματα» τὰ σημιόλια ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανιστοῦν σὲ πολλὰς κατωπινὲς ἐπαναστάσεις. Ἀλλή μιὰ μορφὴ ἐπαναστατικῆς αὐτοδιεύθυνσης ἦσαν οἱ ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς ποὺ σχημάτισαν οἱ ἀναρχικοὶ στὴν Ἰσπανικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1936. Τελικά, τὰ τμήματα ἐμφανίστηκαν ὡς φοιτητικὲς συλλέξεις κι ἐπιτροπὲς δράσης στὴν ἐξέγερση τοῦ Μάη - Ἰούνη καὶ στὴ γενικὴ ἀπεργία στὸ Παρίσι στὰ 1968.*

* Σ.τ.Μ. Τὰ Παριζιάνικα «τμήματα» ἦταν οἱ γενικὲς συνελεύσεις ποὺ στρεφονόησαν σὲ κάθε μιὰ ἀπ' τίς 18 περιφέρειες τοῦ Παρισιοῦ.

* Μὲ μιὰν ἀνώτερη ἑκπαίδευση, ποὺ μορεῖ ν' ἀποδοθεῖ ἐν μέρει σὲ ἄγνοια, πολλὲς Μαρξιστικὲς ὁμάδες ἐπρόκειτο νὰ χρῆσουν οὐσιαστικά ὅλες τίς παραπάνω μορφὲς αὐτοδιεύθυνσης ὡς «σοδιέ». Ἡ προσπάθεια νὰ βάσουμε ὅλες αὐτὲς τίς διαφορετικὲς μορφὲς στὸ ἴδιο κομμάτι, δὲν εἶναι μόνο παραπλανητικὴ, ἀλλὰ καὶ θεληματικὰ σκοταδιστική. Τὰ πραγματικά σοδιέ ἦταν τὰ λιγότερο δημοκρατικά ἀπ' ὅλες τίς ἐπαναστατικὲς μορφὲς, κι οἱ Μπολσεβίκικοι τὰ χρησιμοποίησαν ἐπιδοξία γιὰ νὰ μεταβιβάσουν τὴν ἐξουσία στὸ δικό τους κόμμα. Τὰ σοδιέ δὲν βασίζονται στὴν πρόσωπο μὲ πρόσωπο δημοκρατία, ὅπως τὰ Παριζιάνικα τμήματα ἢ οἱ φοιτητικὲς συνελεύσεις τοῦ 1968. Ὅσα βασίζονται στὴν οικονομικὴ ἀνταπόδοση, ὅπως οἱ Ἰσπανικὲς ἀναρχικὲς ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς. Τὰ σοδιέ στὴν πραγματικότητά σχημάτισαν ἕνα ἐργατικὸ κοινοβούλιο, ἱεραρχικὰ οργανωμένο, ποὺ ἀντίλεσε τὴν ἀντιπροσώπευσή του ἀπὸ ἐργοστάσια, κι ἀργότερα ἀπὸ στρατιωτικὲς μονάδες κι ἀργοτικά χωριά.

(Σ.τ.Μ.): Τὸ θέμα τῶν μορφῶν αὐτοδιεύθυνσης (γενικὲς συνελεύσεις — ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς) ποὺ δημιουργήθηκαν στὰ παρελθόν, ἀναλύεται διεξοδικὰ στὸ κείμενο «Οἱ μορφὲς τῆς ἐλευθερίας» ποὺ περιέχεται (ὅπως καὶ τὸ «Ἄσπερ Μαρξιστὲς») στὸ βιβλίο τοῦ Murray Bookchin «Ὁ ἀναρχισμὸς μετὰ τὴν ἐσχορτὴ σκάνη», ποὺ ἤδη μεταφράζεται καὶ θὰ ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὴν «Διανθὴ Βιβλιοθήκη».

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να ρωτήσουμε τι ρόλο παίζει το «επαναστατικό» κόμμα σ' όλες αυτές τις εξελίξεις. Στην άρχη, όπως έχουμε δει, τείνει να έχει μια παρεμποδιστική λειτουργία, όχι το ρόλο της «πρωτοπορίας». Όταν άσκει έπαιρση, τείνει να επιβραδύνει τη ροή των γεγονότων, κι όχι να «συντονίζει» τις επαναστατικές θανάσεις. Αυτό δεν είναι τυχαίο. Το κόμμα είναι διαρθρωμένο πάνω σε ιεραρχικές γραμμές που άντανακλούν την ίδια σχέση κοινωνία στην οποία ισχυρίζεται ότι άντετάσσεται. Παρά τις θεωρητικές του προτάσεις, είναι ένας άστικός οργανισμός, ένα συγκεκριμένο κράτος, μ' ένα μηχανισμό και μια στελέχωση, λειτουργία των οποίων είναι να κατακτήσουν την έξουσία, όχι να καταλύσουν την έξουσία. Ρεζιμμένο στην προεπαναστατική περίοδο, άφαικώνει όλες τις μορφές, τεχνικές και νοσηρία της γραφειοκρατίας. Τα μέλη του διδάσκονται την ύπακοή και τις προκαταλήψεις ένός άκαμπτου δόγματος και το σεβάσιμό προς την ήγεσία. Η ήγεσία του κόμματος, με τη σειρά της, «μορφώνεται» στις συνθήκες τις γεννημένες από τις διαταγές, την έξουσία, τη χειραγώγηση και την έθνημανία. Αυτή ή κατάσταση επιδεινώνεται όταν το κόμμα σχηματίζει σε κοινοβουλευτικές έθολογές. Σ' έθολογικές έκπαιρσεις, το κόμμα της πρωτοπορίας πείλζει ότε: ως πρότυπο γιά τον έαυτό του τις ύπάρχουσες άστικές μορφές κι άκόμη άποκτά τέ συμπράγκαλα του έθολογικού κόμματος. Αυτή ή κατάσταση προσλαμβάνει άληθινά κρίσιμες διαστάσεις όταν το κόμμα άποκτά μεγάλα δημοσκογραφικά συγκροτήματα, άκριβή κεντρικά γραφεία, κι ένα μεγάλο άπόθεμα συγκεντρωτικών έλεγχομένων περιθωκίων έκδόσεων και άκαπύσεις: έναν πληρωμένο «μηχανισμό» — κοητολογία, μια γραφειοκρατία με συγκεκριμένα όλικά συμφέροντα.

Καθώς το κόμμα επεκτείνεται, ή άπόσταση μεταξύ ήγεσίας κι άπλων μελών πάντοτε αυξάνει. Οι άρχηγοί του όχι μόνο γίνονται «προσωπικότητες», αλλά γάνουν κάθε έπαφή με τη συν-

τανή κατάσταση που ύπάρχει κάτω. Οι τοπικές ομάδες, που γνωρίζουν τη δική τους άμεση κατάσταση καλύτερα άπ' όποιον δήποτε άπαικρυαμένο άρχηγό, είναι ύποχρεωμένες να ύποτάσσουν τις σταθμίσεις τους σε άνωθεν ύπεριτίδες. Η ήγεσία, έίως να έχει ύποαδήποτε άμεση γνώση των τοπικών προβλημάτων, άνταποκρίνεται με νωθρότητα και φρονιμάδα. Άν και προβάλλει αξιώσεις γιά μια «πλεύτερη θέα», γιά μια «θεωρητική ίκανότητα», ή ίκανότητα της ήγεσίας τείνει να έλαττώνεται όσο πάμε πιο πάνω (λίγο φηλότερα) στην ιεραρχία των διαταγών. Όσο περισσότερο κανείς προσγγίζει το επίπεδο όπου παίρνονται οι άληθινές άποφάσεις, τόσο περισσότερο συντηρητική είναι ή φύση της διαδικασίας λήψης άποφάσεων, τόσο περισσότερο γραφειοκρατικοί κι άσχετοι είναι οι παράγοντες που έρχονται σ' άλληλοσυσχέτιση, τόσο περισσότερο ο σκοπιμότητας του γούρου και της «περικυπής των έξόδων» ύποκαθιστούν τη δημοκρατικότητα, τη φαντασία και μίαν άνιδοτελή άφούκηση στους επαναστατικούς στόχους.

Το κόμμα γίνεται τόσο λιγότερο άποδοτικό από μια επαναστατική σκοπιά, όσο έπιζητά την άποδοτικότητα μέσω της ιεραρχίας, των στελεχών και του συγκεντρωσιμίου. Άν και όλα συμμορφώνονται προς τις ύποδείξεις, οι έθιολές είναι συνήθως λανθασμένες, ώπως όταν τα γεγονότα άρχίζουν να κινούνται γοργά και παίρνουν άπρόσμενη τροπή — όπως συμβαίνει σ' όλες τις επαναστάσεις. Το κόμμα είναι άποδοτικό μόνο από μια άποψη — στο να πλάθει την κοινωνία κατά τη δική του ιεραρχική εικόνα άν ή επανάσταση είναι έπιτυχής. Άναδημυργεί τη γραφειοκρατία, το συγκεντρωσιμίο και το κράτος. Υποβάλλει τις ίδιες τις κοινωνικές συνθήκες που δικαιώνουν αυτό το είδος κοινωνίας. Έπομένως, αντί να «μαραθεί», το κράτος έλεγχόμενο άπ' το «ένδοξον κόμμα» συντήρει τις ίδιες τις συνθήκες που «καθιστούν άναγκασία» την ύπαρξη του κράτους — κι ένός κόμματος που να το «διαφυλάσσει».

Άπ' την άλλη μεριά, αυτό το είδος κόμματος είναι έξαι-

ρετικά εύπαθες σε περιόδους άνοιχτής καταπίεσης. Ή άστική τάξη δέν έχει παρ' 'ν' άρπάξει την ήγερσία του γιά νά καταστρέψει ούσιαστικά όλόκληρο τό κίνημα. Μé τους άρχηγούς του στη φυλακή ή στην παρανομία, τό κόμμα παρ'όλας τ'ά ύπάκουα μέλη δέν έχουν κανένα νά ύπακούσουν και τείνουν νά παραέσουν. Ή αποθάρρυνση άρχίζει γρήγορα. Τό κόμμα αποσυντίθεται όχι μόνο λόγω της καταπιεστικής άπόσφακρας, αλλά επίσης λόγω της φτώχειας του έσωτερικών πηγών.

Ή προηγούμενη ανάλυση δέν είναι μιά σειρά ύποθετικών άναφορών, είναι ένα σύνθετο σχεδιάσμα όλων των μαζικών Μαρξιστικών κομμάτων του αιώνα που πέρασε—των Σοσιαλδημοκρατών, των Κομμουνιστών και του Τροτσκιστικού κόμματος της Κούλάνης (του μόνου μαζικού κόμματος του είδους του). Τό νά ίσχυρίζεται κανείς ότι αυτά τά κόμματα δέν πήραν τίς Μαρξικές τους άρχές στά σοδάρ'ά, άπλώς συγκυλύπτει ένα άλλο έρώτημα: καταρχήν, γιατί συνέβη αυτό; Τό γεγονός είναι ότι αυτά τά κόμματα άφαισιώθηκαν μέσα στην άστική κοινωνία έπειδή ήταν διαρθρωμένα πάνω σε άστικές γραμμές. Τό σπέρμα της προδοσίας ύπήρχε σ' αυτά άπ' τή γέννησή τους.

Τό Μπολσεβίκικο Κόμμα, έξαυρέθηκε άπ' αυτή τή μοίρα μεταξύ του 1904 και 1917 γιά ένα μονάχα λόγο. ήταν μιά παράνομη οργάνωση κατά τή διάρκεια των περισσότερων χρόνων που έδηγγαν στην επανάσταση. Τό κόμμα συνεχώς συντρίβονταν κι άνασυντίθετο, μέ αποτέλεσμα ότι μέχρι νά καταλάβει την έξουσία ποτέ δέν είχε σ' 'αλήθεια σκληρυνθεί σε μιά τελείως συγκεντρωτική, γραφειοκρατική, ιεραρχική μηχανή. Έπιπλέον, ήταν φορτωμένο μέ φταρίες: ή έντονα φασιστική άπόσφακρά διατηρήθηκε ως τό 1917 και των έμφύλιου πόλεμο. Παρ' όλ' αυτά, ή Μπολσεβίκικη ήγερσία ήταν συνήθως έξαιρετικά συντηρητική, ένα χαρακτηριστικό που ο Λένιν χρειάστηκε νά καταπολεμήσει ως τό 1917 — πρώτα μέ τίς προσπάθειές του ν' άναπροσανατολίσει την Κεντρική Έπιτροπή ενάντια στην προσωρινή κυβέρνηση (ή περίφημη σύγκρουση γύρω άπό

τίς «θέσεις του Άπρίλη»), κι άργότερα παρασύροντας την Κεντρική Έπιτροπή σ' έξέγερση τόν Όκτώβρη. Και στίς δυό περιπτώσεις, άπέβλεπε νά παρατηρεί άπ' την Κεντρική Έπιτροπή και νά φέρει τίς απόψεις του στά «χαμηλότερα κλίμακα του κόμματος».

Στά 1918, οι φασιστικές συμμάχες πάνω στό θέμα της συνθήκης του Μπρέστ — Λιτόφσκ έγιναν τόσο σοδαρές, που οι Μπολσεβίκικοι σχεδόν διασπάστηκαν σε δυό άντιμαχόμενα κομμουνιστικά κόμματα. Άνταθήμενες Μπολσεβίκικες ομάδες σαν τους Δημοκρατικούς Συγκεντρωτιστές και την Έργατική Άντιπολίτευση διεξήγαγαν σκληρούς άγώνες μέσ στό κόμμα άνάμεσα στά 1919 και 1920, γιά νά μή μολήσουμε γιά τ' άντιπαθέμενα κινήματα που άναπτύχθηκαν μέσ στον Κόκκινο Στρατό ενάντια στην τάση του Τρότσκι γιά συγκεντρωτισμό. Ό πλήρης συγκεντρωτισμός του Μπολσεβίκικου Κόμματος — ή επίτευξη της «Λεωνιστικής ένότητας», όπως έπρόκειτο νά ονομαστεί άργότερα — δέν συνέβη παρ' τό 1921, όταν ο Λένιν πέτυχε νά πείσει τό Δέκατο Συνέδριο του Κόμματος ν' άπαγορέψει τίς φταρίες. Έκείνο τόν καιρό, οι περισσότεροι άπ' τούς Λευκοφρουρούς είχαν συντριβεί και ή ξένη επέμβαση είχε άποσύρει τά στρατεύματά της άπ' τή Ρωσία. Θά πρέπει νά τονιστεί ότι οι Μπολσεβίκικοι συγκεντρωτικοίσαν τό κόμμα τους στό βαθμό που άπομονώθηκαν άπ' την εργατική τάξη. Αύτή ή σχέση είχε έλάχιστα έρευνωθεί άπό κομμουνούς Λεωνιστικούς κύκλους, άν κι ο Λένιν ήταν άρκετά τίμος ώστε να τό άποδεχτεί. Ή ιστορία της Ρωσικής Έπανάστασης δέν είναι άπλως ή ιστορία του Μπολσεβίκικου Κόμματος και των όπαδών του. Κάτω άπ' τό έπίστρεμμα των έπίσημων γεγονότων που περιέγραφαν οι Σοβιετικοί ιστορικοί ύπήρχε μιά άλλη, πιό βασική εξέλιξη — τό αυθόρμητο κίνημα των εργατών και των επαναστατών άγροτών, που άργότερα συγκροούστηκαν μέ όξύτητα μέ τή γραφειοκρατική πολιτική των Μπολσεβίκων. Μέ την άνατροπή του τσάρου τό Φλεβάρη του 1917, οι εργάτες σ' όλα ούσιαστικά τά

έργοστάσια της Ρωσίας, αμφότερα διαμορφώσαν εργοστασιακές επιτροπές, προβάλλοντας ένα συνεχώς έντονο αίτημα για την ανάληψη των βιομηχανικών δραστηριοτήτων απ' τους ίδιους. Τον Ιούνιο του 1917 με Πανρωσική συνέλευση των εργοστασιακών επιτροπών οργανώθηκε στην Πετρούπολη που έκανε έκκληση για την «οργάνωση του πλήρους ελέγχου της παραγωγής και διανομής απ' τους εργάτες». Τα αίτηματα αυτής της συνέλευσης σπάνια αναφέρονται στις Λενινιστικές αφηγήσεις της Ρωσικής Έπανάστασης, παρά το γεγονός ότι η συνέλευση εθνογραμμίστηκε με τους Μπολσεβίκους. Ο Τρότσκι, που περιγράφει τις εργοστασιακές επιτροπές ως την «πιο άμεση κι άμεση-επιδέχτητη έκπνοή της του προλεταριάτου σ' όλη τη χώρα», σχολιάζει μ' αυτές περιφερειακά στην εγώδη τρίτομη ιστορία του της επανάστασης. Παρ' όλ' αυτά, τόσο σπουδαίοι ήταν αυτοί οι αμόρφωτοι εργάτες αυτοδιδασκόμενοι, ώστε ο Λένιν, ένας απειλημένος γιατί δεν μπορούσε να κερδίσει τα σοβιέτ το καλοκαίρι του 1917, ήταν έτοιμος να εγκαταλείψει το σύνθημα «Όλη η εξουσία στα σοβιέτ» για το «Όλη η εξουσία στις εργοστασιακές επιτροπές». Αυτό το αίτημα θα ξεπερνούσε τους Μπολσεβίκους σε μίαν έντελως αναρχο-συνδικαλιστική θέση, αν και είναι χιμπίδολο αν θα παρέμεναν εκεί για πολύ.

Με την Οκτωβριανή Έπανάσταση, όλες οι εργοστασιακές επιτροπές κατέλαβαν τα εργοστάσια, πετώντας έξω την αστική τάξη κι ελέγχοντας τελείως τη βιομηχανία. Αποδεχόμενη την έννοια του εργατικού ελέγχου, η περίφημη συντακτική πράξη του Λένιν στις 14 του Νοεμβρίου 1917, άπλωσε αναγνώριζε ένα τελεμαμένο γεγονός: οι Μπολσεβίκοι δεν τόλμησαν ν' αντιταχτούν στους εργάτες τόσο νωρίς. Άλλ' άρχισαν να περιστέλλουν την εξουσία των εργοστασιακών επιτροπών. Τη Γενάρη του 1918, δυο μόλις μήνες αργότερα «κατοχύρωσε» μεθεπεικώς τον εργατικό έλεγχο, ο Λένιν άρχισε να επιχειρηματολογεί ότι η διεύθυνση των εργοστασίων πρέπει να πεθεί κάτω απ' τον

έλεγχο των εργατικών ενώσεων. Η ιστορία ότι οι Μπολσεβίκοι «ύπομονικά» παραιτούσταν με τον εργατικό έλεγχο άπλως για να τον βρουν «μη αποδοτικό» και «χαστικό», είναι μαζάκι. Η «ύπομονη» τους δεν διάρκασε παρά μόνο λίγες εβδομάδες. Όχι μόνο ο Λένιν αντιτάχτηκε στην άμεση εργατικό έλεγχο λίγες εβδομάδες μετά την συντακτική πράξη της 14 του Νοεμβρίου, αλλά ακόμη κι ο έλεγχος απ' τις εργατικές ενώσεις διακόπηκε λίγο μετά τη θεσπίσής του. Μέχρι το καλοκαίρι του 1918, σχεδόν όλη η Ρωσική βιομηχανία είχε πεθεί κάτω από αστικές μορφές διεύθυνσης. Όπως το έθεσε ο Λένιν, η «επανάσταση άπαιτεί... άκρως για τα συμφέροντα του σοσιαλισμού, οι μάζες διέχως δεύτερη θούβενα να ύπακούουν στη μόνη θέληση των άρχηγών του προτάσσου της εργασίας.* Άπό τότε κι ύστερα, ο εργατικός έλεγχος καταγγέλθηκε όχι μόνο ως «μη αποδοτικός», «χαστικός» και «μη πρακτικός», αλλά επίσης ως «μικροαστικός»!!

Ο Άριστοβός Κομμουνιστής Οξίνσκι επιτέθηκε με όξύ-

* Β. Ι. Λένιν, «Τά άμεσα καθήκοντα της Σοβιετικής Κυβέρνησης, σρά Διαλεχτά Έργα, τόμος 7 (International Publishers, Νέα Υόρκη, 1913) σελ. 312. Σ' αυτό το τραχέ άρθρο, δημοσιευμένο τον Άπρίλιο του 1918, ο Λένιν παρήκασε τελείως την αντιεξουσιαστική προσοχή που είχε προβάλλει ένα χρόνο πριν σρά Κράτος κι Έπανάσταση. Κέρω μολέδο αυτό το άρθρο είναι η άπάντη για «πειθαρχία», για εξουσιαστικό έλεγχο σρά εργοστάσια και γά τη θεσμοποίηση του σοσιήματος Τέλος (ένα σέσημα που ο Λένιν είχε καταγγείλει πριν την επανάσταση γιατί σλαβώνει τους ανθρώπους στη μηχανή). Το άρθρο γράφτηκε κατά τη διάρκεια μιάς σχετικά ειρηνικής περιόδου Μπολσεβίκικης εξουσίας, δυο μήνες περίπου μετά την έσγραφή της Συνθήκης Μπρέστ-Λιτόβσκ κι ένα μήνα πριν την έξγερση της Αγρόνας Τούχ σρά Ουράλια — ή έξγερση που άρχισε τον εμφύλιο πόλεμο σέ πλατιά κλίμακα και σήμανε την περίοδο της άμεσης επέμβασης των Συμμάχων στη Ρωσία. Τελικά, το άρθρο γράφτηκε σχεδόν ένα χρόνο πριν από την ήττα της Γερμανικής επανάστασης. Θά ήταν άόλογο να έμηνύσαμε τα «Άμεσα καθήκοντα» άλλως με όρους του Ρωσικού εμφύλιου πόλεμου και της άποτυχίας της Εξουσιαστικής επανάστασης.

τητα έναντι σ' όλους αυτούς τους πλαستούς Ισχυρισμούς και προειδοποιήσει το κόμμα: «Ο σοσιαλισμός κι η σοσιαλιστική δράση πρέπει να δημιουργηθούν απ' το ίδιο το προλεταριάτο, αλλιώς δεν θα δημιουργηθούν ποτέ· κάτι άλλο θα εγκαθιδρυθεί — ο κρατικός καπιταλισμός.* Στο όνομα των «συμφερόντων του σοσιαλισμού», το Μπολσεβίκικο κόμμα πέταξε το προλεταριάτο έξω από κάθε χώρο που είχε κατακτήσει με τις δικές του προσπάθειες και πρωτοβουλία. Το κόμμα δεν συντόνισε την επανάσταση, ούτε καν την οδήγησε» την κυριάρχησε. Πρώτα, ο εργατικός Έλεγχος κι αργότερα ο Έλεγχος που άσκησαν οι εργατικές ενώσεις αντικαταστάθηκαν από μια πολύπλοκη ιεραρχία τόσο τεταμένη, όσο κι αποκαθήμενη θωπή που υπήρχε σε προεπικρατικούς καρούς. «Όπως θα καταδείκνυαν τα κατοπινά χρόνια, η προφητεία του Όζίνσκι έγινε πραγματικότητα.

Το πρόβλημα «πώς θα επικρατήσει» — οι Μπολσεβίκοι ή οι Ρωσικές «μάζες» — κατά κανένα τρόπο δεν περιοριζόταν στα έγγρατά. Το θέμα επανεμφανίστηκε τόσο στην επαρχία όσο και στις πόλεις. Ένας σαρωτικός αγροτικός πόλεμος είχε ενισχυθεί το κίνημα των εργατών. Αντίθετα προς τις επίσημες Λενινιστικές αφηγήσεις, η εξέγερση των αγροτών κατά κανένα τρόπο δεν περιοριζόταν σ' άνοδο της γης. Στην Ουκρανία, αγρότες έπληρωσαν απ' τις άνοδο της πολιτοφυλακής του Νέστορ Μάχνο, κι οδηγημένοι απ' το κομμουνιστικό αξίωμα. Απ' τον καθένα ανάλογα με τις Ικανότητες του στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του, δημιουργήσαν ένα πλήθος αγροτικών κοινοβίων. Άλλοι, στο βορρά και στη Σοβιετική Άσία σχηματίστηκαν άρκετες χιλιάδες «παράνομα οργανισμοί, εν μέρει με πρωτοβουλία των Σοσιαλεπικρατικών της Άριστοβ; και σε μεγάλο βαθμό ως αποτέλεσμα των παραδοσιακών κο-

λεκτιστικών όρων που γεννούνταν απ' το Ρωσικό χωριό, το μίρ. Λίγο μετράει αν αυτά τα κοινά ήταν πολυάριθμα ή αγκάλιαζαν πολλούς αγρότες· το θέμα είναι ότι αποτελούσαν αυθεντικούς λαϊκούς οργανισμούς, τους πυρήνες ενός ήθηκού και κοινωνικού πνεύματος που έβρισκταν πολύ ψηλότερα απ' τις αποκτηνωτικές αξίες της άστικής κοινωνίας.

Οι Μπολσεβίκοι κατέβασαν τα μούτρα απ' την πρώτη στιγμή όταν είδαν αυτούς τους οργανισμούς και τελικά τους καταδίκασαν. Για το Λένιν, η προτιμητέα, περισσότερο «σοσιαλιστική» μορφή γεωργικής επιχείρησης αντιπροσωπευόταν απ' το κρατικό αγρόκτημα — ένα γεωργικό εργοστάσιο στο οποίο το κράτος ήταν ιδιοκτήτης της γης και του καλλιεργητικού όλικου, διορίζοντας διευθυντές που προσλάμβαναν αγρότες με βάση τη μεθωτή εργασία. Βλέπει κανείς σ' αυτή τη σ τ α σ η προς τον εργατικό Έλεγχο και τα γεωργικά κοινά το οσιαστικά άστικό πνεύμα και νοστορία που διαπότιζαν το Μπολσεβίκικο Κόμμα — ένα πνεύμα και μια νοστορία που είχαν τις ρίζες τους όχι μόνο στις θεωρίες του, αλλά επίσης στον άστικό τρόπο οργάνωσής του. Το Δεκέμβριο του 1918, ο Λένιν άρχισε μάλι επίθεση ενάντια στα κοινά με την πρόταση ότι οι αγρότες «εξαντρεζόνταν» να μπου σ' αυτά. Στην πραγματικότητα, άκρη κι αν δεχτούμε ότι χρησιμοποιήθηκαν εξαναγκασμός για την οργάνωση αυτών των κομμουνιστικών μορφών αυτοδιεύθυνσης, ήταν ελάχιστος. Όπως συμπεραίνει ο Ρόμπερτ Γουέσον, που μελέτησε τα Σοβιετικά κοινά λεπτομερικά, «Αυτοί που προσχώρησαν στα κοινά, πρέπει να το είχαν κάνει σε μεγάλο βαθμό με τη θέλησή τους.* Τα κοινά δεν καταστάθηκαν, αλλά η ανάπτυξή τους αποθαρρύνθηκε άσπου ο Στάλιν συγχώνευσε την όλη εξέλιξη στις έκστρατες αναγκαστικές κολεκτισμοποίησης των τελευταίων χρόνων της δεκαετίας του '20 και της άρχής της δεκαετίας του '30.

* B. B. Όζίνσκι, «Πάνω στην οίκοδομηση του σοσιαλισμού», *Kommunist*, άριθμός 2, Άπρίλιος 1918· παρατίθεται στο διόλο του P. B. Νιδνιελς, «Η σελήση της Επανάστασης» (Harvard University Press, Κέμπριτζ, 1960), σελ. 85-86.

* Robert G. Wesson, «Σοβιετικά κοινά» (Rutgers University Press, Νιού Μπράνσουικ, Νιού Τζέρσεϊ, 1963), σελ. 110.

“Ὡς τὸ 1920, οἱ Μπολσεβίκοι εἶχαν αὐτο-απομονωθεί ἀπ’ τῇ Ρωσικῇ ἐργατικῇ τάξει καὶ τὴν ἀγροτιά. Παρμένα μαζί, ἡ κατάργησις τοῦ ἐργατικοῦ ἐλέγχου, ἡ καταστολὴ τῆς Μαχνοβοτοίας, ἡ καταπιεστικὴ πολιτικὴ ἀτμόσφαιρα στὴ χώρα, ἡ πληθωρικὴ γραφειοκρατία καὶ ἡ συντριπτικὴ ὀλικὴ φτώχεια ποῦ κληρονομήθηκε ἀπ’ τὰ χρόνια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, γέννησαν μὴ δαθεῖα ἐχθρότητα πρὸς τὴν ἐξουσία τῶν Μπολσεβίκων. Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἕνα κίνημα γεννήθηκε καὶ φούντωσε μὲς ἀπὸ τὰ δάθη τῆς Ρωσικῆς κοινωνίας γιὰ μὴ «τρίτη ἐπανάστασις» — ὅχι γιὰ νὰ ἐπαναφέρει τὸ παρελθόν, ὅπως ἱσχυρίστηκαν οἱ Μπολσεβίκοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τοὺς στόχους τῆς ἐλευθερίας, τόσο οἰκονομικῆς ὥς καὶ πολιτικῆς, στόχους ποῦ ἔκαναν τίς μάζες νὰ συνασπιστοῦν γύρω ἀπ’ τὸ Μπολσεβίκικο πρόγραμμα τοῦ 1917. Τὸ νέο κίνημα ἐρῆκε τὴν πρὸ συνεκτιμῇ μορφῇ του στὸ προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης καὶ ἀνάμεσα στοὺς ναυτοὺς τῆς Κρονστάνδης. Βρῆκε, ἐπίσης, ἔκφραση μὲς στὸ κῆμμα: ἡ ἀνάπτυξη ἀντισυγκεντρωτικῶν καὶ ἀναρχοσυνδικαλιστικῶν τάσεων ἀνάμεσα στοὺς Μπολσεβίκους ἔφτασε σ’ ἕνα σημεῖο ὅπου ἕνας συνασπισμὸς ἀντιτιθέμενων δυνάμεων, προσανατολισμένων πρὸς αὐτὰ τὰ θέματα, κέρδισε 124 ἔδρες σὲ μὴ συνελθούσῃ ἐπαρχίῳν στὴ Μόσχα ἀντὶ 154 ἐδρῶν ὁπαδῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Στις 2 τοῦ Μάρτη 1921, οἱ «κόκκινοι ναυτοὶ» τῆς Κρονστάνδης ἐξεγέρθηκαν ἀνοιχτά, ὑψώνοντας τὴ σημαία τῆς «Τρίτης Ἐπανάστασης τῶν ἀνθρώπων τοῦ μόθου». Τὸ πρόγραμμα τῆς Κρονστάνδης περιστράφηκε γύρω ἀπὸ αἰτήματα γιὰ ἐλεύθερες ἐκλογὰς στὰ σοβιέτ, ἐλευθερία τοῦ τύπου καὶ τοῦ λόγου γιὰ τοὺς ἀναρχικοὺς καὶ τὰ ἀριστερὰ σοσιαλιστικὰ κῆμματα, ἐλεύθερες ἐργατικὰς ἐνώσεις καὶ τὴν ἀπελευθέρωση ὅλων τῶν κρατουμένων ποῦ ἀνήκαν σὲ σοσιαλιστικὰ κῆμματα. Οἱ πρὸς ἀδιάντροπες ἱστορίες ἐπινοήθηκαν ἀπ’ τοὺς Μπολσεβίκους γιὰ νὰ ἐξηγήσουν αὐτὴ τὴν ἐξέγερση, ἱστορίες ποῦ στὰ κατοπινὰ χρόνια ἀναγνωρίστηκαν ὡς θρασύτατα ψέματα. Ἡ

ἐξέγερσις χαρακτηρίστηκε ὡς «συναμοσία τῶν Λευκοφρουρῶν», παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν μελῶν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὴν Κρονστάνδη ἐνώθησαν μὲ τοὺς ναυτοὺς—ἀκριβῶς ὡς ὅταν Κομμουνιστὲς—καταγγέλοντας τοὺς ἀρχηγούς τοῦ κῆματος ὡς προδότες τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ρόμπερτ Ντάγκελς στὴ μελέτῃ του γιὰ τὰ Μπολσεβίκικα κινήματα ἀντιπολίτευσης, «Τόσο λίγο μπορούσε νὰ βασιστεῖ ἡ κυβέρνησις στοὺς ἀπλούς κομμουνιστὰς... ὥστε δὲν ἐξαρτήθηκε ἀπ’ αὐτοὺς οὔτε γιὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Ἰδίας τῆς Κρονστάνδης, οὔτε στὴ διατήρησιν τῆς τάξεως στὴν Πετρούπολη, ὅπου κυρίως ἐναποθετεῖ οἱ ἐλπίδες τῆς Κρονστάνδης γιὰ ὑποστήριξιν. Τὸ κύριο σῶμα τῶν στρατευμάτων ποῦ χρησιμοποιήθηκαν ἦσαν Τσεκιστὲς καὶ εὐέλπιδες τῶν ἐκπαιδευτικῶν σχολῶν τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Ἡ τελικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Κρονστάνδης καθοδηγήθηκε ἀπ’ τὰ κορυφαία στελέχη τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος — μὴ μεγάλη ἑμάδα ἀντιπροσώπων στὸ Δέκατο Συνέδριον τοῦ Κόμματος στάλθηκε ἐπιστευμένα ἀπ’ τὴ Μόσχα γι’ αὐτὸν τὸ σκοπὸ».* Τόσο ἀδύναμο ἦταν τὸ καθεστὼς ἐσωτερικῶς, ποῦ ἡ ἑλίτ ἔπρεπε νὰ κάνει ἡ Ἰδία τὴ βρόμικη δουλειά.

Ἀκόμη πρὸς σημαντικὸ ἀπ’ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Κρονστάνδης, ἦταν τὸ ἀπεργητικὸ κίνημα ποῦ ἀναπτύχθηκε ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, ἕνα κίνημα ποῦ ἀποτελέσει τὸ σπινθήρα γιὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν ναυτῶν. Οἱ Λευκοσινικὲς ἱστορίες δὲν ἀφηγοῦνται αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὰ σπουδαία ἐξέλιξιν. Οἱ πρῶτοι ἀπεργεῖς ξέσπασαν στὸ ἐργοστάσιον Τρουμπότσκι στις 23 τοῦ Φλεβάρη, 1921. Μῆσα σὲ λίγες μέρες τὸ κίνημα σάρωνε τὸ ἕνα ἐργοστάσιον μετὰ τὸ ἄλλο, ὥσπου στις 28 τοῦ Φλεβάρη ἀπέργησαν οἱ περίφημοι ἐγκαταστάσεις Πουτιλοφ—ἡ χροάνη τῆς Ἐπανάστασης». Δὲν προβλήθηκαν ἀπλῶς οἰκono-

* P. B. Ντάγκελς, *ὁπὸ γνωστὸ*, σελ. 145.

μικές διεκδικήσεις, οι εργάτες πρόσβαλαν συγκεκριμένα πολιτικά αίτηματα, προλαβαίνοντας όλα τα αίτηματα που έπρόκειτο να εγείρουν οι καύτες της Κροιστάνης λίγες μέρες αργότερα. Στις 24 του Φλεβάρη οι Μπολσεβίκοι κήρυξαν «κατάστασις πολιορκίας» στην Πετρούπολη και συνέλαβαν τους πρωτεργάτες της απεργίας και κατέστειλαν τις διαδηλώσεις των εργατών χρησιμοποιώντας εθελπίδες. Το γεγονός είναι ότι οι Μπολσεβίκοι δεν κατέπνιξαν απλώς «μια ναυτική ανταρσία» συνθέλιψαν την ίδια την εργατική τάξη. Σ' αυτό το σημείο ήταν που ο Λένιν απαίτησε την απαγόρευση των πατριών μες στο Ρωσικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Ο συγκεντρωσιμός του κόμματος ήταν τότε πλήρης — κι ο δρόμος στρώθηκε για τον Στάλιν.

Έχουμε αναλύσει αυτά τα γεγονότα λεπτομερικά, επειδή οδηγούν σ' ένα συμπέρασμα που ή όψιμη σοδειά των Μαρξιστών - Λενινιστών τείνει ν' αποφεύγει: Το Μπολσεβίκικο Κόμμα έφτασε στο μέγιστο βαθμό συγκεντρωσιακού στις μέρες του Λένιν όχι για να πετύχει μια επανάσταση ή να καταστείλει μια αντεπανάσταση Λευκοφρουρών, αλλά για να μηχανογραφήσει το ίδιο μια αντεπανάσταση ενάντια στις ίδιες τις κοινωνικές δυνάμεις που ισχυρίζονται ότι εκπροσωπεί. Οι πατριές απαγορεύτηκαν και ένα μονολιθικό κόμμα δημιουργήθηκε όχι για ν' αποτρέψει μια «παλινδρόμηση του καπιταλισμού», αλλά για ν' αφομοιώσει ένα μαζικό κίνημα των εργατών για δημοκρατία των σοδιών και κοινωνική ελευθερία. Ο Λένιν το 1921 αντιμετώχτηκε στον Λένιν το 1917.

Από εκείνο το σημείο και μετά, ο Λένιν απλώς παράπαι-

«Ο άνθρωπος αυτός, που πάνω απ' όλα επιδίωξε να εαοίσει τα προβλήματα του κόμματός του σε κοινωνικές αντιφάσεις, θρήκε τον εαυτό του να παίζει στην κυριολεξία ένα οργανωτικό «παιχνίδι αριθμών» σε μια ύστατη προσπάθεια ν' ανακόψει τη γραφειοκρατικοποίηση που είχε δημιουργήσει ο ίδιος. Δεν υπάρχει τίποτε τραγικότερο επ' τα τελευταία χρόνια του Λένιν. Έχοντας περιέλθει σε κατισταση παράλυσης εξαιτίας μιας σειράς από απλοϊκές Μαρξιστικές φόρμουλες, δεν μπορεί να σκεφτεί καλύτερα αντίμετρα από διάφορα οργανωτικά. Προτείνει: το σχηματισμό της Έργατικής και Άγροτικής Έπιβλεψης για να διορθώσει τις γραφειοκρατικές παραμορφώσεις στο κόμμα και το κράτος — κι αυτό το σώμα πέφτει στον έλεγχο του Στάλιν και καθίσταται το ίδιο εξαιρετικά γραφειοκρατικό. Τότε ο Λένιν προτείνει να ελαττωθεί το μέγεθος της Έργατικής και Άγροτικής Έπιβλεψης και να συγχωνευτεί με την Επιτροπή Έλέγχου. Υποστηρίζει τη διεύθυνση της Κεντρικής Επιτροπής. Κι έτσι συνεχίζεται: αυτό το σώμα να διευρυνθεί, το άλλο να συγχωνευτεί με το παράλλο, το τρίτο να τροποποιηθεί ή να καταργηθεί. Τουτό το παράξενο μπαλέτο οργανωτικών μορφών συνεχίζεται ως το θάνατό του, λές και το πρόβλημα θα μπορούσε να επιλυθεί με οργανωτικά μέσα. Όπως παραδέχεται ο Μοσέ Λέβιν, ένας φανερός θαυμαστής του Λένιν, ο αρχηγός των Μπολσεβίκων «προέγγισε τα προβλήματα της κυβέρνησης, περισσότερο σών κύρια εκτελεστική κεφαλή έλιπυστικής νοστορίας. Δεν εφάρμοσε μεθόδους κοινωνικής ανάλυσης στην κυβέρνηση κι ερκούνταν να τη βλέπει καθαρά με όρους οργανωτικών μεθόδων».*

Αν αληθεύει ότι στις άστικές επανάστασεις ή «φράση πήγαινε πέρα απ' το περιεχόμενο», στη Μπολσεβίκικη επανάσταση οι μορφές αντικατέστησαν το περιεχόμενο. Τα σοδιές αντικατέστησαν τους εργάτες και τις εργοστασιακές τους επιτροπές, οι

* Mosche Lewin, «Ο τελευταίος άγώνας του Λένιν», (Pantheon, Νέα Υόρκη, 1968), σελ. 122.

κόμμα αντικατέστησε τὰ σοβιέτ, ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἀντικατέστησε τὸ Κόμμα καὶ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο ἀντικατέστησε τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ. Κοντολογίς, τὰ μέσθ ἀντικατέστησαν τοὺς σκοπούς. Αὐτὴ ἡ ἀπίστευτὴ ὑποκατάστασις τοῦ περιλαμβανόμενου ἀπ' τὴ μορφή, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Μαρξισμοῦ - Λενινισμοῦ. Στὴ Γαλλία, κατὰ τὴ διάρκειαν τῶν γεγονότων τοῦ Μάη - Ἰουνί, ὅλες οἱ Μπολσεβίκικες ὁργανώσεις ἦσαν προετοιμασμένες νὰ καταστρέφουν τὴ φοιτητικὴ συνέλευσις τῆς Σορβόνης μὲ σκοπὸ ν' αὐξήσουν τὴν ἐπιτροπὴ καὶ τὰ μέλη της. Πρωταρχικῶς τοὺς ἔγνοια δὲν ἦταν ἡ ἐπανάστασις ἢ οἱ αὐθιγνικὲς κοινωνικὲς μορφές ποὺ δημιουργήσαν οἱ φοιτηταί, ἀλλὰ ἡ ἀνάπτυξις τῶν δικῶν τους καμμάτων.

Μονάχα μὴ δύναμιν θὰ μπορούσε νὰ εἶχε ἀνακόψει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γραφειοκρατίας στὴ Ρωσία: μὴ κοινωνικὴ δύναμις. Ἄν τὸ Ρωσικὸ προλεταριάτο καὶ ἡ ἀγροτικὴ πτώχαιναν ν' αὐξήσουν τὸ χῶρο τῆς αὐτοδιεύθυνσης ἐπὶ τῆς ἀνάπτυξης βιώσιμων ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν, ἀγροτικῶν κοινοθίων καὶ ἐλευθέρων σοβιέτ, ἡ ἱστορία τῆς χώρας θὰ μπορούσε νὰ εἶχε πάρει μὴ δραστηκὴ διαφορετικὴ τροπὴ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀποτυχία τῶν σοσιαλιστικῶν ἐπαναστάσεων στὴν Εὐρώπῃ μετὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον ὁδήγησε στὴν ἀπαλόνωσιν τῆς ἐπανάστασις στὴ Ρωσία. Ἡ ὀλιγὴ φτώχεια τῆς Ρωσίας, συνδυασμένη μὲ τὴν πίεσιν τοῦ γύρου της καπιταλιστικοῦ κόσμου, ξεκάθαρα ἀντιστρατεύονταν τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς σοσιαλιστικῆς ἢ μιᾶς μὲ συνέπειαν ἀντι-εξουσιαστικῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ δὲν ἦταν διόλου μοιραῖο τὸ ὅτι ἡ Ρωσία ἐξελέχθηκε πᾶνω πρὸς κρατικὸ-καπιταλιστικὰς γραμμάς ἀντίθετα πρὸς αὐτὸ ποὺ περιέμεναν ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκι: ἀρχικά, ἡ ἐπανάστασις νικῆθηκε ἀπὸ ἐσωτερικὰς δυνάμεις, καὶ ὅχι ἀπὸ εἰσβολὴν στρατῶν ἀπ' ἔξω. Ἄν τὸ κίνημα ἀπὸ τὰ κάτω ἐπανεφερετο πρὸς ἀρχικὰς ἐπιτεύξεις τῆς ἐπανάστασις τοῦ 1917, μὴ πολυδεξιὴ κοινωνικὴ δομὴ θὰ μπορούσε ν' ἀναπτυχθεὶ βασισμένη στὸν ἐργατικὸ ἑλεγχὸ τῆς βιομηχανίας, πρὸς μὴν ἐλεῖθερα ἀναπτυσσόμενη ἀγροτικὴ οἰκονο-

μία στὴ γεωργία καὶ σ' ἓνα ζωντανὸ παιχνίδι ἰδεῶν, προγραμματῶν καὶ πολιτικῶν κινήματων. Τὸ λεγόμενον, ἡ Ρωσία δὲν θὰ ἔχε φυλάσσεται μὲ τίς ἀλυσιῆς τοῦ ολοκληρωτισμοῦ καὶ ὁ Σταλινισμὸς δὲν θὰ ἔχε δηλητηριάσει τὸ παγκόσμιον ἐπαναστατικὸν κίνημα, στρέφοντας τὸ ὅροισ γὰρ τὸ φασισμὸ καὶ τὸ Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον.

Πάντως, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ὑπέβαλε αὐτὴ τὴν ἐξέλιξιν παρ' ὅλες τίς «καλές» προθέσεις τοῦ Λένιν ἢ τοῦ Τρότσκι. Καταστρέφοντας τὴν ἐσχὺ τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν στὴ βιομηχανία καὶ συντρίβοντας τὴ Μαχνοστσίνα, τοὺς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καὶ τοὺς ναυτοὺς τῆς Κρονστάδης, οἱ Μπολσεβίκικοι οὐσιαστικὰ ἐγγυήθηκαν τὸ θρίαμβον τῆς Ρωσικῆς γραφειοκρατίας πᾶνω πρὸς σφέρε τοῦ Ρωσικῆς κοινωνίας. Τὸ συγκεντρωτικὸν κόμμα—ἓνας τελείως ἀσπικὸς θεσμὸς—ἐγινε τὸ καταφύγιον τῆς ἀντεπανάστασις στὴν πρὸ φριχτὴ τῆς μορφή. Ἦταν μὴ καλυμμένη ἀντεπανάστασις ποὺ χρησιμοποίησε γιὰ μανδύα μὴ κόκκινη σημαία καὶ τὴν ὁρολογία τοῦ Μάρξ. Τελικὰ, αὐτὸ ποὺ κατέστειλαν οἱ Μπολσεβίκικοι στὰ 1921 δὲν ἦταν μὴ «ἰδεολογία» ἢ μὴ «συνωμοσία» Λευκοφρουρῶν, ἀλλὰ ἓναν πρωταρχικὸν ἀγῶνα τοῦ Ρωσικοῦ νὰ ἐλευθερωθεὶ ἀπ' τίς χειροπέδες του καὶ νὰ ἐλέγξει τὴν ἔξω του τὴ μοίρα.* Γιὰ τὴ Ρωσία, αὐτὸ σήμαινε

* Ἐργαζόμενος αὐτὸ τὸ κίνημα τῶν Ρώσων ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν σάν μὴ σιγὰ «συνωμοσιῶν τῶν Λευκοφρουρῶν», «κράξεις ἀντίστασις τῶν κομμάτων» καὶ «μηχανογραφίαις τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου», οἱ Μπολσεβίκικοι ἔπασαν σὲ μίαν ἀπίστευτὴ θεωρητικὴ κατάντια καὶ δὲν ἐπρόβλεψαν παρὰ μόνον τὸν ἑαυτοὺς. Μὴ πνευματικὴ διδδωσις ἀναπείχθηκε μὲς στὸ κόμμα ποὺ προετοίμασε τὸ ἴδιον γιὰ τὴν πολιτικὴ τῆς μυστικῆς δικτατορίας, τίς εὐθιγὰς διλοφρονίους καὶ τελικὰ τίς ὁλκας τῆς Μόσχας καὶ τὸν ἀρτισμὸ τῶν παλῶν Μπολσεβίκων. Βλέπει κανεὶς τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς τῆς ἀθιμωτικῆς νοοτροπίας σὲ ἄρθρα τοῦ Progressive Labor (περιοδικὸν ὁργανὸν τοῦ Προοδευτικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος) σάν τὸ «Μαρκσίζε: ἀσοστάτης ἢ συνεργητικὸς» — θέμα τοῦ ὁποῖο εἶναι νὰ θεωρηθῇ ὁ Μαρκσὶς ἀρκετοῦς τῆς C.I. .. (Δὲς τὸ Progressive Labor, Φεβρουάριος 1969). Τὸ ἀρ-

τὸν ἐφιέλτη τῆς Σταλινικῆς δικτατορίας γιὰ τὴ γενιὰ τῆς δεκαετίας τοῦ '30 σήμαινε τὸν τρόπο τοῦ φασισμού καὶ τὴν προέσβια τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων στὴν Εὐρώπη καὶ στὶς Ἠνωμένες Πολιτείες.

ΟΙ ΔΥΟ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Θὰ ἦταν ἀπίστευτα ἀφελές νὰ υποθέταμε ὅτι ὁ Λενινισμός ὑπῆρξε προϊόν ἑνὸς καὶ μόνο ἀνθρώπου. Ἡ ἀρρώστεια δρίσκεται πολὺ βαθύτερα, ἔχει μόνον στοὺς περιορισμούς τῆς Μαρξικῆς θεωρίας, ἀλλὰ καὶ στοὺς περιορισμούς τῆς κοινωνικῆς ἐποχῆς ποὺ παρήγαγε τὸ Μαρξισμό. Ἀν αὐτὸ δὲν κατανοηθεῖ πλήρως, θὰ παραμείνουμε τόσο τυφλοὶ στὴ θεαλεπικὴ τῶν γεγονότων σήμερα, ὅσο ἦταν οἱ Μάρξ, Ἐνγκελς, Λένιν καὶ Τρότσκι στὶς μέρες τους. Γιὰ μᾶς, αὐτὴ ἡ τύφλωση θὰ εἶναι πολὺ πρὸς ἀξιοκατάκριτη, μὴ καὶ πίσω μας δρίσκεται μὴ πλούσια ἐμπειρία ποὺ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν ὅταν ἀνέπτυσαν τὶς θεωρίες τους.

Ὁ Κάρλ Μάρξ καὶ ὁ Φρίντριχ Ἐνγκελς ὑπῆρξαν συγκεντρωτιστές — ἔχει μόνον πολιτικά, ἀλλὰ κοινωνικά καὶ οἰκονομικά. Ποτέ δὲν ἀρνήθηκαν τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ τὰ γραπτά τους ξεχειλίζουν ἀπὸ πυρακτωμένα ἐγκώμια πρὸς τὸν πολιτικὸν, οργανωτικὸν καὶ οἰκονομικὸν συγκεντρωτισμό. Ἀπ' τὸ Μάρτς τοῦ 1850 κώλας, στὸ περίφημο «Μήνυμα τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου πρὸς τὸν Κομμουνιστικὸν Σύνδεσμο», κάνουν ἐκκλήση πρὸς τοὺς ἐργάτες ν' ἀγωνιστοῦν ἔχει μόνον γιὰ «τὴ μοναδικὴ καὶ ἀδικαιητὴ

ὁσο ἔχει κίττω ἀπὸ μὴ φωτογραφία Παριζιάνων σὲ διαδήλωση μὴ λεζάντα ποὺ λέει: «Ὁ Μαρκοῦξ ἐπῆσε πολλὰ ἀγὰρ σὺ Παρίσι γιὰ νὰ σταματήσῃ τὴ δράση τοῦ Μᾶρη. Οἱ ἀντιτιθέμενοι σὺν Ρ.Λ.Ρ πάντοτε περιγράφονται ἀπ' αὐτὸ τὸ κοινωτικότατον σὰν ἀντικομμουνιστὲς καὶ ἀντι-εργατικοί». Ἀν δὲν ἀποκηρύξει ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀγὴ στερεὰ αὐτὴ τὴν ἀντικομμουνιστικὴ προέγερση καὶ τὶς εὐθελὲς δολοφονίες, θὰ τὸ πληρώσει πικρὰ στὰ ἐρχόμενα χρόνια.

Γερμανικὴ ἐγκρατία, ἀλλὰ ἐπίσης ν' ἀγωνιστοῦν μέσα σ' αὐτὴ γιὰ τὸν ἀποφασιστικότερον συγκεντρωτισμὸν τῆς ἐξουσίας στὰ χέρια τῶν κρατικῶν ἀρχῶν». Καὶ γιὰ νὰ μὴ περάσουμε τὸ αἷμα στὸ νοῦν, τὸ ἐπαναλαμβάνουν συνεχῶς στὴν ἴδια παράγραφο ποὺ καταλήγει: «Ὅπως στὴ Γαλλία τὸ 1793, ἔτσι καὶ σήμερα στὴ Γερμανία τὸ καθῆκον τοῦ ἀληθινὰ ἐπαναστατικοῦ κόμματος εἶναι ν' ἀναλάβει νὰ φέρει σὲ πέρας τὸν πρὸ αὐστηρὸν συγκεντρωτισμόν».

Τὸ ἴδιο μοτίβο ἐπανεμφανίζεται συνεχῶς στὰ κατοπινὰ χρόνια. Γιὰ παράδειγμα, μὲ τὴν ἐκρηγνὴ τοῦ Γαλλο - Πρωσσικοῦ Πολέμου ὁ Μάρξ γράφει στὸν Ἐνγκελς: «Οἱ Γάλλοι πρέπει νὰ συντριβοῦν. Ἄν οἱ Πρώσοι κινῶνται, ἡ συγκεντρωτικὴ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας θὰ εἶναι χρήσιμη γιὰ τὴν συγκεντρωτικὴ τῆς Γερμανικῆς ἐργατικῆς τάξης».*

Ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς, πάντως, δὲν ἦταν συγκεντρωτιστές ἐπειδὴ πίστευαν στὶς ἀρετὲς τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καθ' αὐτό. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα: τόσο ὁ Μαρξισμὸς ὅσο καὶ ὁ ἀναρχισμὸς πάντοτε συμφωνοῦσαν ὅτι μὴ ἀπελευθερωτικὴ, κομμουνιστικὴ κοινωνία συνεπάγεται: ἕνα σαρωτικὸ ἀποκεντρωτισμὸν, τὴν κατάλυση τῆς γραφειοκρατίας, τὴν κατάργηση τοῦ κράτους καὶ τὴν κατάκτηση τῶν πόλεων. «Ἡ κατάργηση τῆς ἀντιθέσεως μεταξύ πόλης καὶ ὑπαίθρου δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐφεκτική, σημαίνει: ὁ Ἐνγκελς στὸ Ἀ ν τ ι - Ν τ ι ρ ι ν γ κ. Ἐχει καταστῆ ἀμεση ἀναγκαιότητα... μόνον ἡ συγχώνευση πόλης καὶ ὑπαίθρου θὰ θέσῃ τέρμα στὴν παρούσα θλιβερὴ κατάσταση τοῦ ἀέρα, τοῦ νεροῦ καὶ τῆς γῆς...». Γιὰ τὸν Ἐνγκελς, αὐτὸ συνεπάγεται μὴν ἐμπειρομορφὴ ἀναδιανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ πᾶν σ' ὅλη τὴ χώρα* — κοντολογίς, τὸν φυσικὸ ἀποκεντρωτισμὸ τῶν πόλεων.

* Κάρλ Μάρξ καὶ Φρίντριχ Ἐνγκελς, «Ἐπιλογή ἀπ' τὴν ἀλληλογραφία» (International Publishers, Νέα Ὑόρκη, 1942), σελ. 292.

* Φρίντριχ Ἐνγκελς, «Ἡ ἐναντίωση τοῦ Χιρ Ὀτγκεν Ντίρηνγκ στὴν ἐπιστήμη» (Anti-Nürnberg) (International Publishers, Νέα Ὑόρκη, 1939), σελ. 323.

Οι άρχές του Μαρξικού συγκεντρωτισμού έρέσκονται στὰ προβλήματα πού θέτει ὁ σχηματισμός του ἔθνικου κράτους. Ὁ αὐτός τοῦ δεύτερου μισοῦ τοῦ δεκάτου ἑκατοῦ αἰῶνα, ἡ Γερμανία καί ἡ Ἰταλία ἦσαν διαιρεμένες σ' ἕνα πλῆθος δουκάτων, πριγκιπάτων καί ἐκκλησιῶν. Ἡ παγίωση αὐτῶν τῶν γεωγραφικῶν μονάδων σ' ἑνοποιημένα ἔθνη, πίστευαν οἱ Μάρξ καί Ἐνγκελς, ἦταν ἕνα ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄναι γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς σύγχρονης βιομηχανίας καί τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ἐξόμνηση τοῦ συγκεντρωτισμοῦ ἀπ' αὐτοῦς γεννιόταν ὅχι ἀπό κανένα συγκεντρωτικό μυστικισμό, ἀλλ' ἀπ' τὰ γεγονότα τῆς περιόδου στήν ὁποία ζοῦσαν — τήν ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας, τοῦ ἐμπορίου, μιᾶς ἑνοποιημένης ἐργατικῆς τάξης καί τοῦ ἔθνικου κράτους. Ἡ ἔγναι τους γι' αὐτό τὸ θέμα, κονταλογίς, εἰσάγεται στήν ἐμφάνιση τοῦ καπιταλισμοῦ, μέ τὰ καθήκοντα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ μίαν ἐποχὴ ἀναπόφευκτης ὀλικῆς σπάνης. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, ἡ προσέγγιση τοῦ Μάρξ ὅταν ἀναφέρεται σέ μιὰ «προλαταρική ἐπανάσταση» εἶναι ἀξιοσημείωτα διαφορετικῇ. Μ' ἐνθουσιασμό ἐξιμνεῖ τήν Καμμούνα τοῦ Παρισοῦ ὡς «πρότυπο γιά ὅλα τὰ βιομηχανικά κέντρα τῆς Γαλλίας». «Τὸ καθεστὼς αὐτό», γράφει, «ἀπ' τὴ στιγμή πού θά ἐγκαθιδρυθεῖ στὸ Παρίσι καί στὰ δευτερεύοντα κέντρα, ἡ παλιὰ συγκεντρωτικὴ κυβέρνηση θ' ἀναγκασθῇ νὰ ὑποχωρήσῃ ἀκόμη καί στίς ἐπαρχίες ἐμπρὸς στήν αὐτοκράτειρα νῆση τῶν παρυφῶν». (Ἡ ἔμφαση προστέθηκε). Σίγουρα, ἡ ἐνότητα τοῦ ἔθνους δὲν θά ἐξαφανισθῇ καί μιὰ κεντρικὴ κυβέρνηση θά ὑπῆρχε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς μετάβασης σὲν κομμουνισμό, ἀλλὰ οἱ λειτουργίες τῆς θά ἦσαν περιορισμένες.

Πρόβλεψή μας δὲν εἶναι νὰ λογαριαζόμαστε γιά καμμία ἀπ' τὸ Μάρξ καί τὸν Ἐνγκελς, ἀλλὰ νὰ τονίσουμε πῶς ἀρχές - κλειδιά τοῦ Μαρξισμού — πού σήμερα γίνονται ἀποδεκτὰ χωρὶς τὴν παραμικρὴ κριτικὴ ἀνάλυση — ἦταν στὴν πραγματικότητά προῖον μιᾶς ἐποχῆς πού ἔχει ἀπὸ καιρὸ ξεπεραστεῖ ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καί στὴ

Δυτικὴ Εὐρώπη. Ὁ Μάρξ στίς μέρες του ἦταν ἀπασχολημένος ὅχι μόνο μέ τὰ προβλήματα τῆς «προλαταρική ἐπανάστασης», ἀλλὰ ἐπίσης μέ τὰ προβλήματα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, συγκεκοιμένα στὴ Γερμανία, Ἰσπανία, Ἰταλία καί Ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Ἀσχολήθηκε μέ τὰ προβλήματα τῆς μετάβασης ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὸ σοσιαλισμὸ σὲ καπιταλιστικὲς χώρες πού δὲν εἶχαν ἀναπτυχθεῖ πέρα ἀπ' τὴν τεχνολογία ἀνθρακα - χάλυβα τῆς Βιομηχανικῆς Ἐπανάστασης καί μέ τὰ προβλήματα τῆς μετάβασης ἀπ' τὸ φεουδαλισμὸ σὲν καπιταλισμὸ σὲ χώρες πού δὲν εἶχαν ἀναπτυχθεῖ καί πάλι πέρα ἀπ' τὴ χειροτεχνία καί τὸ σύστημα τῶν συντεχνιῶν. Γιά νὰ θέσουμε αὐτὰς τίς ἐγνοίας πλατιά, ὁ Μάρξ ἦταν πάνω ἀπ' ὅλα ἀπασχολημένος μέ τίς πρ ο - υ π ο θ έ σ ε ι ς τῆς ἐλευθερίας, (τεχνολογικὴ ἀνάπτυξη, ἔθνικὴ ἑνοποίηση, ὀλικὴ ἀφθονία), παρὰ μέ τίς σ υ ν θ ῆ κ ε ς τῆς ἐλευθερίας (ἀποκέντρωση, τὸ σχηματισμὸ κοινοτήτων, τὴν ἀνθρώπινη κλίμακα, τὴν ἀμεση δημοκρατία). Οἱ θεωρίες του ἦταν ἀκόμη βασισμένες στὸ χῶρο τῆς εἰ β ῖ ω σ η ς, καὶ ὅχι στὸ χῶρο τῆς ζ ῶ σ η ς.

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού θά κατανοήσουμε αὐτό, μπορούμε νὰ θέσουμε τὸ θεωρητικὸ κληροδότημα τοῦ Μάρξ σέ μιὰ οὐσιαστικὴ προοπτικὴ — νὰ διαχωρίσουμε τίς πλούσιες συνεισφορὲς τοῦ ἀπ' τίς ἱστορικὰ περιορισμένες, πράγματι παραλυτικές, χειροπέδες γιά τὴ δική μας ἐποχὴ. Ἡ Μαρξικὴ διαλεκτικὴ, οἱ πολλὰ σπερματικὲς ἐμβαθύνσεις πού προμήθευσε ὁ ἱστορικὸς ὀλισθός, ἡ ὑπέροχη κριτικὴ τῆς ἐμπορευματοπικῆς σχέσης, πολλὰ στοιχεία τῶν οικονομικῶν θεωριῶν, ἡ θεωρία τῆς ἀλλοτρίωσης καί, πάνω ἀπ' ὅλα, ἡ ἀντιλήψη ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔχει ὀλικὲς προϋποθέσεις — αὐτὲς εἶναι θεμελιώδεις συνεισφορὲς στὴν ἐπαναστατικὴ σκέψη.

Μὲ τὸ ἴδιο κριτήριο, ἡ ἔμφαση τοῦ Μάρξ στὸ βιομηχανικὸ προλατάριο ὡς τὸν «φορέα» τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς, ἡ «ταξικὴ ἀνάλυση» ὅταν ἐρμήνευσε τὴ μετάβαση ἀπὸ μιὰ ταξικὴ σέ μιὰν ἀταξικὴ κοινωνία, ἡ ἔμφαση στὸ συγκεντρωτισμὸ,

ή θεωρία της καπιταλιστικής εξέλιξης (που τείνει ν' αναμειγνύει τον κρατικό καπιταλισμό με το σοσιαλισμό), ή συγγενική της πολιτικής δράσης μέσω εθνοτικών καμιάτων — αυτές και πολλές άλλες συνδεόμενες έννοιες είναι λανθασμένες στο πλαίσιο της εποχής μας και υπήρξαν, όπως θα δούμε, παραπλανητικές ακόμη και στις μέρες του. Έμφανίζονται απ' τους περιορισμούς της έννοιας του — πού σωστά, απ' τους περιορισμούς της εποχής του. Έχουν κάποιο νόημα μόνο όταν αναλογιστούμε ότι ο Μάρξ θεωρούσε τον καπιταλισμό ως ιστορικά προοδευτικό, σαν ένα απαραίτητα στάδιο στην ανάπτυξη του σοσιαλισμού, και είναι πρακτικά εφαρμόσιμες μόνο για μίαν εποχή όταν συγκεκριμένα ή Γερμανία αντιμετώπιζε φασιστοδημοκρατικά καθήκοντα και εθνική ένωση. (Δεν προσπαθούμε να πούμε ότι ο Μάρξ έκανε καλά που πρόβαλλε αυτή την προσέγγιση, απλώς ότι αυτή ή προσέγγιση έχει κάποιο νόημα μόνον αν τοποθετηθεί στο πλαίσιο του χρόνου και χώρου της).

Όπως ακριβώς ή Ρωσική Έπανάσταση έμπεριεχε ένα θεμελιακό κίνημα των «μαζών» που συγκρούστηκε με το Μπολσεβικισμό, έτσι υπάρχει ένα θεμελιακό κίνημα στην Ιστορία που συγκρούεται μ' όλα τα συστήματα εξουσίας. Αυτό το κίνημα έχει περάσει στην εποχή μας με το όνομα «αναρχισμός», αν και ποτέ δεν περιβλήθηκε από μία μόνιμη ιδεολογία κι ένα σώμα ιδρών κεμένων. Ο αναρχισμός είναι ένα κίνημα του λήπι-
νθού της ανθρωπότητας ενάντια στον εξαναγκασμό σ' οποιαδήποτε μορφή, φτάνοντας χρονικά ως την ίδια την εμφάνιση της ιδιοκτητικής κοινωνίας, της ταξικής κυριαρχίας και του κράτους. Απ' αυτή την περίοδο και μπρός, οι καταπιεζόμενοι έχουν αντιμετωπίσει σ' όλες τις μορφές που επιζητούν να φυλακίσουν την αιώβια άνεπτυξη της κοινωνικής τάξης πραγμάτων. Ο αναρχισμός έχει προβληθεί στην πρώτη γραμμή του κοινωνικού στίβου σε περιόδους μεγάλων μεταβάσεων από μία ιστορική εποχή σε μίαν άλλη. Η παραμυθία του αρχαίου και του φεουδαλικού κόσμου είδε την εξέγερση μαζικών κινήσεων, σε μερι-

κές περιπτώσεις άγρια Διονυσιακών στο χαρακτήρα, που άπαιτούσαν το τέλος όλων των συστημάτων εξουσίας, προνομιών κι εξαναγκασμού. Τ' αναρχικά κινήματα του παρελθόντος απέτυχαν κυρίως γιατί ή ύλική σπάνη, σνάρτηση του χαμηλού τεχνολογικού επιπέδου, κατέστησε αδύνατη μιά οργανική αναρμόνιση των ανθρώπινων συμφερόντων. Οποιαδήποτε κοινωνία που δεν μπορούσε να υποσχεθεί τίποτε περισσότερο από μίαν ισοτήρα της φτώχειας, πάντοτε γεννοίσε βαθειά ριζωμένες τάσεις καλινόρθωσης ενός νέου συστήματος προνομίων. Έλλείψε: μιάς τεχνολογίας που θα μπορούσε να μειώσει σημαντικά την εργάσιμη μέρα, ή ανάγκη για δουλειά καταστούσε ανέφικτη τη λειτουργία των κοινωνικών θεσμών που βασίζονται στην αυτοδιεύθυνση. Οι Γερμανοί της Γαλλικής Έπανάστασης με παρουσία κατάλαβαν ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την εργάσιμη μέρα ενάντια στο επανακαταλημένο Παρίσι. Για ν' αποκαλέσουν τα ριζοσπαστικά στοιχεία απ' τα κτήματα, επιχείρησαν να θεσπίσουν νομοθεσία που θα έθετε τέρμα σ' όλες τις συν-
δριάσεις πριν τις 10 μ.μ., την ώρα που οι Παριζιάνοι εργάτες επέστρεφαν απ' τις δουλειές τους. Πράγματι, δεν ήταν μόνο οι τεχνικές χειραγώγησης και ή προσοία των οργανώσεων της «πρωτοπορίας» που έθετε τέρμα στις αναρχικές φάσεις των επαναστάσεων του παρελθόντος, ήταν επίσης τα υλικά όρια των παραχθέντων εποχών. Οι «μαζές» ήταν πάντοτε υποχρεωμένες να επιστρέφουν σε μιά ζωή μόχθου και σπάνια ήταν ελεύθερες να δημιουργήσουν οργανα αυτοδιεύθυνσης που θα μπορούσαν να διακρίσουν πέρα απ' την επανάσταση.

Οι αναρχικοί όπως ο Μπακούνιν κι ο Κροπότκιν, πάντως, κατά κανένα τρόπο δεν έσφαλαν όταν επέκριναν το Μάρξ για την έμφαση που έδινε στο συγκεντρωτισμό και για τις ελιτιστικές του αντιλήψεις οργάνωσης. Ήταν ο συγκεντρωτισμός απόλυτα αναγκαίος για τις τεχνολογικές επιτεύξεις του παρελθόν; Ήταν το έθνος - κράτος απαραίτητο για την επέκταση του έμπορίου; Ωφελήθηκε το εργατικό κίνημα από την έμφαση

ἐξαιρετικά συγκεντρωτικῶν οικονομικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ «ἀδιασπάρτου» κράτους; Τείνομε ν' ἀποδεχόμεστε αὐτὲς τίς ἀρχές τοῦ Μαρξισμοῦ δίχως τὴν παραμικρὴ κριτικὴ ἀνάλυση, σὲ μεγάλο βαθμὶ ἐπειδὴ ὁ καπιταλισμὸς ἀναπτύχθηκε μέσα σ' ἕνα συγκεντρωτικὸ πολιτικὸ στίβο. Οἱ ἀναρχικοὶ τοῦ περασμένου αἰῶνα προειδοποίησαν ὅτι ἡ συγκεντρωτικὴ προσέγγιση τοῦ Μάρξ, στὸ βαθμὶ ποὺ ἐπηρέαζε τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς, τόσο πολὺ θὰ δυσκύνανε τὴν ἀστικὴ τάξη καὶ τὸ μηχανισμὸ τοῦ κράτους, ποὺ ἡ ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ θὰ γινόταν ἐξαιρετικὰ δύσκολη. Τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα, ἀντιγράφοντας αὐτὰ τὰ συγκεντρωτικὰ, ἱεραρχικὰ χαρακτηριστικὰ, θ' ἀναπαρήγαγε τὴν ἱεραρχία καὶ τὸ συγκεντρωτικὸν στὴν μετεπαναστατικὴ κοινωνία.

Οἱ Μπακούνιν, Κροπότιν καὶ Μαλατέστα δὲν ἦταν τόσο ἀφελεῖς ὥστε νὰ πιστεύουν ὅτι ὁ ἀναρχισμὸς θὰ θηματορροῦνταν μέσα σὲ μιὰ νύχτα. Ἀποδίδοντας τὴν ἀντίληψή αὐτὴ στὸ Μπακούνιν, ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς θεληματικὰ ἐκαστρέβλωσαν τίς ἀπόψεις τοῦ Ρώσου ἀναρχικοῦ. Οὔτε πίστευαν οἱ ἀναρχικοὶ τοῦ περασμένου αἰῶνα ὅτι ἡ κατάρρευση τοῦ κράτους συνεπαγόταν τὴν «ἐγκατάλειψή τῶν ὁπλῶν» ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάσταση, γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν σοκταδιστικὴ ἐκλογὴ ὅρων ποὺ ἔκανε ὁ Μάρξ καὶ ποὺ ἀσυλλόγιστος ἐπανελάβε ὁ Λένιν στὸ Κράτος καὶ Ἐπαναστάσι. Μάλιστα, πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ περνᾶνε γιὰ «Μαρξισμὸς» στὸ Κράτος καὶ Ἐπαναστάσι εἶναι καθαρὸς ἀναρχισμὸς — γιὰ παράδειγμα, ἡ ὑποκατάσταση τῶν ἐπαγγελματικῶν ἑνοπλίων σωμάτων ἀπὸ ἐπαναστατικὰς πολιτοφυλακὰς καὶ ἡ ὑποκατάσταση τῶν κοινοβουλευτικῶν σωμάτων ἀπὸ ὄργανα αὐτοδιοθύνουσας. Αὐτοὶ ποὺ εἶναι αὐθεντικὰ Μαρξιστὰ στὴν μπροστοῦρα τοῦ Λένιν εἶναι τὸ αἷτημα γιὰ «αὐστηρὸ συγκεντρωτισμὸ», ἡ ἀπόδοχή μιᾶς «ἐνάσε» γραφειοκρατίας καὶ ἡ ταύτιση τῶν σοσιέτ μ' ἕνα κράτος. Ἀπασχολοῦσε δοθεὶς τοὺς ἀναρχικοὺς τοῦ περασμένου αἰῶνα τὸ ζήτημα τῆς ἐπίτευξης τῆς ἐκδικητικῆς δίχως τὴν συντριβὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν «μαζῶν» καὶ τὴν ὑπόθαλ-

φῇ νέων ἐμποδίων στὴ χειραφέτηση. Φοβοῦνταν ὅτι ὁ συγκεντρωτισμὸς θὰ ἐνίσχυε τὴν ἱκανότητα τῆς ἀστικῆς τάξης ν' ἀντισταθεὶ στὴν ἐπανάσταση καὶ νὰ ἐνσταλλάξει στοὺς ἐργάτες μιὰν αἰσθητὴ ὑπακοῆς. Προσπάθησαν νὰ περισώσουν ὅλες ἐκείνες τίς προκαπιταλιστικὰς κοινωνικὰς μορφές (ὅπως τὸ Ρωσικὸ μίρ καὶ τὸ Ἰσπανικὸ πουμερό), ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ προμηθεύσουν τὸ ἐλατήριο σὲ μιὰ ἐλευθέρῃ κοινωνίᾳ, ὅχι μόνον μὲ μιὰ δομικὴ ἔννοια, ἀλλὰ ἐπίσης μὲ μιὰ πνευματικὴ. Συνεπῶς, τόνισαν τὴν ἀνάγκη γιὰ ἀποκέντρωση, ἀκόμη καὶ κάτω ἀπὸ συνθήκας καπιταλισμοῦ. Σὲ ἀντίθεση πρὸς τὰ Μαρξιστικὰ κόμματα, οἱ ὁργανώσεις τους ἔδιναν σημαντικὴ προσοχὴ σ' αὐτὸ ποὺ ὀνόμαζαν «ὀλοκληρωμένη παιδεία» — στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ὁλοκληρωμένου ἀνθρώπου — ποὺ ν' ἀντενεργεί στὴν ὑποδιδασκτικὴ καὶ ἀπονεκρωτικὴ ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Οἱ ἀναρχικοὶ προσπαθοῦσαν νὰ βιώσουν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μέλλοντος, στὸ βαθμὶ ποὺ αὐτὸ ἦταν ἔφικτὸ κάτω ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ. Πίστευαν στὴν ἄμεση δράση ποὺ θὰ εὐνοοῦσε τὴν πρωτοβουλία τῶν «μαζῶν», θὰ διατηροῦσε τὸ πνεῦμα τῆς ἐξέγερσης, θὰ ἐνθάρρυνε τὸν αὐθορμητισμὸ. Προσπάθησαν ν' ἀναπτύξουν ὁργανώσεις βασισμένες στὴν ἀμοιβαία βοήθεια καὶ τὴν ἀδερφοσύνη, σὲ ὅλες ὅσες ὁ Ἐλεγχος θ' ἀσκούσαν ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω, καὶ ὅχι ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω.

Πρέπει νὰ σταματήσουμε ἐδῶ γιὰ νὰ ἐξετάσουμε τὴ φύσιν τῶν ἀναρχικῶν ὁργανωτικῶν μορφῶν κάπως λεπτομερεσιαικά, ἀν ὅχι γι' ἄλλο λόγο, γιὰτὶ τὸ θέμα ἔχει χαντακισθεῖ ἀπὸ μιὰ ἀθησαυτικὴ ποσότητα μαλακίας. Οἱ ἀναρχικοὶ, ἢ τουλάχιστον οἱ ἀναρχοκαμμισκιστές, ἀποδέχονται τὴν ἀνάγκη γιὰ ὁργάνωση.* Ὅλα ἦταν τὸ ἴδιον παράλογο νὰ πρέπει νὰ ἐπαναλαμ-

* Ὁ ὅρος «ἀναρχισμὸς» εἶναι μιὰ γενικὴ λέξη σὰν τὸν ὅρο «σοσιαλισμός», καὶ πιθανὸν ἐπέχονταν τόσο διαφορετικὰ εἶδη ἀναρχισμῶν, ὅσα καὶ σοσιαλιστῶν. Καὶ σὲς δύο περιπτώσεις, τὸ φῶμα ἐκτείνεται ἀπὸ ὅσους οἱ ἀπόψεις τῶν ὁποίων προέρχονται ἀπὸ μιὰ διεύθυνση τοῦ γενελευθερισμοῦ («δομικιστὲς ἀναρχικοὶ» — σοσιαλιστικοί) σ' ἐ-

δάνουμε αυτό το σημείο με το να συζητάμε σχετικά με το αν ο Μαρξ αποδεχόταν την ανάγκη για κοινωνική επανάσταση.

Το αληθινό ερώτημα που πρέπει να μας απασχολήσει εδώ δεν είναι: *οργάνωση - μη οργάνωση*, αλλά *τι είναι ο οργανωτής*; επιχειρούν να δημιουργήσουν οι *αναρχοκομμουνιστές*. Αυτό που έχουν κοινό τα διαφορετικά είδη *αναρχοκομμουνιστικών* οργανώσεων, είναι οι οργανικές εξελίξεις από κάτω, κι όχι σώματα μαστωμένα από πάνω. Είναι κοινωνικά κίνημα-τα που συνδυάζουν ένα δημιουργικό επαναστατικό τρόπο ζωής με μία δημιουργική επαναστατική θεωρία κι όχι πολιτικά κόμματα ο τρόπος ζωής των οποίων δεν ξεχωρίζει απ' το άσπιο περιβάλλον γύρω τους και η ιδεολογία των οποίων περιορίζεται σε άκαπτα «δογματιζμένα κι εφαινοσιμάτα προγράμματα». Στο δαχτυλίδι που αυτό είναι άνθρωπινα έφικτο, επιχειρούν ν' ανακα-θροφίσουν την απελευθερωτική κοινωνία που επέζησαν να πα-τύχουν, κι όχι ν' αντιγράψουν δουλειά το κυρίαρχον σύστημα ιεραρχίας, τάσεων κι εξουσίας. Οικοδομούνται γύρω από εμά-τες «άδερφών» με στενές σχέσεις — *grupos de afinidad* — ή ικανότητα των οποίων να δρουν συλλογικά βασίζεται στην πρω-τοδουλία, στις ελεύθερα αναπτυσσόμενες πεποιθήσεις και σε μία βαθιά προσωπική ανάμειξη, κι όχι γύρω από ένα γραφειοκρατι-κό μηχανισμό επανωρισμένο με ευπειθή μέλη και χειραγωγημέ-νο άνωθεν από μία χούφτα παντογνώστων άρχηγών. Οι αναρ-χοκομμουνιστές δεν αρνούνται την ανάγκη για συντονισμό μετα-ξύ των εμάδων, για πειθαρχία, για λεπτομερειακό σχεδιασμό και για ενότητα στη δράση. Αλλά πιστεύουν ότι ο συντονισμός, ή πειθαρχία, ο σχεδιασμός και η ενότητα στη δράση πρέπει να επιτευχθούν *εθελούσια*, μέσω μιας αυτό - πειθαρχίας προερχόμενης από πεποίθηση και κατανόηση, κι όχι από εξαναγκασμό και μία τυφλή, δίχως άμφισβήτηση υπακοή σε άνω-θεν διαταγές. Επιζητούν να πετύχουν την αποτελεσματικότητα

παναστάτες κομμουνιστές (αναρχοκομμουνιστές — επαναστάτες Μαρ-ξιστές, Λενινιστές και Τροτσκιστές).

που αποδίδεται στο συγκεντρωτικό, μέσω του έθελοντισμού και της άμεσης παρατήρησης κι όχι εγκαθιδρύοντας μία ιεραρχική, συγκεντρωτική δομή. Άνάλογα με τις ανάγκες ή τις περιστά-σεις, τα *grupos de afinidad* μπορούν να πετύχουν αυτή την αποτελεσματικότητα μέσω ανιλεύσεων, επιτροπών δράσης και τοπικών περιφερειακών ή έθνικών συμβουλίων. Αλλά αντιτίθεν-ται δίκα στην εγκαθίδρυση μιας οργανωτικής δομής που γί-νεται αυτοσκοπός, των επιτροπών που συνεχίζουν να υφίσταν-ται μετά την εκπλήρωση των πρακτικών καθηκόντων τους, μιας «ήγεσίας» που υποδιδάξει τον «επαναστάτη» σ' ένα δίχως σκέψη ρομπότ.

Αυτά τα συμπεράσματα δεν είναι αποτέλεσμα ιδιότροπων «ατομικιστικών» όρων αντίθετα μάλιστα, εμφανίζονται από μία λεπτομερειακή μελέτη των επαναστάσεων του παρελθόντος, των επιπτώσεων που είχαν τα συγκεντρωτικά κόμματα πάνω στην επαναστατική διαδικασία και της φύσης της κοινωνικής αλλα-γής σε μία εποχή δυναμική: υλικής αφθονίας. Οι αναρχοκομ-μουνιστές *επιζητούν να διατηρήσουν και να επεκτείνουν την αναρχική φάση που άρχισε τις μεγάλες κοι-νωνικές επαναστάσεις*. Ακόμη περισσότερο απ' τους Μαρξιστές αναγνωρίζουν ότι οι επαναστάσεις παράγονται από βαθιές ιστορικές διαδικασίες. Κομμάι κεντρική επιτροπή δεν «κάνει» μία κοινωνική επανάσταση το πολύ να σκηνοθετή-σει ένα *πραξικόπημα*, αντικαθιστώντας τη μία ιε-ραρχία με μίαν άλλη — ή, στη χειρότερη περίπτωση ν' ανα-σταίλει μία επαναστατική διαδικασία, αν έλθει έποικιστική πλατιά επιτροπή. Μία κεντρική επιτροπή είναι άρραγο για την απόκτηση της εξουσίας, για την *αναδημιουργία* της εξουσίας, για τη συγκέντρωση στην ίδια αυτού που οι εμά-τες έχουν πετύχει με τις δικές τους επαναστατικές προσπάθειες. Θά πρέπει κανείς να είναι τυφλός σ' όλα όσα έχουν σημαία κατά τη διάρκεια των δύο παρασμένων αιώνων για να μην

παραδέχεται αυτά τα ουσιώδη γεγονότα.

Στο παρελθόν, οι Μαρξιστές θα μπορούσαν να προβάλλουν τον καταλυτικό (έν και όχι ξεχωριστό) ισχυρισμό για την ανάγκη ενός συγκεκριμένου κόμματος, επειδή η αναρχική φάση της επανάστασης εξαγερζόταν απ' την υλική σπάνη. Οικονομικά, οι «μάζες» πάντοτε υποχρεώνονταν να επιστρέφουν σε μια καθημερινή ζωή μόχθου. Η επανάσταση έκλεινε στις 10 ή 12 ώρες, κι αυτό πέρα απ' τις αναδραστικές προθέσεις των Γερμανών να σταματούσαν απ' το χαμηλό τεχνολογικό επίπεδο. Σήμερα, ακόμη κι αυτή η δικαιολογία έχει παραμεριστεί από την ανάπτυξη μιας τεχνολογίας που ξεπερνάει τη σπάνη, συγκεκριμένα στις Η.Π.Α. και στη Δυτική Ευρώπη. Έχουμε φτάσει τώρα σ' ένα σημείο όπου οι «μάζες» μπορούν ν' αρχίσουν, σχεδόν άμεσα, να επεκτείνουν δραστηριότητα το «χωρό της ελευθερίας» με τη Μαρξική έννοια — ν' αποκτήσουν τον ελεύθερο χρόνο που χρειάζεται για να πετύχουν τον υψηλότερο βαθμό αυτοδιαθέτουσας.

Αυτό που κατέδειξαν τα γεγονότα του Μάη - Ιούνη στη Γαλλία δεν ήταν η ανάγκη για ένα κόμμα Μπολσεβίκικο τύπου, αλλά η ανάγκη για μεγαλύτερη συνειδητοποίηση ανάμεσα στις «μάζες». Το Παρίσι κατέδειξε ότι χρειάζεται μια οργάνωση για να διαδώσει ιδέες συστηματικά — κι όχι απλώς ιδέες, αλλά ιδέες που προαγγάζουν την έννοια της αυτοοργάνωσης. Αυτό που έλειπε απ' τις Γαλλικές «μάζες» δεν ήταν μια κεντρική επιτροπή ή ένας Λένιν να τις «οργανώσει» ή να τις «διατάξει», αλλά η πεποίθηση ότι θα μπορούσαν να έχουν ανάλαβε τη διεύθυνση των οργανώσεων αντί απλώς να τα καταλάβουν. Είναι αξιοσημείωτο το ότι ούτε ένα κόμμα Μπολσεβίκικού τύπου στη Γαλλία δεν ξεγέρισε το αίτημα για αυτοοργάνωση. Το έγειραν μόνον οι αναρχικοί και οι Situationnistes.

Υπάρχει η ανάγκη για μια επαναστατική οργάνωση —

αλλά πρέπει πάντα να έχουμε ξεκάθαρα στο νου μας τη λειτουργία της. Το πρώτο της έργο είναι η προπαγάνδα, να «εξηγεί» με υπομονή» όπως το έθεσε ο Λένιν. Σε μια επαναστατική κατάσταση, η επαναστατική οργάνωση παρουσιάζει τα πιο προηγμένα αλτήματα: Είναι προετοιμασμένη σε κάθε τροπή των γεγονότων να εκφράσει — με τον πιο συγκεκριμένο τρόπο — το άμεσο έργο που θα πρέπει ν' αναληφθεί για την προαγωγή της επαναστατικής διαδικασίας. Πραγματοποιεί τα πολυπρόσωπα στοιχεία στη δράση και στα έργα λήψης αποφάσεων της επανάστασης.

Με πιο τρόπο, τότε, διαφέρουν οι αναρχοκομμουνιστικές ομάδες απ' το κόμμα Μπολσεβίκικο τύπου; Σίγουρα όχι σε τέτοια ζητήματα όπως η ανάγκη για οργάνωση, σχεδιασμό, συντονισμό, προπαγάνδα σ' όλες τις μορφές ή η ανάγκη για ένα κοινωτικό πρόγραμμα. Βασικά, διαφέρουν απ' το κόμμα Μπολσεβίκικο τύπου στην πίστη τους ότι οι γνήσιοι επαναστάτες πρέπει να λειτουργήσουν μέσα στο πλαίσιο των μορφών που δημιουργεί η επανάσταση. Αυτό σημαίνει ότι υπηρετούν τα επαναστατικά έργα αυτοδιαθέτουσας, κι όχι την επαναστατική «οργάνωση» τις κοινωνικές μορφές, όχι τις πολιτικές. Οι αναρχοκομμουνιστές επιζητούν να περάσουν τις οργανωσιακές επιτροπές, τις συνελεύσεις, ή τα σοβιέτ να γίνουν γνήσια όργανα λαϊκής αυτοοργάνωσης, κι όχι να κυριαρχήσουν σ' αυτά, να τα χειραγωγήσουν ή να τα προσδέσουν σ' ένα πολιτικό κόμμα που τα ξέριε όλα. Οι αναρχοκομμουνιστές δεν επιζητούν να υποβάλουν μια κρατική δομή πάνω απ' αυτά τα λαϊκά επαναστατικά έργα, αντίθετα, να διαλύσουν όλες τις οργανωτικές μορφές που αναπτύχθηκαν στην προεπαναστατική περίοδο (της δικής τους συμπεριλαμβανομένης) μέσα σ' αυτά τα γνήσια επαναστατικά έργα.

Αυτές οι διαφορές είναι αποφασιστικές. Παρά τη ρητορική και τα συνθήματά τους, οι Ρώσοι Μπολσεβίκοι ποτέ δεν πί-

οτεφαν σκά σοδιέτ' τὰ θεώρησαν ὄργανα τοῦ Μπολσεβίκικοῦ κόμματος, στάση ποὺ οἱ Γάλλοι Τροτσκιστὲς ἀνέγραψαν πιστὰ στὶς σχέσεις τους μετὰ τὴ φοιτητικὴ συνέλευση τῆς Σορδόνης, οἱ Γάλλοι Μασόκοι μετὰ τὶς Γαλλικὲς ἐργατικὲς ἐνώσεις καὶ οἱ ὁμάδες τῆς παλιᾶς Ἀριστερᾶς μετὰ τὴν S.D.S. Τὸ 1921, τὰ σοδιέτ' ἦσαν οὐκαστικά νεκρά καὶ ὅλες οἱ ἀποφάσεις παίρνονταν ἀπ' τὴν Μπολσεβίκικη Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο. Οἱ ἀναρχοκομμουνιστὲς δὲν ἐπιζητοῦν ἀπλῶς νὰ ἐμποδίσουν τὰ Μαρξιστικὰ κόμματα νὰ τὸ ἐπαναλάβουν αὐτὸ, ἀλλὰ ἐπίσης ἐπιθυμοῦν νὰ ἐμποδίσουν τὴ δική τους ὁργάνωση νὰ παίξει ἕναν παρόμοιο ρόλο. Συνεπῶς, ἐπιχειροῦν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐμφάνιση τῆς γραφειοκρατίας, τῆς ἱεραρχίας καὶ τῶν ἐλίτ μετὰ στὶς ὁργανώσεις τους. Ἐπίσης προσπαθοῦν νὰ ξαναφτιαχθοῦν τοὺς ἑαυτοῦς τους* νὰ ξεριζώσουν ἀπ' τὴν προσωπικότητά τους ἐκεῖνα τὰ ἐξουσιαστικὰ χαρακτηριστικά καὶ τὶς ἐλιτιστικὲς τάσεις ποὺ ἀφομοιώνει κανεὶς στὴν ἱεραρχικὴ κοινωνία σχεδὸν ἀπ' τὴ γέννα. Ἡ ἔγνοια τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος μετὰ τὸν τρόπο ζωῆς δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἐνασχόληση μετὰ τὴν ὁλοκληρώσει του, ἀλλὰ μετὰ τὴν ὁλοκληρώσει τῆς ἰδίας τῆς ἐπανάστασης.*

Στὸ μέσο ὅλων τῶν ὁσιολογικῶν διασταυρώσεων ρευμάτων τῆς ἐποχῆς μας ποὺ προκαλοῦν σύγχυση, ἕνα ἐρώτημα πρέπει πάντοτε νὰ προβάλλουμε: γιατί, διάολε, προσπαθοῦμε νὰ κάνουμε τὴν ἐπανάσταση; Θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ τὴν κάνουμε

* Ἀπὸς ὁ στόχος εἶναι, μποροῦμε νὰ προσθέσουμε, ποὺ γίνεται αἰτία τοῦ ἀναρχικοῦ νταταϊσμοῦ, τῆς ἀναρχικῆς ἐρέλλας ποὺ παρήγει τὴς γκριμάτσες κατὰπληξης στὰ ξέλινα πρόσωπα τῶν τέλων τοῦ P.L.P. Ἡ ἀναρχικὴ ἐρέλλια φροναθεῖ νὰ σπντρίξει τὶς ἐσωτερικὲς ἀξίες ποὺ κληρονομοῦνται ἀπ' τὴν ἱεραρχικὴ κοινωνία, νὰ διαρρήξει τὶς ἀκαμψίες ποὺ ἐνσταλλάζει ἡ δοτικὴ διαδικασία κοινωνικοποίησης. Κοιτολόγι, εἶναι μιὰ προσπάθεια διδασκαλίας τοῦ ἐπεργατοῦ ποὺ ἐξασκεῖ τόσο παραλιντικὴ ἐκπαίδευση στὸν αὐτοθρηνητισμὸ, στὴ φαντασία καὶ στὴν αὐθιανικότητα καὶ ἐπαναφοράς τῆς αὐθιγῆς τῆς ἐπιθυμίας, τῆς δυναμικότητας καὶ τοῦ θαυμάσιου — τῆς ἐπανάστασης οὐκ ἔνα ἀπελευθερωτικὸ, χαροῦμενο πανηγύρι.

γὰ ν' ἀναθημοεργήσουμε τὴν ἱεραρχία, γυροφέρνοντας ἕνα σκοτεινὸ ἔνερτο μελλοντικὴς ἐλευθρίας μπρὸς τὰ μάτια τῆς ἀνθρωπότητος; Γιὰ νὰ προαγάγουμε περαιτέρω τὴν τεχνολογικὴ πρόοδο, νὰ ἐθμοεργήσουμε μιὰ ἀκόμη μεγαλύτερη ἀφθονία ἀγαθῶν ἀπ' αὐτὴ ποὺ ὑπάρχει σήμερα; Γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦμε τὴν ἀστικὴ τάξη; Γιὰ νὰ φέρομε τὸ Προοδευτικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα στὴν ἐξουσία; Ἡ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα; Ἡ τὸ Κόμμα τῶν Σοσιαλιστῶν Ἐργατῶν; Γιὰ νὰ χειραφετήσουμε ἀφαιρέσεις ὅπως «τὸ Προλεταριάτο», τὸν «Λαό», τὴν «Ἱστορία», τὴν «Κοινωνία»;

Ἡ γὰρ νὰ καταλύσουμε τελικὰ τὴν ἱεραρχία, τὴν ταξικὴ κυριαρχία καὶ τὸν ἐξαναγκασμὸ — νὰ κάνουμε ἐφικτὸ γιὰ κάθε ἄτομο νὰ ἐλέγχει τὴν καθεμερινὴν ἡ ζωὴ; Γιὰ νὰ κάνουμε κάθε λεπτὸ τόσο μικρότερο όσο θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ καὶ τὴ ζωὴ κάθε ἀτόμου μιὰ ὁλοκληρωμένη ἐμπειρία; Ἀν ὁ ἀληθινὸς σκοπὸς τῆς ἐπανάστασης εἶναι νὰ φέρομε τοὺς παλαιοντολογικὺς ἀνθρώπους τοῦ P.L.P. στὴν ἐξουσία, θὰ ἀξίζει νὰ γίνῃ. Δὲν χρειαζόμαστε ν' ἀπαντήσουμε στὰ κενὰ ἐρωτήματα γιὰ τὸ ἂν ἡ ἀτομικὴ ἀνάπτυξη μπορεῖ ν' ἀπὸκοπῇ ἀπ' τὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν κοινοδικτικὴ ἀνάπτυξη* καταφανῶς, καὶ τὰ δύο πᾶν μαζί. Ἡ δόση γιὰ ἕνα ὁλοκληρωμένον ἀνθρώπινον ἐν εἶναι: μιὰ ὁλοκληρωμένη κοινωνία* ἡ δόση γιὰ ἕνα ἐλεύθερο ἀνθρώπινον ἐν εἶναι μιὰ ἐλεύθερη κοινωνία.

Παραμερίζοντας αὐτὰ τὰ θέματα ἀνταγωνίζουμε ἀκόμη τὸ ἐρώτημα ποὺ ἔθεσε ὁ Μαρξ στὰ 1850: πότε θ' ἀρχίσουμε νὰ ἐμπνεύμαστε ἀπ' τὸ μέλλον ἀντὶ ἀπ' τὸ παρελθόν; Πρέπει νὰ ἐπιτρέψουμε στοὺς νεκροὺς νὰ θάβουν τοὺς νεκροὺς τους. Ὁ Μαρξισμὸς εἶναι νεκρὸς ἐπειδὴ ἦταν ριζωμένος σὲ μιὰ ἐποχὴ ὀλικῆς σπάνης, περιορισμένης στὶς δυνατότητές της ἀπ' τὴν ὀλικὴ στήρηση. Τὸ σπουδαιότερο κοινωνικὸ μῆνυμα τοῦ Μαρξισμοῦ εἶναι ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔχει ὀλικὲς προϋποθέσεις — πρέπει νὰ ἐπιβιώσουμε ὥστε νὰ ζήσουμε. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς τε-

χολογίας που δεν θα ήταν δυνατόν να συλληφτεί ούτε απ' το πιο παρατραδημένο διήγημα επιστημονικής φαντασίας των ημερών του Μάρξ, ή δυνατότητα μιας κοινωνίας που θα ξεπεράσει την εποχή της σπάνης θρίσκας: τώρα μπροστά μας. "Όλοι οι θεσμοί της ιδιοκτητικής κοινωνίας — ή ταξική κυριαρχία, ή ιεραρχία, ή πατριαρχική οικογένεια, ή γραφειοκρατία, ή πόλη, το κράτος — έχουν εξαντληθεί. Σήμερα, η αποκέντρωση δεν είναι μόνο ένα επιθυμητό μέσο για την επαναφορά της «ανθρώπινης κλίμακας» αλλά είναι αναγκαία για ν' αναδημιουργήσουμε θώσιμα οικουσιμότητα για νά σώσουμε τη ζωή σ' αυτόν τον πλανήτη απ' τις καταστροφικές μολυντικές ουσίες και τη διάβρωση του έδάφους, για νά διατηρήσουμε μιάν αεισφαιρα στην όποια νά μπορούμε ν' αναπνέουμε, νά διατηρήσουμε την ισορροπία στη φύση. Η προαγωγή του αλθωμισμού είναι αναγκαία αν πρόκειται ή κοινωνική επανάσταση νά θέσει κάθε άτομο κύριο της καθημερινής του ζωής.

Οί παλιές μορφές άγώνα δεν εξαφανίζονται έντελώς με την απόσπινση της ταξικής κοινωνίας, αλλά υπερβαίνονται απ' τις προοπτικές μιας αταξικής κοινωνίας. Δεν μπορεί νά υπάρξει κοινωνική επανάσταση αν δεν κερδίσουμε τους εργάτες, συνεπώς πρέπει νά έχουν την ενεργό συμπαράστασή μας σέ κάθε άγώνα που αναλαμβάνουν ενάντια στην εκμετάλλευση. Μαχόμαστε ενάντια στά κοινωνικά έγκλήματα όπουδήποτε κι αν εμφανίζονται — και ή κοινωνική εκμετάλλευση είναι ένα σημαντικό κοινωνικό έγκλημα. Στόν ίδιο βαθμό έγκλήματα είναι ο ρατσισμός, ή άρνηση του δικαώματος της αυτοδιάθεσης, ό λιπριαλισμός και ή φτώχεια — ή έπιστση ή μόλυνση, ή γαιθουρκή εξάπλωση των πόλεων, ή κακοήθης κοινωνικοποίηση των νέων και ή σεξουαλική καταπίεση κι άπόωθηση. "Όσο για τό πρόβλημα νά κερδίσουμε την εργατική τάξη με τό μέρος της επανάστασης, πρέπει νά 'χουμε πάντοτε στό νοι μας ότι μία προπύθεση για την ύπαρξη της άστικής τάξης είναι ή ανάπτυξη του προλεταριάτου. 'Ο καπιταλισμός σάν κοινωνικό

σύστημα προϋποθέτει την ύπαρξη τ α λ τ ω ν θ υ ο τ ά ξ ω ν και διακονίζεται απ' την ανάπτυξη και των δυο τάξεων. Άρχίζουμε νά ύποναμίζουμε τις προϋποθέσεις της ταξικής κυριαρχίας στό βαθμό που υποβάλλουμε την άποταξοποίηση των μί άστικών τάξεων, τουλάχιστον θεσμικά, φυσιολογικά και πολιτιστικά.

Γιά πρώτη φορά στην ιστορία, ή αναρχική φάση που άρχισε τις μεγάλες επαναστάσεις το παρελθόντο, είναι δυνατόν νά διατηρηθεί σάν μόνη κατάσταση απ' την προηγμένη τεχνολογία της εποχής μας. Οί αναρχικοί θεσμοί αυτής της φάσης — οι συνελεύσεις, οι άρροστασιακές επιτροπές, οι επιτροπές θράσης — μπορούν νά σταθεροποιηθούν σάν στοιχεία μιας άπελευθερωτικής κοινωνίας, σάν στοιχεία ενός νέου συστήματος αυτοδιάθεσης. Θά οικοδομήσουμε, επιτέλους, ένα κίνημα που θά μπορεί νά τά υπερασπιστεί; Μπορούμε νά δημιουργήσουμε μία όργάνωση από grupos de afinidad που νά είναι ίσχυή νά διαλυθεί μέσα σ' αυτούς τους επαναστατικούς θεσμούς; "Η θά οικοδομήσουμε ένα ιεραρχικό, συγκεντρωτικό, γραφειοκρατικό κόμμα που θά επιχειρήσει νά τούς κυριαρχήσει, νά τούς υποσκελίσει και τελικά νά τούς καταστρέψει;

"Ακου Μαρξιστή: Η όργάνωση που προσπαθούμε νά οικοδομήσουμε αντικαθρεφτίζει τό είδος της κοινωνίας που ή επανάστασή μας θά δημιουργήσει. "Η θά πετάξουμε τό παρελθόν — τόσο απ' τον έαυτό μας όσο κι απ' τις θιάδες μας — ή άπλώς δεν θά κερδίσουμε κανένα μέλλον.

Νέα Υόρκη
Μάγ: 1969

ΜΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΑ GRUPOS DE AFINIDAD

Το grupo de afinidad (γκρουπό ντε αφινιδάδ) ήταν το δ-
νομα μίας οργανωτικής μορφής που επινοήθηκε στις προ-
Φρανκικές μέρες για ν' αποτελέσει τη βάση της τριμερούς Fe-
deracion Anarquista Ibérica, της Ίβηρικης 'Αναρχικής 'Ο-
μοσπονδίας. (Η F.A.I. αποτελούνταν απ' τους Ισπανικούς
μαχητές της Confederacion Nacional de Trabajo, 'Εθνικής
Συνανομοσπονδίας 'Εργασίας, της τεράστιας άναρχοσυνδικαλιστι-
κής εργατικής ένωσης). Μία δουλική μίμηση των μορφών ορ-
γάνωσης και μεθόδων της F.A.I. δεν θα ήταν ούτε δυνατή, ου-
τε επιθυμητή.

Οι 'Ισπανοί άναρχικοί της δεκαετίας του '30 αντιμετώπι-
ζαν τελείως διαφορετικά κοινωνικά προβλήματα απ' αυτά που
αντιμετωπίζουν οι 'Αμερικάνοι άναρχικοί σήμερα. Η μορφή του
grupo de afinidad, πάντως, έχει χαρακτηριστικά που είναι
εφαρμοσμένα σε κάθε κοινωνική κατάσταση και αυτά συχνά έχουν
άσυνείδητα υιοθετηθεί απ' τους 'Αμερικάνους ριζοσπάστες που
ονομάζουν τις οργανώσεις που προκρίνουν έτσι, «κολεκτίβες»,
«κοινότητες» ή «οικογένειες».

Το grupo de afinidad θα μπορούσε εύκολα να θεωρηθεί σαν
ένας νέος τύπος έκτεταμένης οικογένειας, στην οποία οι δεσμοί
συγγένειας αντικαθίστανται από στενές ανθρώπινες σχέσεις—
σχέσεις βασισμένες σε κοινές επαναστατικές ιδέες και πρακτική.
Πολύ πριν κερδίσει δημοτικότητα ή λήξη «φυλή» στην 'Αμερι-
κάνικη αντικουλτούρα, οι 'Ισπανοί άναρχικοί ονόμαζαν τις συνε-

λεύσεις τους assemblies de las tribus — συνελεύσεις των φυ-
λών. Κάθε grupo de afinidad σκόπιμα κρατείται μικρό ώστε
να επιτρέψει το μεγαλύτερο βαθμό στενών σχέσεων ανάμεσα σ'
αυτούς που το αποτελούν. Αυτόνομη, κοινοβιακή και άμεσα δη-
μοκρατική, η ομάδα συνδυάζει την επαναστατική θεωρία με την
επαναστατικό τρόπο ζωής στην καθημερινή της συμπεριφορά.
Δημιουργεί έναν ελεύθερο χώρο στον οποίο οι επαναστάτες μπο-
ρούν να ξαναφτιάξουν τους εαυτούς τους άτομικά και επίσης ως
κοινωνικά όντα.

Τα grupos de afinidad προΐθενται να λειτουργήσουν σαν
καταλύτες μέσα στο λαϊκό κίνημα, κι όχι σαν «πρωτοπορίες»
προμηθεύουν πρωτοβουλία και συνείδηση, όχι ένα «γενικό επι-
τελεσ» και μια πηγή «διαταγών». Οι ομάδες πληθύνουν σε μο-
ριακό επίπεδο κι έχουν το δικό τους «κίνημα Μπράουν».* Τό αν
θα συνδεθούν ή θα διαχωριστούν καθορίζεται απ' τις ζωντανές
καταστάσεις κι όχι από γραφειοκρατικές προταγές συνταξιμέ-
νες από ένα απομακρυσμένο κέντρο. Κάτω από συνθήκες άνοι-
χτης πολιτικής καταπίεσης τα grupos de afinidad αντιστέκον-
ται εξαιρετικά έναντια στην άστυνομική διείσδυση. Λόγω της
στενότητας των σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων, οι ομάδες
είναι δύσκολο να διαβρωθούν και, ακόμα κι αν συμβεί αυτό, δεν
υπάρχει κανένας συγκεντρωτικός μηχανισμός που να προμηθεύ-
σει στο χαφίε μία συνολική θεώρηση του κινήματος ως σύνολο.
'Ακόμη και κάτω από τέτοιες συνθήκες, τα grupos de afinidad
μπορούν ακόμη να διατηρήσουν επαφή το ένα με τ' άλλο μέ-
ση των εντύπων και των προκηρύξεών τους. 'Απ' την άλλη
μεριά, κατά τη διάρκεια περιόδων έντονης θραστηριότητας
τίποτε δεν εμποδίζει τα grupos de afinidad απ' το να δουλεύ-
ουν στενά μαζί πάνω σ' οποιαδήποτε κλίμακα που θ' απαιτούσε
μία ζωντανή κατάσταση. Μπορούν εύκολα να υλοποιηθούν.

* Σ.τ.Μ. Θυμίζω για τη σχέση των άδελφών που λέει τα μέλη
των άδελφών ότι έχουν μεγάλη σθένση μεταξύ τους και περιγράφεται
ελεύθερα και τεχνικά.

θούν μέσω τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών συμβουλίων για να εκφράσουν κοινή πολιτική και μπορούν να δημιουργούν προσωρινές επιτροπές δράσης (σάν αυτές των Γάλλων φοιτητών και εργατών στα 1968) για να συντονίζουν συγκεκριμένους στόχους. Τα grupos de afinidad, πάντως, είναι πάντοτε ριζωμένα στο λαϊκό κίνημα. Είναι αποσκοπμένα στις κοινωνικές μορφές που δημιουργεί ο επαναστατημένος λαός κι έχει σε μίαν απρόσωπη γραφειοκρατία. Σάν αποτέλεσμα της αυτόνομιας και του τοπικού τους χαρακτήρα οι ομάδες διατηρούν μίαν ευαισθητή εκτίμηση των νέων δυνατοτήτων. Έντονα πειραματικές και ποικίλες στους τρόπους ζωής, δρουν σαν έρεθίσματα τόσο ή μιά για την άλλη όσο και για το λαϊκό κίνημα. Κάθε ομάδα προσπαθεί ν' αποκτήσει τις πηγές που χρειάζονται για να λειτουργήσει σε μεγάλο βαθμό με τα δικά της μέσα. Κάθε ομάδα επιζητεί ένα ολοκληρωμένο σώμα γνώσης κι εμπειρίας ώστε ν' αντιπαρέλθει τους κοινωνικούς και ψυχολογικούς περιορισμούς που επιβάλλει η άστατη κοινωνία πάνω στην ατομική ανάπτυξη. Κάθε ομάδα ως πυρήνας συνείδησης κι εμπειρίας, επιχειρεί να προαγάγει το αυθόρμητο επαναστατικό κίνημα του λαού μέχρι σ' ένα σημείο όπου η ομάδα θα μπορεί τελικά να εξαφανιστεί μέσα σε οργανικές κοινωνικές μορφές που δημιουργεί η επανάσταση.

«Η απόλυτη άρνηση του κράτους είναι αναρχισμός — μιά κατάσταση στην οποία οι άνθρωποι απελευθερώνουν όχι μόνο την «ιστορία», αλλά όλες τις άμεσες περιστάσεις της καθημερινής τους ζωής. Η απόλυτη άρνηση της πόλης είναι κοινότητα — μιά κοινότητα στην οποία το κοινωνικό περιβάλλον αποσυντρίβεται σε ολοκληρωμένα, οικολογικά ισορροπημένα κοινά. Η απόλυτη άρνηση της γραφειοκρατίας είναι: άμεσες, σε αντιδιαστολή προς τις μεσολαβημένες, σχέσεις — μιά κατάσταση στην οποία η αντιπροσώπευση αντικαθίσταται από πρόσωπο με πρόσωπο σχέσεις σε μιά γενική συνέλευση ελεύθερων ατόμων. Η απόλυτη άρνηση της συγκεντρωτικής οικονομίας είναι περι-

φερειακή οικονομολογία — μιά κατάσταση στην οποία τα έργα της παραγωγής πλάθονται σύμφωνα με τις πλουτοπαραγωγικές πηγές ενός οικοσυστήματος. Η απόλυτη άρνηση της πατριαρχικής οικογένειας είναι απελευθερωμένη σεξουαλικότητα — στην οποία όλες οι μορφές σεξουαλικού κανονισμού υπερβαίνονται από μίαν αυτόνομη, ανεμπόκητη έκφραση του έρωτα ως ανάμεσα σε ίσους. Η απόλυτη άρνηση της αγοράς είναι κομμουνισμός — στην οποία η συλλογική εφθονία και συνεργασία μεταμορφώνουν τη δουλειά σε παιχνίδι και την ανάγκη σ' επιθυμία».

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΟ «ΑΚΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ!»

«Ο Ρόμπερτ Κάρσον, σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στο τεύχος του 'Απριλίου 1970 του *Monthly Review*», γράφει ότι η «οσσία» του «'Ακου, Μαρξιστή!» είναι ότι «καταστρέφει την ταξική ανάλυση της κοινωνίας και της επαναστατικής δραστηριότητας». Αλήθεια ή επίκριση διατεκλώθηκε από πολλούς Μαρξιστές που διάβασαν τη μερσοσύρα.*»

«Η κατηγορία του Κάρσον είναι τελείως παράλογη. Σοβαρά όμως εικάζω αν επιχειρήσει τίποτε παραπάνω απ' το να ρίξει μια ματιά στη μερσοσύρα. Ο Κάρσον συνεχίζει λέγοντας ότι η προσέγγισή μου είναι «μη ιστορική» και ότι προσπαθεί να προάγει ένα εχοντροκομμένο είδος ατομικιστικού αναρχισμού — κι αυτό παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο τμήμα της μερσοσύρας επιχειρεί να εξαγάγει οποιεσδήποτε ιστορικά διδάγματα από προηγουμένως επαναστατικές και παρά το γεγονός ότι η μερσοσύρα είναι αναμφισβήτητη ένταξη στον αναρχοκομμουνισμό.

Τό πιο ενδιαφέρον σχετικά με τις επικρίσεις του Κάρσον είναι ότι αποκαλείται το θεωρητικό επίπεδο πολλών Μαρξιστών. Προφα-

* (Σημ. του μετφ.). Το *Monthly Review* είναι το μηνιαίο «επιομαρξιστικό» περιοδικό που εκδίδουν ο Πόλ Σονίτς, συγγραφέας, μαζί με τον Πόλ Μπαράν, το «Μονοπωλιακό Κεφάλαιο» κι ο Χάρι Μάγκντοφ, συγγραφέας της «Εποχής του Ιμπεριαλισμού».

** Αλήθεια είναι μια δικιά μου περιληπτική παρουσίαση, αρκετών συζητήσεων πάνω στο «'Ακου Μαρξιστή!», οι περισσότερες απ' τις οποίες έγιναν στο περί αναρχοκομμουνισμού μάθημά μου στο 'Αντι-πα-νεπιστήμιο *Ultimate*, «'Απελευθερωτικό Σχολείο Νέας Υόρκης». Έχω συγκεντρώσει τις αντιπροσωπευτικότερες και συχνότερα επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις, που έθεσαν αυτοί που διάβασαν τη μερσοσύρα.

τὰς ὁ Κάροσον θεωρεῖ μὴ μ ε λ λ ο ν τ ι σ τ ι κ ῇ* προσέγγιση
ὡς «μὴ ἱστορική». Φαίνεται ἰσχυρὸς τὴν θεωρεῖ τὴν θέση του διὰ ἐπι-
βλέψεως ἐπάγει μόνον διὰν καθέ ἀτομὸν ἐλλέγει τὴν καθημερινήν του
ζωὴν ὡς «ἐνα χορηγούμενον εἶδος ἀτομικιστικὸν ἀναρχισμοῦ». Ἐδῶ
πλαίσιον στήν καρδίαν τοῦ προβλήματος. Ὁ μελλοντισμὸς καὶ ἡ ἀντι-
μικρὴ ἐκτελέσει εἶναι πράγματι ἡ «οὐσία» τῆς μερσοσύνης. Ἡ ἀκτι-
νισμὸς τοῦ Κάροσον συμβιβάζεται ἀ κ ρ ι β ῶ ς μ' αὐτὸ ποὺ ἡ μερ-
σοσύνη ἐπιώκειν δι' ἀποδείξει σχετικά μὲ τὸ Μαζισμὸν σήμερα, συγ-
κεκριμένα διὰ τὸ Μαζισμὸς (δὲν ἀναρροῦμαι ποὺ Μάρξ δὲ) δὲ ν
εἶναι μελλοντιστικὸς καὶ διὰ οἱ προοπτικὲς του δὲν εἶναι προσανατο-
λισμέναι πρὸς τὴν συγκεκριμένην, ἐπαρξίαν ἐκτελέσει, ἀλλὰ πρὸς
μὴν ἀφρητισμὸν ἐκτελέσει, ἐκτελέσει γὰρ τὴν «Κοινωνίαν», γὰρ τὸ
«Προλεταριάτο», γὰρ κ α τ η γ ο ρ ε ῖ ς παρὰ γ' ἀνθρώπων. Ἡ
πρῶτὴ ἐκίχυσε τοῦ Κάροσον, θὰ πρέπει νὰ τοῦτο, θὰ «πρεπε νὰ προ-
σφῇ διὰ μόναν ἐναντίον μου, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τοῦ Μάρξ»
— σὺ μελλοντισμὸς τοῦ στή Δέκατη δυνάμει Μ π ρ ι μ ῆ ρ
τοῦ Λοιδοβίκου Βοναπάρτη. «Ὅσο γὰρ τὴν κα-
τηγορίαν διὰ ἀντιπαραθεῖναι σὲ μὴ ταξικὴν ἀνάλυσιν τῆς κοινωνίας καὶ
τῆς ἀκαναστατικῆς δραστηριότητος», χρειάζεται νὰ τὸ πῶ κίχας διὰ
μὴ «ταξικὴν ἀνάλυσιν» διαχέει τὴν μερσοσύνη; Εἶναι δυνατόν νὰ ἔχω
χρησιμοποιήσει φῶτες σὰν τὸ «καπιταλιστικὸς» καὶ τὸ «εὐρισκὸς» χω-
ρὶς νὰ δοστέω πάντως σὲ μὴ «ταξικὴν ἀνάλυσιν». Ἀρχικὰ σκέψασθε
ὅτι δὲν θὰ μερσοσύνη θὰ ἐπάρξει καμμίαν ἀμφιβολίαν σχετικά μ' αὐτὸ
τὸ θέμα. Ἀπὸ τότε ἔχω ἀλλάξει τὴν ἔκφασιν «ταξικὴν ἀνάλυσιν» τοῦ
καίμενο μὲ τὸ «ταξικὴν γραμμὴν» καὶ ἴσως θὰ «πρεπε καλύτερα νὰ εἶχον
ἐξηγήσει τὴν διαφορὰ ποὺ ἐπιώκειν δι' ἀποδοθεῖ μ' αὐτὴ τὴν δι-
αλλάχῃ.

Αὐτό ποὺ σ' ἔλ' ἡ θεία λεί οὐ Κάρσον εἶναι, οὐ δὲν
 ἔχω μιά Μ α ρ ξ ι σ τ ι κ ῆ «ταξική ἀνάλυση» — μιὰ «ταξική
 ἀνάλυση» στὴν ὅποια τὸ διοικητικὸ προλεταριάτ' ὀδηγεῖται σ' ἐπὶ
 «τάσιον ἀπ' τὴν ἀνέχεια καὶ τὴν ἐξαθλίωση. Προφανῶς ὁ Κάρσον
 ἀποθέτει, οὐ ἡ παραδοσιακὴ «ταξικὴ γ ρ α μ ῆ ς» τοῦ Μάρξ ἐξαι-
 τῆς διὰ ὅσα μποροῦν νὰ εἰσέλθουν γιὰ τὸν ταξικὸ ἀνάλυση. Καί σ'
 αὐτὸ τὸ σημεῖο, γὰρ: πάρα πολλὰ ἐποθεῖς. Δὲν χρειάζεται παρὰ
 νὰ σταθροῦν στὸν Μπακούνιν, γιὰ παρόμοια, γιὰ νὰ βροῦμε μιὰ
 ταξικὴ ἀνάλυση, ποὺ ἦταν πολὺ διαφορετικὴ, ἀπ' αὐτὴ τοῦ Μάρξ —
 καὶ ποὺ ἱσχυρεῖ σήμερα. Ὁ Μπακούνιν λήστευε τὸν τὸ διοικητικὸ
 προλεταριάτ' κατὰ παντὶ τόπῳ δὲν ἀποτελεῖ τὴν, ποὺ ἐπαναστατικὴ
 τάξις τὴν κοινωνία. Ποτὲ δὲν τὸ ἀναγνώριζε, οὐ ἀπόλλεγε τὴν
 δ ε σ ι κ ο π ο ῖ ὦ σ ῆ τὴν διοικητικὴν ἐργατικὴν τάξις μὲ τὴν

(Σημ. τοῦ μετφ.). Μελλοντιστικὸς — μετάφραση τοῦ futuristic, τρόπος σκέψης τοῦ προσβλέπει στο μέλλον, ὅπως αὐτὸ ἀντικαθρεπίζεται στὶς δυνατότητες τῆς ἐπάρχουσας κατάστασης.

ανάπτυξη της καπιταλιστικής διομηγίας. Σύμφωνα με την άποψη του Μπακούνιν, η πιο έλκυστική τάξη δεν ήταν το προλεταριάτο — «μία τάξη πάντοτε αεζάνομένη σ' αθεόμοιους και παειθαρχήν, ένομινη, δεσπομένη δι' τους ίδιους τοις μηχανισμούς της καπιταλιστικής παραγωγής» (Μάρξ) — αλλά η ξεροζωμένη άγροτιά και οι déclassés της πόλης, τ' άγροίτοις η δστικά στοιχεία λωβημε υπό τόσο έντονα λεχοφρονόους ο Μάρξ. Δέν χρειαζόμαστε να λάμε μακρότερα δι' τ' άστικά κέντρα της Άμερικής — για να μην απασχεθομε στους ορίζοντες της Άσίας — για να δοούμε πόσο ακριβής ήταν ο Μπακούνιν σε σύγκριση με τον Μάρξ.

"Όλος φάνηκε, η ανάπτυξη της καπιταλιστικής βιομηχανίας όχι μόνο «ελαττώθηκε», «ένωσε» και «εφάρμοξε» την εργατική τάξη αλλά, όπως ο ίδιος μ' αὐτὰ τὰ μέτρα, εφάρμοξε το προλεταριάτο ἐπὶ γενεάς. Σὲ ἀντιδιαστολή, οἱ μεταβατικοὶ καὶ λοιμοεπιπονημένες τάξεις τῆς κοινωνίας σήμερα (ὅπως οἱ μαθηροὶ οἱ Γουάινς*, οἱ Ἰνδιάνοι, ἡ περιθωριακὴ νεολαία, ἄνθρωποι σὰν τοὺς φοιτητές, τοὺς ἀγροστεινόμενους καὶ τοὺς καλλιτέχνες, ποὺ δὲν εἶναι ριζωμένοι στὸ ἐργαστασιακὸ σύστημα καὶ τοὺς νέους ἐργάτες καὶ ἐργαζόμενους τῶν ὁποίων ἡ ἐποτέλεια στὴν ἡθικὴ τῆς δουλειᾶς ἔχει κλονιστεῖ ἀπὸ πολιτιστικὰς παρὰφρονας) εἶναι τὰ ριζοσπαστικότερα στοιχεία στὸν κόσμο σήμερα.

Μία «ταξική» ανάληψη» δεν αρχίζει, ούτε τελειώνει αναγκαστικά με τη μορφή που της έδωσε ο Μάρξ το όραμα έντατο αίμα, μία μορφή που τη θεωρούμε έντελώς άπαρηγόη. Ο ταξικός αγώνας, παρ'όλα, δεν αρχίζει ούτε σταματάει στο σημείο της κατάρυξης. Μπορεί να εμφανιστεί μέσα απ' τη φτώχεια των ανέργων και των άνικτων γιά βράδια, πολλοί απ' τους οποίους δεν έχουν δουλειά ούτε μια μέρα στη διωμυχανρία μπορεί να εμφανιστεί μέσα από μιά να αλοσηγή δεσποτική; ποσ σ'α-σιρά διαλογίζει την κοινωνία - απ' την ένταση μεταξύ «απτόν ποδ έλάρχεν» και «απτόθ ποθ θά μπορούσε να έλάρθεν» — ποδ εισοδησει μέσα σ' όλες οδοισιακή τις παραδοσιακές τάξεις» μπορεί να εμφανιστεί μέσα απ' την πολιτιστική και φυσική αποστήθεση της παραδοσιακής ταξικής δομής, πάνω στην οποία βασίστηκε η κοινωνική σταθερότητα του καπιταλισμού. Τελικά, κάθε ταξικός αγώνας δεν είναι αναγκαστικά επαναστατικός. Ο ταξικός αγώνας μεταξύ των Ρωμαίων προλετάρων και πατριούκων ήταν απορροαστικός αντιδραστικός και τελικά κατέληξε όπως παρατήρησε ο Μάρξ στις πρώτες γραμμές του Κ ο μουνιστικού Μανιφέστου, «στην κοινή παταστροφή των αντιμαχόμενων τάσεων».

* (Σημ. τοῦ μετφ.). Οἱ Μεξικάνοι καὶ Πορτορικανοὶ μετανάστες.

* (Σημ. τοῦ μετφ.). Λατινικά στὸ κείμενο.

Σήμερα, έχει μόνο η φτώχεια, αλλά επίσης και ένας σχετικώς θαυμάσιος αριθμός προξενεί επαναστατικό αναστασιμό — ένας παρόντων ποτ ποτ δεν πρόβλεψε ο Μάρξ. 'Ο καπιταλισμός, έχοντας κάνει το υπερκόσμο του προλεταριαποιώντας τους *déclassés* των πόλεων, τελειώνει τώρα τον κύκλο της ζωής του δημοσχευόμενου νέου *déclassés* των πόλεων, συμπεριλαμβανόμενος περιλαμβανόμενος νέους διομηχανικούς εργάτες και εργάτριες ποτ δεν παίρνουν πια στα σοβαρά τις δουλειές, την εργοστασιακή παιδαγωγία ή την ήθικη της δουλειάς. Αυτό το στρώμα των *déclassés* διαίκεται πάνω σε μια νέα οικονομική βάση — σε μια τεχνολογία ποτ μπορεί να ξεπεράσει την εποχή της σπάνης, στον αυτοματισμό, ο' ένα σχετικό βαθμό έλικης αφθονίας — και προετοιμάζει πολιτιστικά την αταξική κοινωνία ποτ με τόσο εσθέτεια οργανοποιούνται οι Μαρξιστές ως μέλλον της ανθρωπότητας. Θά σκεφτόταν κανείς ότι αυτή η εκκλησιαστική διαλεκτική, αυτή η «ληνση της ληνσης», θά είχε διεγείρει την αντίληψη των βαθυστόχαστων διαπονητών του Μαρξιστικού κινήματος.

Θά ήταν δύσκολο να διανοηθούμε μια επανάσταση ο' όποιονδήποτε διομηχανικό προσηγμένο καπιταλιστικό χώρα χωρίς την έπαιξη του διομηχανικού προλεταριátu.

Φυσικά. Και το «'Ακον, Μαρξιστή!» καθόλου δεν λοχρίζεται ότι μια κοινωνική επανάσταση είναι έφικτη χωρίς τη συμμετοχή του διομηχανικού προλεταριátu. 'Η μικροσφάρα, μάλιστα, προσπαθεί να δείξει πως μπορεί να κερδηθεί το προλεταριάτο στο πλεονό του επαναστατικού κινήματος με το να εκμεινίσουμε σε θέματα ποτ άφοροτ την ποιότητα της ζωής και της δουλειάς. Συμφωνώ, φυσικά, με τοτς αντιεξουσιαστές Μαρξιστές και τοτς αναρχοσυνδικαλιστές ποτ προβάλλουν το σθένημα «εργατική διεύθυνση της παραγωγής». Αναρωτιέμαι, πάντως, αν αυτό το σθένημα πηγαίνει αρκετά μακριά σήμερα. Γνωρίζω ότι οι εργάτες, όταν ο' αποτελέσουν μέρος της επαναστατικής ροής, ο' απαιτήσουν πολύ περισσότερα από έλεγχο των εργοστασίων. Νομίζω ότι θά απαιτήσουν την ελάτφηση του μόχθου ή, πράγμα ποτ είναι το ίδιο, έλευθερία απ' τη δουλειά. Σήμερα, ένας περιθωριακός τρόπος σκέψης απαιτύσεται άναμεσα σε παιδιά από οικονομίες της εργατικής τάξης — γεμισσιότατα ποτ επηρεάζονται απ' την κουλτούρα της νκολαίας.

Αν και πολλοί άλλοι παρόντες ίσως συμβάλλουν στη δημοσχευία αυτής της κατάστασης, παραμένει αληθινό ότι οι εργάτες ο' απαιτήσουν επαναστατικές απόψεις στο βαθμό ποτ άρνησιν τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά της εργατικής τάξης. Οι νέοι εργάτες, νομίζω, σε ασχάνομο βαθμό ο' απαιτούν άλευθερο χρόνο, την κατάργηση της άλλοτριωμένης δουλειάς και την κατάργηση της δουλειάς

κατατης. 'Ο νεαρός Μάρξ, θά μπορούσα να προσθέσω, δεν ήταν ά- διάφορος προς την άνάπτυξη μη συμβατικών άξιών στο προλεταριάτο. Στην 'Α γ ί α Ο ι κ ο γ έ ν ε ι α αναφέρει με προφανή συμπάθεια ένα κορίτσι της Παριζιάνικης εργατικής τάξης στον Π ε ρ ε ι α λ ε ν ω μ ε ν ο 'Ι ο ν δ α ί ο τοτ Γιοτρίν Σοτ ποτ δίνει τον έρωτα και την άφύπνιση της ασχόμης, περιφρονώντας το γάμο και τις άστικές συμβάσεις. Σημειώνει, άποτελεί μιά αληθινή ά- θρωπική αντίθεση προς την έποχρική, στενωκαρή, έρωτιστική σέ- ξρο τοτ άστος, προς άλόκληρο τον κύκλο της άστικής τάξης, δηλα- δή, προς τον έπιομο κύκλο. 'Η εργατική τάξη, κατά την άποψη τοτ νεαροτ Μάρξ, είναι η άρνηση τοτ καπιταλισμοτ όχι μόνο στο ότι έποφέρει άόκληρωτική άλλοτρίωση, έποθισμο και άποκτήωση, άλ- λά έπίσης στο ότι καταβάσκει στις δύνεις της ζωής και στις ά- θρωπικές άξίες. Άντεχώς, παρατηρήσεις τοτ είδους αέτος τέινουν να ξεθωριάσουν καθώς ο σοσιαλισμός τοτ Μάρξ καθίσταται ο' ασχά- νόμοτο βαθμό «άντικειμενικός» και «έποχρικός» (παρα το ότι θά λέγαν οι θαυμαστές των περιφημών — αλλά άμετάφραστων και λίρο διαθωμένων — *Gründrisse*). 'Ο κατοπινός Μάρξ άρχίζει να έξο- μνεί τα άστικά χαρακτηριστικά τοτ εργάτη — την επειθαργία, «πραγμικήτητα» και «εραλισμό» του — σαν ε' άπαράτητα χαρακτη- ριστικά γιά μιά επαναστατική τάξη.

'Η προσέγγιση ποτ άκολούθησε ο Μάρξ στην 'Α γ ί α Ο ι κ ο γ έ ν ε ι α ήταν, νομίζω, η σωστή. Παριευμένος απ' την αντίληψη ότι η εργατική τάξη, ως τάξη, συνεπαρτόταν την κατα- στροφή της ταξικής κοινωνίας, ο Μάρξ δεν είδε ότι αυτή η τάξη ήταν ο δεύτερος έαντός της άστικής τάξης. Μόνο ένα νέο πολιτι- στικό κίνημα θά μπορούσε ν' αλλάξει τον τρόπο σκέψης τοτ προλε- ταριátu — και να τον άποπρολεταριοποιήσει. 'Η έλευσία είναι ότι θά κορίτσια της Παριζιάνικης εργατικής τάξης της νέοντης τοτ Μάρξ δεν ήταν διομηχανικές εργάτριες, αλλά άνθρωποι μεταδινύ- κων τάξεων ποτ θύσκεινταν μεταξύ της παραγωγής μεγάλης και μικρής κλίμακας. 'Ηταν σε μεγάλο βαθμό λουμμενιστικομένα στοι- χεία, όπως οι *sans-cultots* της Γαλλικής 'Επανάστασης.

Αν η άπάνση στο «'Ακον, Μαρξιστή!» έχει εταξική θέση, ποτ είναι η φύση τοτ ταξικού άνθρώπου;

'Ο ταξικός άνθρωπος δεν έχει γιά κέντρο του μόνο την έλική εκ- μετάλληση, αλλά και την πνευματική άποκείλωση. 'Επιρόδοθη- ν, έτελώς νέα ζητήματα έμφανίζονται: η άμνηστική της έξο- σματικής συμπεριφοράς, η ποιότητα της δουλειάς, η οικολογία (η, δοσμένα με γενικότερους όρους, ψυχολογική κατάσταση και κατα- λυση τοτ περιβάλλοντος). Παραπέρα, οι άλλοτριωμένοι και κατα-

πισμένοι τομείς της κοινωνίας είναι τώρα η π λ ε ι ο ψ η φ ί α τοῦ λαοῦ, κι ὅχι μιὰ μονάχα τάξη προσδιορισμένη ἀπ' τὴ σχέση της με τὰ μέσα παραγωγῆς* οἱ ρυθμιστικότερες ἀλλὰ καὶ οἱ πιὸ ἀπελευθερωτικὲς ἐνστενδύσεις* ἐμφανίζονται στὶς νεότερες, ὅχι στὶς πιὸ «ἄριμες» ομάδες. Ὅσοι ὅπως τὸ «τάξεις» καὶ «ταξικὸς ἀγώνας», ἐννοούμενοι σχεδὸν ἐξολοκλήρου ὡς οικονομικὲς κατηγορίες καὶ σχέσεις, εἶναι πολὺ μονόπλευροι γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴ γ ε ν ι κ ε ς σ η τοῦ ἀνθρώπου. Χρησιμοποιεῖστε ἀπέναντι τὶς περιορισμένους ἐκφράσεις αὐτοῦ (ὁ στόχος εἶναι ἀκόμη μιὰ ἀρχονταὶ τάξη καὶ μιὰ ταξικὴ κοινωνία), ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ὁρολογία, με τὶς παραδοσιακὲς τῆς ἀποχρῶσεις, δὲν ἀντανάκλῃ ὅλο τὸ πλάτος καὶ τὴν πολυδιάστατη φύση τοῦ ἀνθρώπου. Λέξεις σὰν τὸ «ταξικὸς ἀγώνας» δὲν ἀγκαλιάζουν τὴν πολιτιστικὴ καὶ πνευματικὴ ἐξέγερση ποὺ λαμβάνει χώρα μαζὶ με τὸν οικονομικὸ ἀγώνα.

Τὸ «Ἄκου, Μαρξιστὶ!» λέει πολλὰ γιὰ τὶς δυνατοῦτες μιᾶς κοινωνίας ποὺ θὰ ξεπεράσει τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης, ἀλλὰ τί γίνεται με τὶς παρατηρήσεις; Ὑπάρχει ἀκόμη μερὰ πτωχεύματα καὶ πείνα στὶς Η.Π.Α. Ὁ πληθωρισμὸς εἶναι ἕνα ἐκτετατωμένο πρόβλημα, γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε γιὰ τὴν ἀνεργία, τὶς ἀθλίες συνθήκες στέγασης, τὶς φελευκὲς διακρίσεις, τὶς ἀσθένειες στὴν ἔνταση τῆς δουλειᾶς (speed-ups), τὴ γενοκρατία στὶς ἐργατικὲς ἐνώσεις καὶ τὸν κίνδυνο τοῦ φασισμού, τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ τοῦ πολέμου.

Τὸ «Ἄκου, Μαρξιστὶ!» γράφτηκε γιὰ ν' ἀσφαλῆθῃ με τὶς ἀπλοποιήσεις τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων (τὶς οικονομικὲς καὶ τριτοκοσμικὲς ἀπόψεις ἐννοεῖται) ποὺ ἀναπτύσσονται στὴ «Νέα Ἀριστερά». Ἡ «μετὰ τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης» ἀποψη ποὺ προορῶναι στὴ μερσοστέρα δὲν εἶχε σχεδιασθῇ γιὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴ μιὰ ἀλλοποίηση (ταξικὸς ἀγώνας) με μιὰν ἄλλη (οὐτοπία). Ναι, αὐτὲς οἱ οικονομικὲς, φελευκὲς καὶ γενοκρατικὲς πραγματικότητες ἐρίστανται γιὰ ἐκατομμύρια ἀνθρώπων στὶς Η.Π.Α. καὶ στὸ ἔξωτερικό. Κάθε ἐπαναστατικὸ κίνημα ποὺ δὲν ἀσφαλῆται ἐνεργητικὰ καὶ μαχητικὰ μ' αὐτὲς εἶναι τόσο διαστρεβλωμένο, ὅσο κι ἕνα κίνημα ποὺ ἀσφαλῆται μ' αὐτὲς περισσότερο ἢ λιγότερο ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴ ὅλες τὶς ἄλλες. Πρόθεσι μὸς διὰ γράφω γιὰ τὴν οἰκολογία, τὴν οὐτοπία, τὴν κοινότητα τῆς νεολαίας, τὴν ἀλλοτρίωση καὶ τὶς δυνατοῦτες μιᾶς ἐποχῆς ποὺ ξεπερνᾷ τὴ σπάνη εἶναι νὰ δοθῇ ὅσο νὰ γεφυρωθῇ ἕνα μεγάλο χάσμα στὴ ρυθμιστικὴ θεωρία καὶ πράξη*, κι ὅχι νὰ δημοσιογραφῇ ἕνα ἀκόμη χάσμα.

* (Σημ. τοῦ μετφ.). Ἑλληνικά στὸ κείμενο.

Τὸ ἀληθινὰ σκοπεῖο πρόβλημα τοῦ ἀντιμετωπιζομένου εἶναι πῶς οἱ πραγματικότητες τῆς παρούσης κοινωνίας τῆς σπάνης σχετίζονται με — καὶ προσδιορίζονται ἀπὸ — τὶς δυνατοῦτες μιᾶς μελλοντικῆς κοινωνίας ποὺ θὰ ξεπεράσει τὴ σπάνη. Ὅσοι ἄνθρωποι αὐτὸ τὸ ἀληθινὰ διαλεκτικὸ πρόβλημα, οἱ θαυνοτάχσοι διανοητὲς τῆς «ἀριστερᾶς» φαίνεται ἀπίστευτα ἐλαφρόμυαλοι καὶ στενὰ ἐμπειρικοί. Στὸ διαμεγαλοποιημένο Δυτικὸ κόσμο, ἡ σπάνη ἀρτεῖ νὰ ἐκδηλωθῇ με τὸ ζῶν, τόσο μερᾶλο εἶναι τὸ παραγωγικὸ δυναμικὸ τῆς τεχνολογίας. Σήμερα, ὁ οικονομικὸς σχεδιασμὸς εἶχε ἕνα βασικὸ σκοπὸ: νὰ περιορίσει μιὰν ἐξαιρετικὰ προηγμένη τεχνολογία μέσα σ' ἕνα ἱμπεριαλιστικὸ πλαίσιο. Πολλὰ ἀπ' τὰ κοινωνικὰ προβλήματα ποὺ γίνονταν ἀνεκτὰ σχεδὸν παθητικὰ μιὰ γενεὴ πρὶν, θεωροῦνται τώρα ἀνεπαρκῆ γιὰ τὴν ἔνταση μεταξὺ «αὐτοῦ ποὺ ἐπάρχει» κι «αὐτοῦ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπάρχει» ἔχει γινᾶσαι ἕνα σημεῖο ποὺ αὐτὸ ποὺ ἐπάρχει φαίνεται ἐντελῶς παράλογο. Αὐτὴ ἡ ἔνταση προσδίδει ἕναν ἐκρηκτικὸ χαρακτήρα σὲ πολλὲς πραγματικότητες ποὺ ἀρκαλοῦσαν μονάχα σκίβες διαμαρτυρίας ἕνα τέταρτο τοῦ αἵωνα πρὶν. Παράδειγμα, ἡ ἔνταση μεταξὺ «αὐτοῦ ποὺ ἐπάρχει» κι «αὐτοῦ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπάρχει» προσδιορίζει ὅλα τὰ παραδοσιακὰ οικονομικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα ποὺ εἶχαν ἀσφαλισθῇ τὰ ρυθμιστικὰ κινήματα ἐπὶ γενεῆς. Δὲν μποροῦμε πιά ν' ἀσφαλίσουμε μ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἐπαρκῶς, ἐκτός ἀν τὰ δοῦμε κτῶς ἀπ' τὸ φῶς τῶν οικονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν δυνατοτήτων μιᾶς κοινωνίας ποὺ θὰ ξεπεράσει τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης.

Ἄς παρουσιάσω ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα. Ὑποθέστε διὰ ἀντίδογμα οἱ ἀνεργεῖς μὲτέρες γιὰ ν' ἀρτίσουν τὰ ἐπιδόματα ἀνεργίας τους. Στὸ παρελθόν, οἱ μὲτέρες ὀργανώνονταν ἀπὸ φιλελεύθερες ομάδες ἢ Στάλινικούς* καλίσσοιτοσαν αἰτήσεις, ὀργανώνονταν διαδηλώσεις καὶ ἰ σ ω ς καταλαμβάνονταν ἕνα ἢ ὁδὸ κέντρα κοινωνικῆς προνοίας. Σχεδὸν πάντοτε, μιὰ ἀπ' τὶς ομάδες ἡ κόμματα προνοίας ἔσαν «ἐποφύριον» ὁ ὁποῖος ἐννοεῖ τὰς μεταρρυθμίσεις ποὺ ἐπασχόταν διὰ, ἀν θὰ ἐκλεγόταν, θὰ μπόρουν «ἀντιδοῦναι» γιὰ ἐφελύστερες δαπάνες κοινωνικῆς προνοίας. Ὅλοκληρὸς ὁ ἀγώνας ἀπομονώονταν ἀπὸ τὶς ὀργανωτικὲς μορφὲς καὶ θεομὸς τοῦ συστήματος* οἱ τοπικὲς στεναγμοὶ τῶν μπετών (μετὸ παρνοῦστος τῶν ὀργανωτῶν ποὺ κινεῖν τὰ νήματα), οἱ τοπικοὶ ἐρῶσι ὁρᾶσης (αἰτήσεις, διαδηλώσεις, ἐκλογὲς γιὰ δημοσίον ἀξίωμα) καὶ ἰσως ἕνα μικρὸ ποσὸ ἄμεσης δράσης. Τὸ ζήτημα τέλεινα μ' ἕνα συμβιβασμὸν πάντων σὲ ἀσθενεῖς τῶν ἐπιδομάτων καὶ ἰσως μιὰ δόση τεταρτῆς ὀργάνωσης γιὰ νὰ ἐκβλέπει (κι ἀργότερα νὰ ξεπολύσει) τοὺς μελλοντικὸς ἀγῶνες γέφυρα ἀπὸ ζητήματα κοινωνικῆς προνοίας.

Ἐδῶ ἡ πραγματικὸτητα θεομύειτε πλήρως πάντων στὴ δυνατοῦτητα. Στὴν καλύτερη περίπτωση, ὀρισμένες μὲτέρες ἐρῶσσοπιστικοποιήσανται, ποὺ σήμαινε διὰ ἐνδύσσονταν σὲ (ἢ ὅχι) νὰ χρησιμοποιεῖν

ταν ἀδιάσπαστα ἀπὸ) ὀργανώσεις ὅπως τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα γιὰ νὰ προσφέρουν τὴν πολιτικὴν τοὺς ἐπιτροπὴν. Ὅσοι γιὰ τὴν ἐπὶ ὁλοκληρῶς μὴτέρας, ἐπέστρεψαν στὴν ξενίτεια καὶ κοινοτοπία τῆς καθημερινῆς τοῦ ζωῆς καὶ στοὺς ποικίλους θαυμάσιους παθητικότητας. Τίποτε δὲν ἄλλαξε στ' ἀλήθεια γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν μαλακίζονται ὡς «ἀρχηγοί», «πολιτικοί» καὶ «ὀργανωτὲς».

Γιὰ τοὺς ἐκπαιδευμένους μὲ μιὰ «συνειδήση ποὺ ξεπερνάει τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης» (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ φράση τοῦ Τόντ Γκίλιν), αὐτὴ ἡ κατάσταση θὰ ἦταν ἀνεπὶ ἄρση. Χωρὶς νὰ χάσουν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὰ συγκεκριμένα ζητήματα ποὺ ἀρχικὰ ἀποτέλεσαν τὸ κίνητρο τοῦ ἀνδρά, οἱ ἐκπαιδευμένοι θὰ προσπαθοῦσαν νὰ λειτουργήσουν ὡς καταλύτες γιὰ ἕνα πλέγμα σχέσεων μεταξὺ τῶν μητέρων ἐξολοκλήρουν διαφορετικῶν ἀπ' τὴν σχέσιν ποὺ ἐπιβάλλει τὸ συνηθισμένον ὀργανωτικὸν σχῆμα. Θὰ προσπαθοῦσαν νὰ ἐνισχύσουν μιὰ βαθιὰ αἰσθητικὴ κοινωνία, μιὰ ὁλοκληρωμένη ἀνθρώπινη σχέση ποὺ θὰ μεταμόρφωνε τὴν ἴδια τὴν ἐποκειμενικότητα τῶν ἀνθρώπων ποὺ θὰ ἦταν ἀνακατεμένοι. Οἱ ὁμάδες θὰ ἦταν μικρὲς ὥστε νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ πλήρης συμμετοχὴ τοῦ κάθε ἀτομικοῦ. Οἱ προσωπικὲς σχέσεις θὰ ἦταν στενὲς, καὶ ὄχι πολιτικοποιημένες. Οἱ ἄνθρωποι θὰ γινόντουσαν μεταξὺ τους, θ' ἀντίμετωπιζόντουσαν ὅπως ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὅταν ἔλεγε τὸν ἄλλον ὅτι ἔλεγε τὸν ἄλλον τὴν ἀλλοτρίωτες, μὴ ἀλλοτρίωτες σχέσεις. Οἱ γυναῖκες θὰ συζητοῦσαν τόσο τὸν σεξισμό ὅσο καὶ τὰ ἐπιδόματα ἀνεργίας, τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν ὅσο καὶ τὴν παραγωγικότητα ἀπ' τοὺς ἰδιωτικῆς, τὰ δυνάμεις καὶ τὴν ἐλπίδα τοὺς ὅσο καὶ τὸ κόστος ζωῆς.

Ἀπ' αὐτὲς τὴν στενὲς σχέσεις ἴσως θ' ἀνέπνευσαν ἕνα ἀλληλοδοθητικὸν σύστημα σχέσεων, ἔργων καὶ ἀλληλεγγύης στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Οἱ γυναῖκες θὰ μποροῦσαν νὰ συνεργάζονται γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἕνα σύστημα κεκλιμένης ἐναλλαγῆς τῆς φροντίδας τῶν παιδιῶν, τῆ στελλορικῆς ἀγορᾶ καλῆς τροφῆς σ' ἐξαιρετικὰ χαμηλὰ τιμὰς, τὸ κοινὸ μαγεῖομα καὶ συμμετοχὴν στὰ γέματα, τὴν ἀλληλοεκμύηση χρησίων τεχνικῶν γνώσεων καὶ νέων κοινωνικῶν ἰδεῶν, τὴν ἐνίσχυση δημοκρατικῶν ταλάντων καὶ πολλὰ ἄλλες κοινὰ μοιρασμένες ἐμπειρίες. Κάθε ὄψιν τῆς ζωῆς ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐξεργασθῇ καὶ ν' ἀλλάξηθαι θὰ ἦταν μέρος τοῦ νέου εἶδους σχέσεων. Αὐτὴ ἡ «ἐκτεταμένη οἰκονομία» — βασισμένη σὲ στενὲς προσωπικὲς σχέσεις καὶ σκελετικὲς δραστηριότητες — θ' ἀντικαθιστοῦσε τὴν σχέσιν ποὺ μεσολαβοῦνται ἀπὸ «ὀργανωτὲς», ἐπικεφαλῆς, μιὰ «ἐκτετατικὴ ἐπιτροπὴ», Τὸ ὅτι Κανὼν τῶν ἐξουσιῶν τῶν ἐξουσιῶν τῶν ἐξουσιῶν τῶν ἐξουσιῶν, τὴν ἐλπίδα καὶ τοὺς πολιτικοὺς ποὺ ἀσπάζονται χιμαρῶν.

* (Σημ. τ. μετφ.) Ἡ στερεωμένη διατύπωση τοῦ κοινοδοχέου-

Ἄνδρας γιὰ ἀξιώσεις ἐκπαιδευμένων θὰ ἐκτείνονταν πέρα ἀπ' τὸ σύστημα κοινωνικῆς προτομῆς στὰ σχολεῖα, νοσοκομεία, στὴν ἀστυνομία, στὰ πολιτιστικὰ καὶ ψυχολογικὰ κέντρα τῆς γειτονίας, στὴν φυσικὴ καὶ αἰσθητικὴ τῆς διαμόρφωσης, στὰ μαγαζιά, στοὺς γιατροὺς καὶ διαγνώστους τῆς περιοχῆς καὶ οὕτως καθ' ἑξῆς — μέχρι τὴν ἴδια τὴν οὐλογορία τῆς περιοχῆς.

Ὅτι ἔχω πεῖ πάντοτε αὐτὸ τὸ θέμα θὰ μποροῦσε νὰ φερανοῦται σὲ κάθε ζήτημα — ἀνεργία, ἀλλοιᾶς συνθήκες στέρας, ρατσισμὸς, συνθήκες δουλειᾶς — στὸ ὅλοιο μιὰ ἐποχὴ ἀπομορφώσεως ἀτομικῶν τρόπων λειτουργίας ἐμφανίζεται μὲ τὸ μαγεῖο τοῦ ἰσχυρισμοῦ καὶ τῆς «πραγματικότητας». Τὸ νέο πλέγμα σχέσεων ποὺ θὰ μποροῦσε ν' ἀναπτυχθεῖ ἀπὸ ἕναν ἀνδρά γιὰ ζητήματα κοινωνικῆς προτομῆς εἶναι οὐλογορικὸ μόνον μὲ τὴν ἐννοια δι' ἡ πραγματικότητα πληροφρεῖται καὶ πλάθεται ἀπὸ μιὰ συνειδήση ποὺ ξεπερνάει τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης. Τὸ μέλλον διαπερνᾷ τὸ παρὸν ἀναπλάθεται τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ ἄνθρωποι «ὀργανώνονται» καὶ τοὺς στόχους γιὰ τοὺς ὁποίους ἀγωνίζονται.

Ἰσως μιὰ προσωπικὴ ποὺ ξεπερνάει τὴν ἐποχὴ τῆς σπάνης εἶναι ἐνικτὴ στὴν Η.Π.Α. καὶ τὴν Ἑβρώπη, ἀλλὰ εἶναι ὁδοκόπος νὰ δεῖ κανεὶς πῶς μιὰ τέτοια προσωπικὴ μπορεῖ νὰ ἔχει ὁλοκληρωτικὴν σχέσιν μὲ τὸν Τρίτον Κόσμον, ὅπου ἡ τεχνολογικὴ ἀνάπτυξη εἶναι ἐντελὲς ἀνεπαρκὴς γιὰ νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὴν αὐτὴν στοιχειώδεις ἀνάγκες τοῦ λαοῦ. Φαίνεται ὅτι ἡ ἀντι-ἐξουσιαστικὴ ἐκπαίδευση καὶ οἱ μὴ ἐξαναγκαστικὲς, ἀμεσοῦς ἀπαιτήσεις κοινωνικῆς μορφῆς ποὺ εἶναι ἐνικτὲς γιὰ τὴν Η.Π.Α. καὶ τὴν Ἑβρώπη θὰ ἔλθουν ν' ἀντικατασταθοῦν ἀπ' τὴν αὐστηρὴν σχεδιασμὸν ἐξαιρετικὰ συγκεκριμένων, ἐξαναγκαστικῶν θεσμῶν στὴν Ἀσία, Ἀφρική καὶ Λατινικὴ Ἀμερική. Ὁ Κόλτ "Ὀγκλομ" ἔχει ἀκόμη προβάλλει τὸ ἐπιχείρημα δι' ἡ γιὰ νὰ βοηθήσουμε αὐτὲς τὴν ἡλίους νὰ φτάσουν τὸ ἐπίπεδο τῶν Η.Π.Α., θὰ ἔλθουν οἱ Ἀμερικανοὶ νὰ δοῦν ὅσα μὲ δώδεκα ὥρες τὴν ἡμέρα γιὰ νὰ παράγουν τ' ἀναγκαῖα ἀγαθὰ.

Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διαλόσουμε τὴν στήν ποὺ ἐπάρχει σχετικὰ μὲ τὸν Τρίτον Κόσμον. Αὐτὴ ἡ στήν, ὁφειλόμενη ἐν μέρει στὴν ἐμφανιστικὴ τῆς γνώσεως μας σχετικὰ μὲ τὸν Τρίτον Κόσμον, ἔχει

ποὺ τρόπον «συνζητήσεως» — πότε σηκώνεις χεῖρ, πότε κάθεται, πῶς γίνονται προτάσεις, κ.λπ.

* (Σημ. τ. μετφ.) Ὁ Κόλτ "Ὀγκλομ" ἦταν ἀπ' τὰ ἡγετικά στελέχη τῆς S.D.S. ποὺ ἀργότερα τὸ γέμισαν στὸ «νεο-μαρξισμὸ» καὶ τὸ μεταρρυθμισμὸ.

βλάβει εξαιρετικά τα ριζοσπαστικά ζητήματα στον Πρώτο Κόσμο. 'Η «τριτοκοσμική» ιδεολογία στις Η.Π.Α., προδίδοντας μιάν ασυλλόγητη μίμηση των κινήσεων στην 'Ασία και τη Λατινική 'Αμερική, όδηγεί σε μιάν παράκαμψη των κοινωνικών στόχων στον Πρώτο Κόσμο. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι 'Αμερικάνοι ριζοσπάστες έχουν συχνά διατεκμήσει τους στόχους του 'Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού δημιουργώντας ένα «ξένο» κίνημα που δεν αναφέρεται στα ντόπια ζητήματα. Το «Κίνημα» (διτιθέσκει και αν σημαίνει αυτό) απομονώνεται, και ο 'Αμερικάνικος λαός είναι πρόσφορο έδαφος γι'α κάθε τάση, τόσο αντιδραστική όσο και φιλειθεροφάνεια, που αναφέρεται στα προβλήματα του.

Νομίζω ότι θα 'πρεπε γ'αρχήσουμε με όρισμένα στοιχεία. Στον Τρίτο Κόσμο δεν έχει ξεσπάσει μιάν «σοσιαλιστική επανάσταση». Πρέπει κανείς γ'αργότες έντελως το Μαρξισμό — την κέρια ιδεολογία αυτών που φετιχοποιούν τον Τρίτο Κόσμο — ώστε να παραγνωρίσει την «λ'ηθ'ι ν'η» φέση του άγωνα στην 'Ασία, 'Αφρική και Λατινική 'Αμερική. Αδελές οι περιοχές θέτουν σαν στόχους τους άκομμη πρόγραμμα που ο καπιταλισμός πέτυχε γι'α τις Η.Π.Α. και την Ερώση περισσότερο από έναν αιώνα πριν — έθνική ένωση, έθνική ανεξαρτησία και διαμνηχανική ανάπτυξη. 'Ο Τρίτος Κόσμος θέτει αυτούς τους στόχους σε μιάν ένοχη που ο κρατικός καπιταλισμός έικρατεί έντελως στις Η.Π.Α. και στην Ερώση, με αποτέλεσμα οι κοινωνικές του δυνάμεις να έχουν έναν εξαιρετικά κρατικό χαρακτήρα. 'Ο «σοσιαλισμός» και οι προηγμένες μορφές κρατικού καπιταλισμού δεν είναι εύκολο να διαχωριστούν, ιδιαίτερα όταν η αντίληψη που έχει κανείς γι'α το «σοσιαλισμό» είναι εξαιρετικά σχηματική. Ντότε την ιεραρχία με μιάν κόκκινη σημαία, κηφίτε το πιο χοντροκομμένο σύστημα κραταρχικής οσσοφύσεως και αναρκαστικής κολεκτιβοποίησης με ηγορείες σχετικά με τα συμπεριφέροντα του «Λαού» ή του «Προλεταριάτου», σερκαίθετε την ιεραρχία, τον έλτισμό και ένα δοτνομικό κράτος με τεράστια ποσότητα των Μάρξ. 'Ενγκελς και Λένιν, τολόστε «Κόκκινα Βιβλίαράκια» που προσκαλούν την πιο έξουσιαστική κολακεία και κηρέτουν τις πιο κενές κοινοτοπίες στο όνομα της «διαλεκτικής» και του «σοσιαλισμού» — κι ο πιο άφελής φιλειθεροφάνεια που είναι απογοητευμένος απ'την ιδεολογία του, με ποτέ άκομη δεν έχει καθόλου συνειδητοποιήσει την άοτική πλέον έγκωφάση που έχει έποστεί στην πατριαρχική οίκωφάση και στο έξουσιαστικό σχολείο, μπορεί να γίνει ξαφνικά ένας φιλεργμετος «επαναστάτης» σοσιαλιστής.

'Η όλη διαδικασία είναι άδηιαστική — κερώς γιατί αντιπάσκει προς κάθε όψη της πραματικότητας. Μπαίνει κανείς στον πειρασμό να ξεφωνίσει: «'Ασιν ρε μάλακα! Βοήθησε τον Τρίτο Κόσμο άρωζόμηνος ενάντια στον καπιταλισμό στο έσωτερικό! Μην άποστατείς κηρόδμετος κάτω απ' τις φοβές του Χό και του Μάο όταν η άληθινή σου δοκεία είναι γ'α άναιρέσεις του ντόπιου καπιταλισμού άοχο-

λόμμετος με τις δοταότητες μας 'Αμερικάνικης επανάστασης! 'Ανάπτει μιάν επαναστατική προσάθεια στο έσωτερικό γιατί κάθε επαναστατική προσάθεια έδώ είναι ένα γκασιτά διεθνιστική και αντι-ιμπεριαλιστική, όσοδήποτε και αν περιορίζονται οι στόχοι κι η γλώσσα της στην 'Αμερικάνική κατάσταση». 'Η έλθεδοτητα του 'Ογκέλσμι προς μιάν προέγρηση που έλατρείται τη σάτη πάνω στη θέση ότι θα πρέπει να δοτεδοουμε δέκα ή δώδεκα ώρες την ήμερα γι'α 'αντιμετωπίσουμε τις άνάγκες του Τρίτου Κόσμου, είναι άπλως ρελοία. Το να έποδοσουμε ότι η έρτάσιμη μέρα θ'αβηθεί μετά από μιάν 'Αμερικάνικη επανάσταση, ισοδυναμεί με το να προσκαλούμε την ήητα της πριν δοθεί το πρώτο χέτημα. 'Αν, με κάποιο θαυμαστικό ή τρέλο, έπρόκειτο να πέτσει η «επανάσταση» του 'Ογκέλσμι, σίγουρα ο 'Αμερικάνικος λαός δεν θ'αποδεχόταν μιάν άβημητη έρτάσιμη μέρα δίχως έναν ισχυρό, σερκεντρωνικό κρατικό μηχανισμό που χεπάει το μασιτίριό του πάνω απ' τα κηφάλια δώδεκα του πληθού. Στην περίπτωση αυτή, ανασκαίεται κανείς έ είδος «δοθήθαι» θα «προσέφερε» ένα τέτοιο καθίστα; στον Τρίτο Κόσμο.

Όπως πολλοί απ' τους 'Τριτοκοσμικούς» ζηλωτές, ο 'Ογκέλσμι φαίνεται να έχει μιάν έλλειψη γνώση γι'α τα διαμνηχανικά δαναμικά της 'Αμερικής και γι'α τις άληθινές άνάγκες του Τρίτου Κόσμου. Περίπου τα έδδομήτρη τοίς έκατό της 'Αμερικάνικης έργατικής δύναμης δεν άνουν άπολύτως καμμιά παραγωγική δοκεία που θα μπορούσε να μεταφρασθεί σε όρους πραματικής παραγωγής ή διατήρησης: έτός όδοολογιστικός σποήμμετος διατομή. 'Η δοκεία τους σε μεγάλο βαθμό περκαίζεται στο να έληρετεί την έμπορεματική οίκωμοία — καταχωρήσεις σε φακέλλους, ταξινομήσεις, σένταξη τιμολογίων, καταχωρήσεις σε λογιστικά διδία καταστάσεων ζημιών και κέρδους, προαγωγή των πωλήσεων, διαφήμιση, λιανικό έμποριο, χρηματοδότηση, το χρηματιστήριο, η κερδοερτητική δοκεία, ή στρατιωτική δοκεία, ή δοτνομική δοκεία, κ.τ.λ. ad nauseam. Περίπου το ίδιο ποσοστό των παραγόμενων άραθων είναι τέτοια σκευαλidia, που ο κόσμος έθελοντικά θα έκανε να τα καταναλώνει σε μιάν άπελευθερωτική κοινωνία. Οι ώρες δοκείας θα μειώνονταν σε τεράστια βαθμό μετά από μιάν επανάσταση χωρίς να χόσουμε έψηλή παραγωγική απόδοση, αν δεχτούμε ότι η διαβόσιμη έργατική προσφορά και οι πρώτες έλες θα χρησιμοποιούνταν όδοολογιστικά. Παραπέρα, η ποιότητα της παραγωγής θα βελτιώνονταν τόσο, που η άπελευθερωτική και χρησιμότητα των προϊόντων θα έξουσιέτευε με το παραπάνω άποσκήλποτε μείωση σε παραγωγικό δαναμικό.

Απ' την άλλη μεριά, άς κοιτάξουμε προσεκτικότερα τις έλικές άνάγκες του Τρίτου Κόσμου. 'Ως άνωτικό, έμεις» έποδοουμε ότι «αίται» θέλουν η χεράζονται το ίδιο είδος τεχνολογίων και έμπορεμάτων που παρήγαγε ο καπιταλισμός στην 'Αμερική και στην Ερώση. Αυτή η χοντροκομμένη έπόθεση έποσκήλζεται απ' το πόδο

ποδ συνευθηνά γεννιέει ή Ιμπεριαλιστική Ιδεολογία, ότι εκατομμύρια μάβων, καστανών και κίτρινων ανθρώπων πεινασμένα έποφθαλμιούν τις τεράστιες τμας πλοτοπαγαγωγικές πηγές και έλπιεδο διαβίωσης. Απτή ή Ιδεολογία μως έπενδυμεί πόσο τεχνοί ελματος τέμεις» ως 'Αμερικανοί ή Εδωπαίοι ποδ απολαμβάνουμε τις ετλορίες τοδ συστήματος της ελπεσθέρης έπιχειρηματικής δραστηριότητας» και πόσο απειλητικοί είναι «απτοί», μολεσμένοι απ' την φτώχεια, την έξαθλωση και τὰ δεινά τοδ έπερεπληθυσμοδ. 'Η ελρώνια είναι ότι οι «Τριτοκοσμικοί» ζήλωτες έχουν κι απτοί την ίδια Ιδεολογία με την έννοια ότι κι απτοί αντιλαμβάνονται τις 'Ασιατικές, 'Αφρικανικές και Λατινοαμερικανικές ανάγκες με Δετικούς δρους — μιὰ προσέγγιση ποδ θά μπορούσε να όνομαστεί ή νοστογρία Νηροδμια* τεχνολογικό γραντισμοδ. 'Ο,τιδήποτε ζήταναν και ζωτικό στην προκαπιταλιστική κοινωνία τοδ Τρίτου Κόσμου θεσιάζεται στο διομηχανικό machismo**, ποδ αποκνέει τόν έρωματικό έλιτισμό τοδ πρόσφατα προσηλτισμένου άρσενικοδ ριζοσπαστή.

Ίσως καμμιά περιοχή τοδ κόσμου ποδ είναι περισσότερο κατέλληλη για μιάν οιοτεχνολογία απ' τόν Τρίτο Κόσμο***. Τα μεγαλύτερα τμήματα της 'Ασίας, 'Αφρικής και Λατινικής 'Αμερικής θρίσκονται στην «ήλιακή» ζώνη, μεταξύ δόρειων και νότιου πλάτους 40 μοίρων, όπου ή ήλιακή ένέργεια μπορεί να χρησιμοποιηθεί με την μεγαλύτερη θανατή αποτελεσματικότητα για διομηχανικόδ και ολκακούδ σκοπούς. Καινοτόμες, μικρές κλίμακας τεχνολογίες προσαρμόζονται εθκολότερα απ' όποσδήποτε άλλοδ στις άναπάντεκες περιοχές. Πράγματι, οι μικρές κλίμακας «εκπαινετικές» τεχνολογίες είναι απαραίτητες για την παραγωγική χρήση τών έδωρων ποδ έλάτχουν στα ήμη-τροπικά, τροπικά και όρεινα κλίματα. 'Η άγροτιά σ' αυτές τις περιοχές έχει μιὰ μακρά παράδοση τεχνολογικής γνώσης στην καλλιέργεια κλιμακωτών επιπέδων και στην κηροερική, για τις όποιες μικρές μηχανές είναι κίολας διαθέσιμες ή μοχθοδ να σχεδιαστούν εθκολα. 'Εχουν γίνει μερικά άλματα πρδς την άνάπτυξη μιås άδρετικής τεχνολογίας ποδ θά προμηθεύει ολόκληρο τό χρονο πηγές νεροδ για τή γεωργία και τή διομηχανία. Θά μπορούσε να γίνει ένας δίχως προηομένο σενδασμός μηχανής και χειροτεχνίας, τεχνών

* (Σημ. τοδ μετφ.) Πρόδρος της Γκάνα στο τέλος της δεκαετίας τοδ '50 και στις άρχές της δεκαετίας τοδ '60.

** (Σημ. τοδ μετφ.) «Απ' το Ισπανικό macho = σθελε άντρα-κλας».

*** Οι έναλλακτικές λύσεις σε μιὰ Δετικόδ τέποο τεχνολογία για τόν Τρίτο Κόσμο και ή έλίωση τοδ «πληθυσμιακού προβλήματος» στην περιοχή απτή θ' άναλυθεί λεπτομερεακά στο έλθμενο βιβλίο μου, 'Ο μ ε θ ο ς τ ο δ φ π ε ρ - π λ η θ υ σ μ ο δ (The Population Myth).

στις όποιες έπερέχουν άκόμη απές οι περιοχές. Μδ προδούς στο έλπιεδο διαβίωσης και στην παύεια, ό πληθυσμός απτων τών περιοχών θά Ισοροποθταν έπαρκδς όστε ν' άφαιρεθεί ή πίεση πάνω στη γή. Απτό ποδ χρειάζεται ό Τρίτος Κόσμος πάνω απ' όλα είναι ένα όρθολογιστικό, πολέελοκο δίεπο έπικοινωνιών και συγχροονιών ποδ ν' αναδιανέμει την τροφή και τὰ έπεξεργασμένα προϊόντα απ' τις πλοστές περιοχές σ' αυτές ποδ τὰ έχουν άνάγκη.

Μιὰ τεχνολογία απτοδ τοδ είδους θά μπορούσε ν' άναπτχθεί για τόν Τρίτο Κόσμο άρκετά ρορδ απ' την 'Αμερικανική ή Εδωπαική διομηχανία, χωρίς να έπιβληθεί υπερβολική έπιδόρηση πάνω στις πλοτοπαγαγωγικές πηγές της Δόσης. 'Η όρθολογιστική χρήση μιås τέτοιας τεχνολογίας προθοθετεί μιὰ σαρωτική κοινωνική έπανόσταση στον ίδιο τόν Τρίτο Κόσμο — μιὰ έπανόσταση, νομίζω, ποδ σχεδόν άρδσως θ' άκολουθοσε μιὰ κοινωνική έπανόσταση στις Η.Π.Α. Μδ την κατατροφή της σιδερένιας θρωδύ τοδ Ιμπεριαλισμοδ, μιὰ νέα προοπτική θά μπορούσε ν' άνοιχτεί για τόν Τρίτο Κόσμο. Τό χωρδ θ' άποκόσε μιὰ νέα αίσθηση ένότητας με την εξέλιξη τών τοικών έεραρχιών ποδ διορίζονται απ' τις κεντρικές κθερνήσεις, οι όποιες ροσφοδν τό αίμα τών έεραρχών. 'Η άμεση δημοκρατία, όηλαδή οι μορφές της γενικευμένης άποδοθένσης στην κοινωνία και στην οικονομία (γενικές συντελέσεις — έργοστασιακές έπιτροπές — έπιτροπές δόσης — συμβουλευτικές όρμές), θά προσδιόριζε τή φόση της οικονομικής δραστηριότητας. Θά μπορούσαμε τότε να μιλήσουμε για κατάργηση της δουλειås, κατάργηση τοδ έργοστασίου (μέσω της άφομοίωσης του απ' την κοινότητα), σαρωτικές άλλαγές στην παραγωγική διαδικασία και στην τεχνολογία, κατάτμηση τών γαίδορεινά άναπτυγμένων πόλεων, έμφάνιση κοινοδικών και άμεσων σχέσεων, άναβίωση της φαντασίας, τοδ παιχνιδιού, τοδ πανηγυριοδ και τοδ 'Ερωτα. Οι πλοτοπαγαγωγικές πηγές τοδ Πρώτου Κόσμου θά μπορούσαν να χρησιμοποιηθοδν για να προδούν τις πιο έπαναστατικές κοινωνικές έναλλακτικές λύσεις — ένα λαϊκό κίνημα σε αντίδιαστολή πρδς ένα έξοστσιαστικό. άποκεντρωμένες, άμεσοδθέτες σχέσεις σε αντίδιαστολή πρδς τούς συγκεντρωτικούς, μεσοδλαμμένους θεσμούς*.

* Νομίζω ότι περισσότερα θά μπορούσαμε να μάθουμε απ' τόν αντίεεπο ποδ είχε τό Ισπανικό άναρχικό κίνημα πάνω στην οικονομία τοδ χωριοδ, παρδ απ' τόν Μάο και τόν Χδ κι απ' τὰ κίνηματα με τὰ όποια συνδόθηκαν. Δυστυχώς, ποδ λίγες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στ' άγγλικά. 'Η αδόδομητη κατάληψη και κολεκτιβοποίηση της γής απ' τὰ Ισπανικά ρυεβλός κατά τή διάρκεια τών πρώτων έδδομάδων της εξέγερσης τοδ Φράνκο, μιås προμηθεύει ένα απ' τὰ σποδοιότερα παραδείγματα τοδ πδς μπορεί ν' άναποκριθεί ή άγροτιά σε μιὰ αντι-έξοστσιαστική έπίδραση.

Θά ήταν δύσκολο τὰ ποθεῖ τί εἶδους θεσμική δομὴ θά ἐμφανίζταν ἀπὸ ἐπαναστατικές ἀλλαγές στὸν Τρίτο Κόσμο ποὺ θ' ἀκολοθεύσαν μετὰ ἀπὸ μιὰ πλήρη κοινωνική ἐπανάσταση στὸν Πρώτο κόσμο ἢ ποὺ θά συνέβαιναν ἐπὶ ἡ ἀλλιώδως. Μέχρι τώρα, ὁ Τρίτος Κόσμος ἔχει ἀναγκαστεῖ ν' ἀγωνίζεται ἐνάντια στὸν ἰμπεριαλισμὸ ὁσοῦν δυνάμεις σὲ μεγάλῳ βαθμὶ σὲ δικὰ του μέσα. Ἄν καὶ ἐπὶ ἔξω ἀρχεὶ διεθνὴς συμπάρταση ἀπὸ ἐκατομμύρια ἀνθρώπων στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὶς Η.Π.Α. γιὰ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Τρίτου Κόσμου, δὲν ἐπὶ ἔξω καμμιά ἀληθινὴ, ἀνιδιοτελὴς ἐλπίς ἐποστῆριξε ἀπ' αὐτὲς τὶς βασικὲς θωρηχανικὲς περιοχάς. Ἀναρωτιέται κανεὶς τί θά συνέβαινε ἂν μιὰ ἐπαναστατικὴν Εὐρώπῃ καὶ Ἡνωμένους Πολιτείες ἀρχίζαν νὰ βοηθοῦν πλήρως καὶ ἀνιδιοτελῶς τὸν Τρίτο Κόσμο μὲ στόχο μόνον τὴν εὐημερίαν τῶν Ἀφρικανικῶν, Ἀσιατικῶν καὶ Λατινοαμερικανικῶν λαῶν. Πιστεύω ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξις στὸν Τρίτο Κόσμο θά πάρει μιὰ πρὸ ἀντι-ἐξουσιαστικὴ μορφή ἀπ' ὅτι ἐποψιαζόμεστε.

Ἄν οἱ Η.Π.Α. καὶ ἡ Εὐρώπῃ ἔπαιρναν μιὰ ἀντι-ἐξουσιαστικὴ κατεῖνωση, ἡ στρατηγικὴ θωρηχανικὴ θέση τους στὴν παγκόσμια οἰκονομία θά ἐπὶ ἔξω νομιζῶ, μιὰ ἀντι-ἐξουσιαστικὴ ἐναλλακτικὴ λύσις γιὰ τὸν κόσμο σὲ σφαιρὸν του. Ἡ ἐπανάστασις εἶναι κολλημένη ἀκόμα καὶ ἂν γίνεταί σὲ μιὰ σχετικὰ μικρὴ καὶ οἰκονομικὰ ἀσήμαντὴ χώρα. Δὲν μπορῶ νὰ φανταστῶ δὲ ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπῃ θά μπορούσε νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστη ἀπὸ τὶς ἐνδοφάσεις μιᾶς ἀντι-ἐξουσιαστικῆς ἐπανάστασης στὴ Δευτὴ Εὐρώπῃ καὶ τὶς Η.Π.Α. Ἡ ἐπανάστασις σχεδὸν σίγουρα θά ἀγκάλιαζε τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, δὲν ἐπὶ ἔξω μαζικὴ δυναμοσχέτιση καὶ τελικὰ ὁλόκληρη τὴν Ἀσιατικὴν ἥπειρον. Ἄν κανεὶς ἀμφισβάζει γιὰ τὴν πραγμάτωσις αὐτῆς τῆς δυνατότητας, ἂς δεῖ τὸν ἀντίκτοπο τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης πρὸς τὴν Εὐρώπῃ σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ παγκόσμια οἰκονομία ἦταν πολὺ λιγότερο ἀλληλεξαρτέμενη ἀπ' ὅτι σήμερα.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασις, ὁ πλανήτης θ' ἀντιμετωπίζεταν ὡς σφαιρὸν. Ἡ μετατόπισις τῶν πληθυσμῶν ἀπὸ περιοχὲς ἐπὶ ἔξω πικνότητος σ' ἄλλες χαμηλῆς, ἡ ἀνάπτυξις ὀρθολογιστικῶν, ἀνθρωπιστικῶν προγραμμάτων ἐλέγχου τῶν γεννήσεων προσανατολισμένων στὴ διεκτίκωσις τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς καὶ ἡ τροποποίησις τῆς τεχνολογίας πάνω σὲ οἰκολογικὰς γραμμές — ὅλ' αὐτὰ τὰ προγράμματα θά ἦσαν στὴν ἡμερήσια διάταξις τῆς ἱστορίας. Πέρα ἀπ' τὸ νὰ προτείνω ὀρισμένους βασικὰς καθοδηγητικὰς γραμμὰς ἐμπνευσμένους ἀπ' τὴν οἰκονομία, δὲν μπορῶ παρὰ νὰ φαντασθῶ πὺς θά μπορούσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ πλοτοπαγωγικὲς πηγὲς τοῦ κόσμου γιὰ νὰ παρέχουν τὴ ζωὴ σὲ μεταναστευτικὴν περίοδο. Αὐτὰ τὰ προγράμματα θά μπορούσαν νὰ ὁρῶν μὲς ἀπ' τὴν πράξι καὶ ἀπὸ ἀνθρώπινες κοινότητες ποὺ θά στέκονταν σ' ἓνα πολὺ ἐπὶ ἔξω ἐπίπεδο, πολιτι-

στικά, ψυχολογικά καὶ ἑλικά, ἀπ' ὁποιοδήποτε κοινότητα ποὺ ἐπὶ ἔξω σήμερα.

Τὸ «Ἄκου, Μαρξιστῆ!» φαίνεται νὰ ἴται ἀρκετὰ ἔγκυρο ὡς κριτικὴ τῶν «χρδαίων» Μαρξιστῶν — Προσοδευτικὸν Ἐργατικὸν Κόμμα, Τροισκιστὲς καὶ ἄλλα κινήματα τῆς «Παλιᾶς Ἀριστερᾶς». Ἀλλὰ τί γίνεται μὲ τοὺς πρὸ «πολιτισθέντες» Μαρξιστὰς — ἀνθρώπους σάν τὸν Μαρκσῆ, τὸ Γκὼρξ καὶ τοὺς θαυμαστὰς τοῦ Γκράμσι; Σίγουρα, τὸ «Ἄκου, Μαρξιστῆ!» ἀποδοῖδε πάρα πολλὰ στὴν «Παλιὰ Ἀριστερὰ» παίρνοντας τὴ ὡς σημεῖο ἐκκρίσεως γιὰ μιὰ κριτικὴ τοῦ Μαρξισμοῦ.

Ὁ Μαρκσῆς εἶναι ὁ πρὸ πρωτότερος καὶ τοὺς διανοητὰς ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ὀνομάζοντο τοὺς ἐπὶ ἔξω τοὺς Μαρξιστὰς καὶ ἀρρεῖ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἀκόμα καὶ στὰ σημεία ποὺ διαφωνῶ μὲ τὸν, θάρρος ἐνδιαφέροντα αὐτὰ ποὺ λέει.

Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐξήγησι, διαφωνῶ μὲ τὸν ἱσχυρισμὸν ὅτι τὸ «Ἄκου, Μαρξιστῆ!» εἶναι ἔγκυρο μόνον ὡς κριτικὴ τῆς «Παλιᾶς Ἀριστερᾶς». Ἡ προσωπορὰ ἱσχεῖ γιὰ ὅλους τοὺς τέλους Μαρξιστικῆς ἰδεολογίας. Δὲν πρόκειται μ' ἐνοχλοῦν μὲ τὰ ὅρια γραπτὰ τοῦ Μάρξ: ἡ φρενο-αντικειμενικότητάς τους καὶ τὴ ἐμπόδια ποὺ ἐπὶ ἔξω στὴν οὐτοπικὴ οὐκίαν. Ἡ Μαρκσικὴ προσπάθεια, ὅπως διατυπώθηκε ἀπ' τὸν ἴδιον τὸ Μάρξ, δόθηκε τὴν πρώτη ἰσολιστικὴ παράδοσις, ἀλλὰ ἐπὶ ἔξω τὴ στένεψε καὶ μακροπροδόσημα αὐτὸ ἀποτελεσε ὁρισθόμηση.

Μὲ τὴν φρενο-αντικειμενικότητα ἐννοῶ τὸν ἐκπληκτικὸν βαθμὸν στὸν ὁποῖο ὁ Μάρξ ταίσιε τὸν ἐπιστημονικὸν σοσιαλισμὸν μὲ τὸν ἐπιστημονισμὸν ποὺ ὁκαπον ἐναιον αἰῶνα. Ἄν καὶ ἐπὶ ἔξω μιὰ τῶν σημερα στοὺς πρὸ «πολιτισθέντες» «νεο-Μαρξιστὰς» νὰ διατεπῶν τὴ Μαρκσιστικὴν προσπάθειαν μὲ ὁρους διλοτήσεως, ἡ προσπάθεια (ὅπως ἀναπτύχθηκε στὰ χέρια τοῦ Μάρξ) πάνω ἀπ' ὅλα ἦταν μιὰ ἀπόπειρα νὰ γίνῃ ὁ σοσιαλισμὸς ἐπιστημονικὸς, νὰ τοῦ δοθεῖ ἡ ἐγκυρότητα μιᾶς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς. Αὐτὸ ὁρίσκει σὲ μιὰν ἐννοήσι τῆς «ἀντικειμενικότητος», ποὺ σὲ ἀξιοδύνητο βαθμὸν ἐπὶ ἔξω μὲ τοὺς ἀνθρωπιστικὸν στόχους τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἐλευθερία καὶ ὁ ἔργου (ὅπως λαμβανόμενα ὁ τελενταῖος ἐπὶ ἔξω) τόσο πολὺ βασίζεταν στὶς ἐλκικὰς προσποθέσεις τῆς ἐλευθερίας, ποὺ ἀκόμα καὶ ἡ ἀπόλειψις τῆς, ἂν προῆγε τὴν ἐλκικὴ ἀνάπτυξι, θεωροῦνταν «πρόδοσις» τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Μάρξ, γιὰ παράδειγμα, καλοδοχεῖ τὸν κρατικὸν στρατιωτισμὸν ὡς ἓνα ὅγμα γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τῶν παρῶντων δυνάμεων, δίχως οὐτε μιὰ φορὰ νὰ ἐξετάσει τὸ πὺς αὐτὴ ἡ διαδικασία ἐπὶ ἔξω τὴν ἰκανότητα τῆς ἀστικῆς τάξεως ν' ἀντισταθεῖ στὴν ἐπανάστασι. Ἀπαρτήθηκε ὁποιοδήποτε «ἠθικὴ» ἐκτίμηση τῆς κοινω-

νίας και, στα τελευταία του χρόνια, γινόταν όλο και πιο πολύ δόσμος τοῦ ἐπιστημονισμοῦ και τῶν μαθηματικῶν κριτηρίων τῆς ἀλήθειας.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης ἐπῆρξε μιὰ μεγάλη ἀπώλεια γιὰ τ' ἀνθρωπιστικά καὶ ἐφάντασαν στοιχεία τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Μαρξισμός ἔχει κάνει τεράστιο κακό στὴν ἀριστερά μὲ τὸ νὰ τῇ βασίσει σὲ μιὰ ψευτο-αντικειμενικότητα ποὺ σχεδὸν ὅν ἐξωορῶζει ἀπ' τὴν δικαστικὴ νοτοροπία. Ὅποιοδήποτε ἀντὶς Μαρξιστὴς τῆς Νέας Ἀριστερᾶς νὰ καταγγέλλουν μιὰ θέση ὡς «ἀντικειμενικὰ ἀτελεπαυστατικὴ», «ἀντικειμενικὰ αὐτιστιστὴ» ἢ «ἀντικειμενικὰ σεξιστικὴ», μοῦ κόβονται τὰ ἦπατα. Ἀὐτὴ ἡ κατηγορία ποὺ πετιέται στὴν τόχη ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους, παρακάμπτει τὴν ἀνάγκη γιὰ μιὰ ἀναλυτικὴ ἢ διαλεκτικὴ κριτικὴ. Ἀπλῶς θρῆσκει κανεῖς «ἀντεπανόσταση» ἢ «σεξισμόν» ἢ «ρατσισμόν» σὲ ἐπινοημένα ἀπ' τὰ ἄρην «ἀντικειμενικὰ ἀποτελέσματα». Ὁ Μάρξ σπάνια ἔφτανε τὴ χοντροκομιὰ τῆς «Παλιᾶς» καὶ «Νέας Ἀριστερᾶς» διὰν χρησιμοποιοῦσε αὐτὴ τὴν προσέγγιση, ἀλλὰ τὴν χρησιμοποιοῦσε ἀρκετὰ συχνά — και συχνά ὡς ἐποικιστάτο γιὰ μιὰ πολυδιδασκτὴ ἀνάλυση τῶν φαινομένων. Πρέπει νὰ δεῖτε τί ἀποτελέσματα εἶχε αὐτό. Ἀφαιρεῖται ἀπ' τὴν ἔλευθερία ἡ αὐτονομία της, ἡ κεραιχρία της πάνω στὴν ἀνθρώπινη κατάσταση. Μετατρέπεται σὲ μέσο ἀντὶ γιὰ σκοπό. Τὸ ἀν ἡ ἔλευθερία εἶναι ἐπιθυμητὴ ἢ ὄχι ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ ἀν προωθεῖ τὴν «ἀντικειμενικὴ» ἐξέλιξη. Συνεπῶς, κάθε ἐξοσσιαστικὴ ὁργάνωση, κάθε σόστημα καταπίεσης καὶ ἀπώθησης, κάθε τακτικὴ χειραγώγηση μορεῖ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ, καὶ μάλιστα ἀξιοθαύμαστη, ἀν ἐννοεῖ τὴν «οὐκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ» ἢ τὴν «ἀντίσταση στὸν ἱμπεριαλισμόν» — λὲς καὶ ὁ «σοσιαλισμός» ἢ ὁ «ἀντι-ἱμπεριαλισμός» ἔχουν κανένα νόημα διὰν δηλητηριάζονται ἀπ' τὴν χειραγώγηση, τὴν καταπίεση, τὴν ἀπώθηση καὶ τίς ἐξοσσιαστικὰς μορεῖς ὁργάνωσης. Οἱ καταπορεύσεις ἀντιπρωτοῦ τὴν πραγματικότητα οἱ ἀσχημημένοι στόχοι ἀντικαθίστανται τοὺς ἀληθινούς στόχους ἢ «ἱστορία» ἀντικαθίστουν τὴν καθημερινὴ ζωὴ. Τὸ γενικό, ποὺ ἀπαιτεῖ μιὰ πολέπλοκη, πολέπληρη ἀνάλυση γιὰ νὰ γίνῃ καταληπτό, ἀντικαθίσταται ἀπ' τὸ μερικὸ τὸ στενολόγ ἀπ' τὸ μονόλογον.

Τὸ ἴδιο σοβαρὸ εἶναι καὶ ἡ ἀπόρριψη τῆς οὐτοπικῆς σκέψης — τῶν ρεμάτων φαντασία περιπλανήσεων τοῦ Σάργ Φωρεῖ καὶ καὶ τοῦ Γουλιὰμ Μόρις. Αὐτὸ ποὺ ὁ Μόρις Μοδόμερ ὀνόμασε τὸ οὐτοπικὸ στοιχείο στὸ «σοσιαλισμόν» ἀπορρίπτεται γιὰ χάρη μιᾶς «πρακτικῆς» καὶ «ἀντικειμενικῆς» μεταχείρισης τῆς «πραγματικότητας». Ἀλλὰ, στὴν οὐσία, αὐτὴ ἡ προσέγγιση ἀποξερραίνει τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ νὰ περιορίζει τὴ σφαῖρα τῆς κοινωνικῆς ἐμπειρίας καὶ δεδομένων. Τὸ κεραιμένο ὄνομα μὴς δοσμένης πραγματικότητας εἶναι ἐπονομεύεται ἀπὸ μιὰν ἔμφραση τοῦ «ἀντικειμενικῆς» πραγματικότητας, εἰτε ἐξοδετεφώνεται ἀπὸ μιὰ μονόκληρη μεταχείριση.

Ὁ ἐπαναστάτης γίνεται δόσμος τῆς ἐμπειρίας ὄχι ὅπως αὐτὴ ἐπῆρχει ὁαλεκτικά, σ' ὁ λ ε ς τῆς πραγματικότητας καὶ δυνατότητας τῆς, ἀλλὰ ὅπως προσδιορίζεται ἐκ τῶν προτέρων ἀπ' τὸν ἐπιστημονικὸν σοσιαλισμόν. Χωρὶς τὰ μιὰς ἐκπλήσσει αὐτό, ἡ Νέα Ἀριστερά, σὰν τὴν Παλιὰ, ποτὲ ὄν ἀντιλήφθηκε τὸ ἐπαναστατικὸν, δογματικὸν τοῦ ζητήματος τῆς οὐτοπικῆς, ὅτι τὴν ἔχει χρησιμοποιοῦσε ὡς βάση γιὰ τὴν κατανόηση τῶν προβλημάτων τῆς κομμουνιστοῦς ἀναδημιουργίας καὶ οὐτοπίας. Στὴν καλύτερη περίπτωση, ἀποτίεται φόρος τιμῆς στὸ ζήτημα μὲ μερικὰ σαλιαρίσματα γιὰ τὸ πῶς «ἡ μόλυνση εἶναι ἐπιχειρήσιμη» ἐπὶ χειρότερη, καταγγέλλεται ὡς ψεύτικη, ἀποπροσανατολιστικὴ καὶ «ἐντικειμενικὰ ἀτελεπαυστατικὴ». Οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς «πολεστέμετους» Μαρξιστὴς εἶναι τόσο δόσμοι αὐτῶν τῶν περιοριστικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ Μαρξισμοῦ, ὅσο καὶ οἱ σενάδοι τοῦς τῆς Νέας Ἀριστερᾶς. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἀπλῶς εἶναι καὶ «πολεστέμετοι».

Σὲ ἀντίθεση πρὸς τὰ περισσότερα ρεξοσσιαστικὰ ἔργα, τὸ «Ἀ-κον, Μαρξιστὴ!» συνεχῶς μιλεῖ γιὰ «ιεραρχικὴν κοινωνίαν» ἀντὶ γιὰ «ταξικὴν κοινωνίαν», γιὰ «κεραιχρία» ἀντὶ γιὰ «ἐκμετάλλεση». Τί ἀποδεκτικὰ ἔχουν αὐτὲς οἱ διαφορεῖς στὴ γλώσσα;

Σίγορα, ἐπῆρχει ἡ πρόθεση νὰ δηλωθεῖ μιὰ διαφορὰ. Ὁ προ-Μαρξικὸς σοσιαλισμός ἦταν, ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, πολὺ ἐδρέτερος ἀπ' τὴν Μαρξικὴν κοινότητα. Ὅχι μόνο ἦταν καὶ οὐτοπικός, ἀλλὰ ἐπίσης ἀσχολοῦνταν περισσότερο μὲ τὸ γενικό παρὰ μὲ τὸ μερικὸ. Ὁ Βορέλ, ὁ τελεταῖος ἀπ' τοὺς μεγάλους ἐνταγέας ποὺ εἶδε τὸ βά-ναιο τοῦ σεντρώφον τοῦ Ζὰκ Ροὺ καὶ τὴν ἐκκαθάριση τῆς ἀριστερᾶς ἀπὸ τὸ Ροβελοπύρο, συμπίεσαν ὅτι κεδόρηση καὶ ἐκπανάωση εἶναι ταξικός «ἀναρριβόματος». Τί ἐξοχη σέφη! Σ' αὐτὴ μόνον τὴν παρατήρηση ἡ ἐκπανάωσις σενεῖδρη ἐκπαινεῖται ἀπὸ μιὰ κριτικὴ μιὰς στυκεριμῆς ταξικῆς κοινωνίας, σὲ μιὰ κριτικὴ τῆς ιεραρχικῆς κοινωνίας καθ'ἑαυτῆς. Οἱ προ-Μαρξικὸι σοσιαλιστὴς καὶ ρεξοσσιαστές θεωρητικὴ ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν κεραιχρία, καὶ ὄχι μόνο μὲ τὴν ἐκμετάλλεση μὲ τὴν ιεραρχία, καὶ ὄχι μόνο μὲ τὴν ταξικὴ κεραιχρία. Μὲ τὸν Φωρεῖ, ἡ σενεῖδρη προσέθηκε σὲ σημεῖο ποὺ στόχος τῆς κοινωνίας θεωροῦνταν ἡ ἡδονή, ὄχι ἀπλῶς ἡ ἐντεχία.

Πρέπει νὰ δεῖτε τί τεράστια πρὸδος ἦταν αὐτὴ. Ἡ ἐκμετάλλεση, ἡ ταξικὴ κεραιχρία καὶ ἡ ἐντεχία εἶναι τὸ μ ε ρ ι κ ὸ μέσο στίς γ ε ν ι κ ε ς ε ν ν ο ι ε ς ἐννοεῖς τῆς κεραιχρίας, τῆς ιεραρχίας καὶ τῆς ἡδονῆς. Θεωρητικὰ — καί, σὲ μὲγάλο βαθμὸν, στὴν πράξη — εἶναι ἐφικτὸ νὰ ἐξαλειφθεῖ ἡ ἐκμετάλλεση καὶ ἡ ταξικὴ κεραιχρία ἢ νὰ ἐπιτενχεῖ ἡ ἐντεχία, ὅπως προσδιορίζονται αὐτὲς

οι έννοιες απ' τὸ Μαρξισμό, χωρίς νὰ ἐπιτευχθῇ μιά ζωὴ ἰδούσης ἢ νὰ ἐξαλειφτῇ ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἱεραρχία. Ὁ Μάρξ, βασίζοντας «ἐπιστημονικά» τὴν ἐκμετάλλευσιν, τίς τάξεις καὶ τὴν ἐξέλιξιν στὸν οἰκονομικὸ χῶρον, στὴν πραγματικότητα προμύθευσε τὴν αἰτιολόγησιν γιὰ μιὰ θεωρητικὴ ὁπισθοδρομότητα απ' τίς ἀρχικὲς σοσιαλιστικὲς ἀξίες. Οἱ Μαρξικὲς οἰκονομικὲς λύσεις, ὅπως ἡ ἐθνικοποίηση τῆς ἰδιοκτησίας, μποροῦν ἀκόμη νὰ δημοσεργήσουν τὴν φεοδαλότητα διὲς ἡ ἱεραρχία ἔχει ἐξαφανιστεῖ. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ μὴ μελετήσῃ τὴν ἀγωνία τοῦ Τροτσκιτικοῦ κινήματος σχετικὰ μὲ τὴ φύσιν τοῦ Ρωσσικοῦ κράτους γιὰ νὰ δεῖ πόση στήριξις μπορεῖ νὰ δημοσεργῇ-οὐκ ἢ Μαρξιστῶ θεωρίᾳ.

Αὐτὴ ἡ μερίκεσις τοῦ γενικοῦ εἶναι ἀκριδῶς ἀπὸ ποῦ πέντεξε ὁ Μαρξισμός. Ὅπως σημείωσα στὴν προηγουμένη ἀπάντησιν, δόθηκε τὸ σοσιαλισμὸ μεγαλότερον θεωρητικὸ βάθος μὲ τὴν ἀπόκτησιν τῆς διαλεκτικῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τὸν στέντερε καταπονητικὰ ἡ οἰκονομικὴ ἔκφασξις τοῦ Μάρξ. Ἀκόμη καὶ τὰ γαλιὰ τοῦ Μάρξ ἀποξεραινοῦνται στὸ περιεχόμενον καθὼς αὐτὸ «ὠριμάζει». Ὅλο καὶ πὺλὸν, περιστρέφονται γύρω απ' τὰ «ἐντικαιμενικά» οἰκονομικὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνίας, ὥσπου ὁ Μάρξ θεσφίζεται σὲ μιὰ ἀνατριχιαστικὴ φειτοποίηση τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας ποῦ εἰδότες ποῦ θρίσκουμε στὸ δεύτερον τόμο τοῦ Κ ε φ α λ α ί ο υ. Μετὰ τὸ θάνατον τοῦ Μάρξ, ἐμφανίζεται ἓνα τεράστιον θεωρητικὸν ἐλλοκὸν πάνω στὴν καπιταλιστικὴ κυκλοφορία, τὴ συνσώρευσιν καὶ τὴ «θεωρία τῆς παραγμάτων» τῆς ἀνταλλακτικῆς ἀξίας*. Ἀκόμη καὶ ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ δοσιλῶζει σ' αὐτὸ τὸ θάλλο, γιὰ νὰ μὴ ἀναφερθῇμε στοὺς Κεῖνσιανούς Μαρξιστὰς ποῦ παράρουν μαζικὰ ἐργασίες γιὰ τὴν 'Αμερικανικὴν Ὁικονομικὴν Ἐπιθεώρησιν καὶ τὸ 'Επιστήμη καὶ Κοινωνία».

Ὁ Μαρξισμός δημοδόρησε ἓνα τεράστιον διανοομενιστικὸ ἐλλοκὸν ποῦ πρέπει κανεὶς νὰ ξεκαθαρίσῃ γιὰ νὰ ἐρθεῖ σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν πραγματικότητα. Τὸ κεδίον ἔχει φορτωθεῖ μὲ «εἰδικούς» καὶ θαυτοδόχους, μὲ ἀκαδημαϊκούς καὶ ἐμπειρογνώμονες ἢ χοιροπαλινκία τῶν ὁποίων κανεὶς οὐσιαστικὰ ἀδύνατον τὴν πρωτότυπην διαλεκτικὴν σκέψιν. Ἀπ' τὴ στιγμὴ ποῦ θὰ περισώσουμε τὰ οὐσιώδη, πρέπει νὰ πετάξουμε αὐτὰ τὰ θεωρητικὰ σποκιάδια. Εἶναι ζωτικὰ σποκιάδια νὰ ἐπιστρέψουμε στὸ γενικευμένον χῶρον ποῦ δημοδοροῦσε ὁ προ-Μαρξικὸς σοσιαλισμὸς καὶ μετὰ νὰ ξαναπάρμε μαρσοτά.

Ἡ κοιλότητα τῆς νεολαίας ἔχει κιάλας θέσει τὸ «κοινωνικὸ ζήτημα» μὲ τοὺς πύλινους καὶ σημαντικούς ὁρους — «Ζωὴ ἐναντίον θανάτου». Θὰ ἔλεγα, ἔχοντας στὸ νῦν τὴν ἀνταρτίαν τοῦ Μαρξισμοῦ, «Ζωὴ ἐναντίον ἐπιδωσῆς». Ὅπως καὶ νὰ 'χει τὸ πρᾶγμα,

* (Σημ. τοῦ μετφ.). Φιλοσοφικὸν κομματικὸν περιοδικὸν ἐπιστημῶν.

πρέπει νὰ ξεφύγουμε ἀπ' τὴ μονάλησιν, καταπιστικὴν καὶ ἀποθητικὴν διάλεκτον τοῦ Μαρξισμοῦ, ποῦ ἐγκλωβίζει τὴν προοπτικὴν μας. Θεωρῶμαι ἓνα ὥραλο τοῖσάτο απ' τὸ πρόσφατον διβλίο τοῦ Πόλ 'Αβριχ Κ ε ρ ο ν σ τ α δ η 1921, στὸ ὅποιο ἡ γλώσσα τῶν ἐπαναστατῶν Κρονατσανδιανῶν νατὴν ἀντιδιαστέλλεται πρὸς αὐτὴν τῶν Μπολσεβίκων. «Οἱ ἔξυγερμένοι», σημειώνει ὁ 'Αβριχ, «ἔγραψαν καὶ μίλοσαν (ὅπως ἀνέφερε ἀργότερα κάποιος παρατηρητὴς) μιὰ οἰκεία γλώσσα ἐλευθερὴ ἀπ' τὴ διάλεκτον καὶ τίς ξίνες ἐκφράσεις. Ἀποφεύγοντας τὴ λέξιν «προλεταριάτον», ζήτοσαν, μὲ ἀληθινὰ λαϊκιστικὸν τρόπο, μιὰ κοινωνία στὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ μόχθου — ἀργότες, ἐργάτες καὶ οἱ ἐργαζόμενοι διανοούμενοι — θὰ ἔπαιζαν κυρίαρχον ρόλον. Μίλοσαν γιὰ κοινωνικὴ, παρὰ γιὰ σοσιαλιστικὴ ἐπανόστασιν, δέκοντας τὴν τεχνικὴν στήριξιν διὰ τὴν περιορισμένην ἔννοιαν τῶν διομηχανικῶν ἐργατῶν ἐναντίον τῆς ἀστικής τάξης, ἀλλὰ μὲ τὴν παραδοσιακὴν ν α ρ ὶ τ ν ι κ ῆ ἔννοιαν τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν ὡς σθένος ἐργμάτων ἐνάντια σ' ὅλους ἐκείνους ποῦ ζοῦσαν ἀπὸ τὴν ἐξθλίωσιν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν, περιλαμβανόντας τὸσον τοὺς πολιτικούς καὶ τοὺς γραφευκούς, ὅσο καὶ τοὺς γαιοκτημονες καὶ τοὺς καπιταλιστὰς. Οἱ Δετικὲς ἰδεολογίες — τὸσον ὁ Μαρξισμός, ὅσο καὶ ὁ φιλελευθερισμός — εἶναι εἶχαν θέση στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἔβλεπαν τὰ πρᾶγματα.

Αὐτὸ ποῦ πρέπει νὰ τοιστεῖ, φυσικὰ, δὲν εἶναι Δετικὲς ἰδεολογίες ἐναντίον Ρωσσικῶν ἢ «οἰκείας» γλώσσας ἐναντίον ζεύσεως. Αὐτὸ ποῦ πρέπει νὰ τοιστεῖ εἶναι οἱ ε ἑ ρ ὶ τ ε ρ ε ς ἔννοιες τίς ὁποῖες οἱ «μάζες» χρησιμοποίησαν σχεδὸν ἀσυνείδητα — ἔννοιες θυλαμένες μὲς ἀπ' τὴν ἐμπειρία τῆς καταπίεσιν τῶν. Σημειώστε τὸ πῶς οἱ ναῖτες εἶχαν μιὰν ἐντέτερον ἀποφῆ τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν καὶ τῶν «καταπιστῶν» απ' ὅτι οἱ Μπολσεβίκοι, μιὰ ἀποφῆ ποῦ ἔβαλε τοὺς ἐπιστάτες Μπολσεβίκους μαζὶ μὲ τοὺς καταπιστέτες τους. Σημειώστε καλὰ, ἐπίσης, πῶς ἡ Μαρξιστικὴ διάλεκτος καθιστοῦσε δυνατόν στοὺς Μπολσεβίκους νὰ ἐξαίρουν τοὺς ἐπιτοὺς τους ἀπ' τοὺς καταπιστέτες, σὲ ἀνοιχτὴν ἀπόφῃ τῆς ἀληθινῆς κατάστασιν. Ὅσο γιὰ μένα, εἰμαι ἐχαραστημένος ποῦ ἡ Νέα 'Αριστερὰ στὴν 'Αμερικὴν ἔχει ἀντικαταστήσει τίς λέξεις «ἐργάτες» καὶ «προλεταριάτον» μὲ τὸ «λαός». Πράγματι, εἶναι σημαντικόν τὸ διὰ φανερά Μαρξιστικὰς ὁμάδας σὰν τοὺς Ματθους Πάνθηρας καὶ τοὺς Weathermen ἔχον ἀναγκαστεῖ νὰ χρησιμοποιοῦν μιὰ λαϊκιστικὴν γλώσσαν, γιὰτὶ αὐτὴ ἡ γλώσσα ἀντανακλᾷ τὴν ἀλλαγμένην πραγματικότητα καὶ τὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

* (Σημ. τοῦ μετφ.) Στήθως τὸ «παρόντικος» ἔννοια κάποιον ποῦ ἐξιδανικεῖ τίς διάφορες ἐνέργειες καὶ τρέφους σκέψης τοῦ λαοῦ. Ἐθὰ χρησιμοποιοῖται κάπως διαφορετικὰ, σὰν σπώνημον τοῦ «λαϊκιστικῶς».

Γιὰ τὰ στενοφύσους: αὐτὸ σιὸ ὅποιο ἀναφέρομαι εἶναι μιὰ ἀνθρώπινη κατάσταση τοῦ ἀντανακλᾶ ἢ λέξη «ἐξουσία». Πρέπει τελικὰ νὰ καταργήσουμε τὴς ἱστορικὲς καὶ καθημερινὲς διχοτομήσεις: ἡ ἐξουσία τοῦ ἀντρα πάνω στὴ γυναῖκα, ἡ ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὸν ἀνθρώπο καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ φύση. Γιὰτὶ σύμφωνα μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐξουσίας — τῆς κυριαρχίας — εἶναι τ' ἀντιφατικὰ, παστροφικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξουσίας: ἡ διαφθορὰ τῆς σεξουαλικότητας, μιᾶς κοινωνίας τοῦ καταφάσκει στὴ ζωὴ, ἐνὸς ἐγὼ τοῦ τὴν κατενθάνει καὶ μιᾶς οἰκολογίας τοῦ τὴν στυτηρεῖ. Ἡ πρόταση «ἡ ἐξουσία διαφθείρει» δὲν εἶναι κοινοτοπία, γιατί ποτὲ δὲν ἔχει γίνει πλήρως καταληπτή. Πρέπει ἀκόμη νὰ κατανοηθεῖ γιατί τώρα ἡ ἐξουσία **κ α τ α σ τ ρ ἔ φ ε ι**. Κανένα ποσὸ θεωρίας δὲ μπορεῖ νὰ θέσει τὴν ἐξουσία στὴν ἐπηρεασία τῆς ἱστορίας; ἡ μιὰ, ἐπαναστατικὴς ὁργάνωσης. Ἡ μόνη πράξη ἐξουσίας ποὺ μπορεῖ πιά νὰ στυχωρεθεῖ εἶναι αὐτὴ ἡ πράξη — ἡ **λ α τ κ ἡ ἐ** — πανόσταση — ποὺ τελικὰ θὰ καταλύσει τὴν ἐξουσία καθαντὴ, δίνοντας σὲ κάθε ἄτομο ἐξουσία πάνω στὴν καθημερινή του ζωή.

Αθροιστος 1970

Νέα Ὑόρκη